

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА, КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з навчальної дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 081 «Право»

ОДЕСА

2023

УДК 343.2/.7 (076)
К82

Укладачі:

Т. О. Павлова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

І. А. Дришлюк, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики економіко-правового факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Рецензенти:

Гаран Ольга Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного та господарського права Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Орловський Богдан Михайлович – доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

*Рекомендовано до друку Вченою Радою економіко-правового факультету.
Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.)*

Кримінальне право. Загальна частина [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Кримінальне право. Загальна частина» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» / уклад.: Т. О. Павлова, І. А. Дришлюк. – Одеса, 2023. – 166 с. – 1,1 МБ.

У методичних рекомендаціях наведено основні положення до вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право».

Основна мета посібника – надати методичну допомогу здобувачам вищої освіти у підготовці та вивченні навчальної дисципліни на аудиторних заняттях та у процесі самостійній роботі.

УДК 343.2/.7 (076)

ЗМІСТ**стор.**

Вступ	4
Зміст навчальної дисципліни	6
Тематика та методичні вказівки для підготовки до практичних занять	17
Завдання для самостійної роботи	106
Методи навчання та форми контролю	122
Розподіл балів та критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів	126
Пояснення до виконання контрольної роботи здобувачами заочної форми навчання 2-го курсу (I частина)	133
Пояснення до виконання контрольної роботи здобувачами заочної форми навчання 2-го курсу (II частина)	140
Питання для підсумкового контролю	147
Рекомендована література	158

ВСТУП

Кримінальне право належить до фундаментальних та профілюючих навчальних дисциплін. Кримінальне право базується на нормах закону України про кримінальну відповідальність, яке, визначає підстави та форми реалізації кримінальної відповідальності, вичерпний перелік складів кримінальних правопорушень та відображає основні напрями протидії злочинності.

Знання інститутів кримінального права є необхідною умовою правильної кваліфікації кримінальних правопорушень та успішної роботи за фахом.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» є законодавство, практика й наука про кримінальне правопорушення та покарання, інші заходи кримінально-правового впливу. У Загальній частині вивчаються основні інститути кримінального права, які передбачені у XVII розділах. Особлива частина складається із складів кримінальних правопорушень, вичерпний перелік яких передбачено у XX розділах закону України про кримінальну відповідальність (Кримінального кодексу України).

Метою вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» є формування системи теоретичних і практичних знань в сфері кримінального права; підготовка до практичної та наукової діяльності висококваліфікованих фахівців-правознавців. Вивчення даного обов'язкового курсу спрямоване на надання майбутнім юристам комплексу знань, умінь і навичок, які необхідні для виконання ними своїх обов'язків на професійному рівні; засвоєння здобувачами законодавчого визначення основних понять кримінального права; ознайомлення з найважливішими інститутами та положеннями Загальної частини Кримінального кодексу України; набуття навичок самостійного комплексного аналізу складу кримінального правопорушення, а також вміння визначення конкретних елементів відповідних складів кримінальних правопорушень; відпрацювання навичок та умінь правильного застосування отриманих теоретичних та методичних знань під час вирішення конкретних ситуаційних задач (кейсів); формування у здобувачів науково обґрунтованих знань про закон України про кримінальну

відповідальність та кримінальну відповідальність загалом, а також про тенденції сучасного розвитку кримінального законодавства України.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина» є:

- вивчення теорії кримінального права;
- надання здобувачам глибоких знань щодо основних категорій кримінального права, визначення місця кримінального права у становленні національної системи права України;
- набуття вмінь аналізу практики застосування кримінального законодавства;
- набуття вмінь застосовувати норм кримінального законодавства при кваліфікації кримінальних правопорушень;
- сприяння розвитку у здобувачів самостійності мислення;
- засвоєння здобувачами юридичної лексики і термінології;
- формування правової культури здобувачів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

- **знати:** основні інститути кримінального права; орієнтуватися у нормах Кримінального кодексу України; поняття та структуру складу кримінального правопорушення тощо.

- **уміти:** аналізувати положення норм чинного Кримінального кодексу України та практику його застосування; розмежовувати склади кримінальних правопорушень на ознаками об'єкту, об'єктивної сторони, суб'єкту та суб'єктивної сторони; аналізувати склади кримінальних правопорушень відповідно до їх ознак; застосовувати роз'яснення Пленуму Верховного Суду України та Великої палати Верховного Суду у ході вирішення конкретних завдань.

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (І ЧАСТИНА)
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ВЧЕННЯ ПРО ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО
КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Тема 1. Кримінальне право України: поняття, предмет, метод, завдання, система та принципи. Наука кримінального права.

Предмет та метод кримінального права. Завдання, функції кримінального права. Система кримінального права України як галузі права та законодавства. Кримінальна політика як засіб реалізації завдань кримінального права.

Співвідношення кримінального права з конституційним правом, кримінальним процесом, кримінологією, криміналістикою, судовою медициною та психіатрією.

Поняття науки кримінального права. Методи кримінально-правової науки. Школи кримінального права та їх вплив на кримінальне законодавство.

Тема 2. Поняття та ознаки закону України про кримінальну відповідальність

Поняття закону України про кримінальну відповідальність (Кримінального кодексу) та його місце в правовій системі. Ознаки та структура Кримінального кодексу України. Співвідношення Загальної та Особливої частин. Кримінально-правова норма: поняття, структура та види. Стаття закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону): поняття, структура та види. Поняття та види диспозицій закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону). Поняття та види санкцій закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону).

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Пряма та зворотна дія кримінального закону. Чинність закону про кримінальну відповідальність у просторі та за колом осіб (територіальний принцип, принцип громадянства, реальний та універсальний принципи).. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону): поняття види та значення.

Тема 3. Кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види (класифікація) та значення

Поняття кримінального правопорушення за чинним Кримінальним кодексом України. Ознаки злочину, їх загальна характеристика. Значення ч. 2 ст. 11 КК України для поняття кримінального правопорушення. Класифікація злочинів за Кримінальним кодексом України за ступенем тяжкості на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі. Класифікація злочинів у доктрині кримінального права України за різними підставами. Злочин, кримінальне правопорушення та інші правопорушення: співвідношення, спільні ознаки, відмінність.

Тема 4. Кримінальна відповідальність: поняття, підстави виникнення та форми її реалізації

Поняття кримінальної відповідальності. Підстава кримінальної відповідальності: поняття та значення. Основні ознаки кримінальної відповідальності. Виникнення кримінальної відповідальності, її стадії та припинення. Форми реалізації кримінальної відповідальності.

Тема 5. Склад кримінального правопорушення як юридична підстава кримінальної відповідальності: поняття, елементи, ознаки, види та значення

Поняття «склад кримінального правопорушення». Значення складу кримінального правопорушення. Структура і зміст складу кримінального правопорушення. Співвідношення понять «кримінальне правопорушення» та «склад кримінального правопорушення».

Обов'язкові та факультативні ознаки складу кримінального правопорушення.

Проблеми класифікації складів кримінального правопорушення. Підстави поділу юридичних складів кримінального правопорушення на види. Основні види складів кримінального правопорушення.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ВЧЕННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Тема 6. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види та значення

Поняття об'єкта кримінального правопорушення. Точки зору стосовно визначень поняття об'єкта кримінального правопорушення у науці кримінального права.

Види об'єктів кримінального правопорушення. Підстави класифікації об'єктів кримінально-правової охорони. Класифікація об'єктів кримінального правопорушення «по горизонталі» та «по вертикалі».

Загальний об'єкт кримінально-правової охорони. Зміст загального об'єкта кримінального правопорушення та його відмінність від об'єкта кримінально-правової охорони.

Родовий об'єкт кримінально-правової охорони. Юридичні підстави виділення родового об'єкта кримінально-правової охорони. Кримінально-правове значення родового об'єкта кримінально-правової охорони.

Видовий об'єкт кримінально-правової охорони. Юридичні підстави виділення видового об'єкта.

Безпосередній об'єкт кримінального правопорушення у та його кримінально-правове значення. Особливості відображення безпосереднього об'єкта в юридичному складі кримінального правопорушення. Основний та додатковий безпосередній об'єкти кримінального правопорушення.

Поняття предмету кримінального правопорушення у науці кримінального права. Місце предмета кримінального правопорушення у складі кримінального правопорушення. Співвідношення предмету кримінального правопорушення з об'єктом кримінального правопорушення.

Тема 7. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення.

Поняття та значення об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Юридичні підстави поділу ознак об'єктивної сторони на обов'язкова та факультативні.

Суспільно небезпечне діяння як обов'язкова ознака об'єктивної сторони кримінального правопорушення. Дія та бездіяльність як окремі форми діяння.

Суспільно небезпечні наслідки злочину: поняття, види, кримінально-правове значення. Причинно-наслідковий зв'язок між діянням та наслідками як обов'язкова ознака матеріальних складів кримінального правопорушення.

Інші ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення (спосіб, час, місце, обстановка, знаряддя вчинення кримінального правопорушення).

Непереборна сила, фізичний і психічний примус та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечну дію або бездіяльність.

Тема 8. Суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види та значення

Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення за Кримінальним кодексом України. Співвідношення понять «суб'єкт кримінального правопорушення та «особистість кримінального правопорушення».

Осудність суб'єкта кримінального правопорушення як обов'язкова ознака кримінального правопорушення. Обмежена осудність як вид осудності. Формула неосудності за Кримінальним кодексом України.

Вік кримінальної відповідальності та його поділ на загальний та знижений. Вплив віку на кримінальну відповідальність.

Особливості кримінальної відповідальності за кримінальне правопорушення, вчинене у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Поняття спеціального суб'єкта кримінального правопорушення за Кримінальним кодексом України. Вплив ознак спеціального суб'єкта кримінального правопорушення на кримінальну відповідальність.

Поняття та ознаки особливого суб'єкта кримінальної відповідальності.

Тема 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення

Поняття та значення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення. Загальна характеристика ознак, що утворюють суб'єктивну сторону кримінального правопорушення.

Поняття вини за Кримінальним кодексом України. Підстави поділу вини на форми та види. Кримінально-правове значення поділу вини на форми та види.

Види умислу за Кримінальним кодексом України. Необережність та її види за Кримінальним кодексом України. Поняття та значення змішаної (подвійної) форми вини.

Мотив, мета кримінального правопорушення та психоемоційний стан як факультативні ознаки. Фактична та юридичні помилки: їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

Тема 10. Незакінчене кримінальне правопорушення (стадії вчинення кримінального правопорушення): поняття, ознаки, види та значення

Поняття стадій вчинення кримінального правопорушення. Види стадій за чинним Кримінальним кодексом України.

Поняття закінченого кримінального правопорушення за Кримінальним кодексом України. Особливості юридичної конструкції складу закінченого кримінального правопорушення у. Момент закінчення складів кримінального правопорушення з урахуванням законодавчої конструкції складу.

Поняття готування до кримінального правопорушення за чинним Кримінальним кодексом України. Види підготовчих дій за Кримінальним кодексом України та їх кримінально-правова характеристика. Відмінність готування до кримінального правопорушення від вияву наміру вчинити кримінальне правопорушення.

Поняття замаху за Кримінальним кодексом України. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення. Підстави такої відповідальності, особливості кваліфікації готування та замаху на кримінальне правопорушення.

Поняття добровільної відмови при незакінченому кримінальному правопорушенні. Правові наслідки добровільної відмови. Відмінність добровільної відмови від замаху на кримінальне правопорушення та від дійового каяття.

Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття, ознаки, види, форми та значення

Визначення поняття співучасті у кримінальному правопорушенні в Кримінальному кодексі України. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті.

Види співучасників кримінального правопорушення за КК України. Кримінально-правова характеристика ознак окремих співучасників – виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника.

Форми співучасті у кримінальному правопорушенні. Критерії поділу співучасників у кримінальному правопорушенні на форми. Кримінально-правова характеристика форм співучасті у науці кримінального права (співвиконавство, співучасть з розподілом ролей). Кримінально-правова характеристика форм співучасті у КК України (вчинення кримінального правопорушення групою осіб без попередньої змови, вчинення кримінального правопорушення групою осіб з попередньою змовою, організованою групою, вчинення кримінального правопорушення злочинною організацією).

Кримінальна відповідальність співучасників: її підстави, особливості кваліфікації діянь співучасників, вчинених у межах окремих форм співучасті у злочині. Добровільна відмова співучасників. Особливості добровільної відмови виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника.

Поняття причетності до кримінального правопорушення. Форми причетності до кримінального правопорушення. Відмінність окремих форм причетності до кримінального правопорушення від співучасті у кримінальному правопорушенні.

Тема 12. Множинність кримінальних правопорушень (повторність, сукупність, рецидив): поняття, ознаки, форми та значення

Поняття множинності злочинів у кримінальному праві. Юридичне значення множинності кримінальних правопорушень. Відмежування множинності кримінальних правопорушень від одиничного кримінального правопорушення (складного кримінального правопорушення, триваючого та продовжуваного кримінального правопорушення).

Види множинності кримінальних правопорушень. Підстави виділення видів множинності. Види множинності за КК України – повторність, сукупність, рецидив.

Поняття повторності кримінального правопорушення за КК України. Ознаки повторності. Відображення повторності кримінального правопорушення в нормах Особливої частини КК України. Види повторності кримінального правопорушення (тотожна, однорідна та різнорідна).

Поняття сукупності кримінальних правопорушень за КК України. Ознаки сукупності кримінальних правопорушень. Відмінність сукупності від конкуренції кримінально-правових норм. Види сукупності кримінальних правопорушень (ідеальна та реальна). Кримінально-правове значення сукупності кримінальних правопорушень.

Поняття рецидиву кримінальних правопорушень за КК України. Ознаки рецидиву кримінальних правопорушень. Відображення рецидиву кримінальних правопорушень в нормах Особливої частини КК України. Кримінально-правове значення рецидиву кримінальних правопорушень. Види рецидиву кримінальних правопорушень (загальний, спеціальний, пенітенціарний).

Тема 13. Кримінально-правова характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння

Поняття та юридична природа обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння. Проблеми класифікації видів цих обставин у науці кримінального права.

Необхідна оборона: поняття, ознаки, умови правомірності. Перевищення меж необхідної оборони.

Уявна оборона: поняття за КК України, юридична природа та її наслідки.

Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Крайня необхідність: поняття, ознаки, умови правомірності, відмінність від необхідної оборони. Відповідність за перевищення меж крайньої необхідності.

Фізичний або психічний примус: поняття та ознаки. Кримінально-правове значення примусу.

Виконання наказу або розпорядження.

Діяння, пов'язане з ризиком: поняття та основний кримінально-правовий зміст. Невиправданий ризик та його кримінально-правове значення.

Поняття виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації. Особливості кримінальної відповідальності особи, яка виконує таке завдання.

Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України: поняття та ознаки.

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (II ЧАСТИНА)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ВЧЕННЯ ПРО ПОКАРАННЯ

Тема 14. Покарання та система заходів кримінально-правового впливу

Поняття покарання за КК України. Ознаки покарання. Місце покарання в системі заходів кримінально-правового впливу. Цілі покарання за КК України (кара, виправлення, загальна та спеціальна превенція). Проблеми ієрархії цілей покарання при застосуванні окремих видів покарань. Поняття виду покарання. Співвідношення понять «вид покарання» та «міра покарання». Відмінність покарання від інших форм реалізації кримінальної відповідальності.

Поняття та види заходів кримінально-правового впливу у науці кримінального права. Проблемні питання класифікації заходів кримінально-правового впливу. Заходи кримінально-правового впливу, пов'язані з реалізацією

кримінальної відповідальності та заходи кримінально-правового впливу не пов'язані із реалізацією кримінальної відповідальності.

Тема 15. Система та види покарань

Поняття та ознаки системи покарань. Класифікація видів покарань за КК України (основні, додаткові, змішані). Інші підстави класифікації покарань, розроблені у науці кримінального права – покарання, не пов'язані з позбавленням волі та покарання, пов'язані з позбавленням волі; покарання, що застосовуються до загального та спеціального суб'єкта кримінального правопорушення; строкові та безстрокові покарання; покарання, пов'язані з майновим впливом на засудженого та покарання, не пов'язані з таким впливом.

Тема 16. Призначення покарання

Призначення покарання як важливий етап застосування кримінально-правових норм. Загальні засади призначення покарання, їх юридична природа та зміст.

Принципи призначення покарання. Загальна характеристика обставини, що пом'якшують чи обтяжують покарання. Особливості врахування таких обставин при призначенні покарання в окремих кримінально-правових ситуаціях. Особливості призначення покарання у разі з'явлення із зізнанням, щире каяття або активне сприяння розкриттю кримінального правопорушення; добровільного відшкодування завданого збитку або усунення заподіяної шкоди.

Особливості призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення. Правила призначення покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.

Підстави та види призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено КК України.

Призначення більш суворого виду покарання, ніж передбачено КК України: призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень чи сукупністю вироків.

Тема 17. Судимість

Поняття судимості. Часові межі судимості. Обставини, які зумовлюють визнання особи такою, що не має судимості. Загально-правові та кримінально-правові наслідки судимості.

Погашення судимості. Загальні умови та строки погашення судимості. Зняття судимості. Умови та підстави зняття судимості за КК України.

Тема 18. Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, види та значення

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності за КК України. Проблеми систематизації видів звільнення від кримінальної відповідальності.

Характеристика загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності, передбачених в Розділі IX Загальної частини КК України.

Загальна характеристика спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за КК України.

Тема 19. Звільнення від покарання та його відбування: поняття, види та значення

Поняття та юридична природа звільнення від покарання та його відбування. Основний кримінально-правовий зміст звільнення від покарання та його відбування і відмінність від звільнення від кримінальної відповідальності.

Проблеми систематизації окремих видів звільнення від покарання та його відбування. Звільнення від відбування покарання з випробуванням: умови його застосування та види. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Звільнення від покарання за хворобою. Амністія. Помилування.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. ВЧЕННЯ ПРО ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ.

Тема 20. Примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація та обмежувальні заходи: поняття, цілі, види та значення

Поняття примусових заходів медичного характеру, їх юридична природа та основний кримінально-правовий зміст. Цілі примусових заходів медичного характеру. Категорії осіб, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Особливості застосування окремих видів примусових заходів медичного характеру. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру. Відмінність примусових заходів медичного характеру від покарання. Поняття примусового лікування, його юридична природа та основний кримінально-правовий зміст. Особи, до яких може бути застосоване примусове лікування. Правова природа, цілі спеціальної конфіскації. Правові підстави застосування та види обмежувальних заходів.

Тема 21. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Поняття та загальна характеристика юридичної особи як суб'єкта кримінально-правових відносин. Співвідношення понять «суб'єкт кримінального правопорушення» та «суб'єкт кримінальної відповідальності». Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб за нормами чинного Кримінального кодексу України: поняття, підстави застосування та види. Поняття та система кримінальних правопорушень за чинним Кримінальним кодексом України законом, за які несе відповідальність юридична особа. Міжнародно-правові документи про відповідальність юридичних осіб.

Тема 22. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Поняття неповнолітнього як особливого суб'єкта кримінальної відповідальності. Особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності.

Види покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітніх. Звільнення неповнолітнього від покарання та його відбування. Особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням, звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, звільнення від покарання у зв'язку із закінченням строків давності, умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Особливості погашення і зняття судимості щодо особи, яка вчинила кримінальне правопорушення до досягнення нею вісімнадцятирічного віку.

Поняття ювенальної юстиції. Ознаки відновного правосуддя. Форми вирішення конфліктів за участю неповнолітніх у зарубіжних країнах.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. ВЧЕННЯ ПРО ЗАКОН

УКРАЇНИ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Практичне заняття № 1:

Тема 1. Кримінальне право України: поняття, предмет, метод, завдання, система та принципи. Наука кримінального права.

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінального права, його предмет, метод, завдання та система.
2. Кримінальна політика як засіб реалізації завдань кримінального права.
3. Функції кримінального права.
4. Поняття й сутність принципів кримінального права, їх значення для правотворчої та правозастосовної діяльності.
5. Класифікація принципів кримінального права.
6. Кримінальне право та інші галузі права.
7. Наука кримінального права. Методи кримінально-правової науки.
8. Школи кримінального права та їх вплив на кримінальне законодавство.

Практичне завдання: Ознайомлення та правовий аналіз розділу монографії: Павлова Т.О. Кримінально-правова політика незалежної України. Актуальні проблеми кримінального права, кримінального процесу і

криміналістики: теорія та сучасна практика : монографія / О. А. Чуваков, Т. О. Павлова, Б. М. Орловський [та ін.] ; за ред. д.ю.н, проф. О. А. Чувакова. Одеса : Фенікс, 2022. 328 с. С. 10-47. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/34349>

Додаткові завдання до практичного заняття.

1. Навести приклади взаємодії кримінального права з іншими галузями української системи права.
2. Проаналізувати предмет кримінального права як галузі законодавства та предмет науки кримінального права. Встановити їх співвідношення.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Після опрацювання записаної лекції здобувачі самостійно вивчають рекомендовані підручники, навчальні посібники, наукові статті. Вивчення цього курсу потрібно розпочати із з'ясування поняття, предмета, завдань і методів кримінального права як галузі права.

У ході підготовки до даної теми, здобувачам слід звернути увагу на те, що термін «кримінальне право України» може розглядатися у декількох значеннях: як галузь права, як галузь законодавства, як навчальна дисципліна та як наука. *Кримінальне право України* – це одна із галузей української правової системи. Йому властиві усі ознаками українського права, та у той же час, кримінальне право характеризується самостійним змістом, який обумовлений предметом, методом регулювання. Кримінальне право відноситься до галузей публічного права.

Слід пам'ятати, що кримінальне право має свої, властиві лише цій галузі права завдання та свій особливий предмет регулювання, який складають кримінально-правові відносини.

Основна функція кримінального права полягає в охороні суспільних відносин. До інших функцій можна віднести регулятивну, виховну, попереджувальну (превентивну). Здобувачі повинні засвоїти питання, пов'язані з поняттям і змістом кримінальної політики України, її тенденціями; визначити взаємозв'язок кримінального права з суміжними галузями права (конституційним, кримінально-процесуальним, адміністративним, кримінально-виконавчим, цивільним, міжнародним правом).

Здобувачі повинні знати поділ Українського кримінального права на Загальну та Особливу частини. Чинний Кримінальний кодекс України складається з XXXVII розділів (XVII розділів – Загальної частини; XX розділів – Особливої), які існують у тісній взаємодії. У Загальній частині визначені основні кримінально-правові інститути. Особлива частина кримінального права містить вичерпний опис складів кримінальних правопорушень та санкцій, передбачених за вчинення цих кримінальних правопорушень.

Завдання кримінального права України сформульовані безпосередньо у Кримінальному кодексі України (ч. 1 ст. 1).

Під принципом (від лат. *principium* – основа, початок) слід розуміти основне, вихідне положення якої-небудь теорії, учення, науки, світогляду. Усі принципи права поділяються на загальногалузеві, галузеві (спеціальні), міжгалузеві та інституціональні.

Принципи кримінального права – це закріплені в Конституції та законі України про кримінальну відповідальність загальні, керівні положення, які виступають як нормативна основа регулювання кримінально-правових відносин і визначають зміст кримінального права в цілому та його окремих інститутів.

Механізм дії принципів кримінального права полягає в тому, що вони є підґрунтям правової свідомості осіб, які мають безпосереднє відношення до правозастосовчої діяльності слідчих, прокурорів, суддів, адвокатів та ін. Принципи кримінального права є надійною гарантією правового забезпечення охорони прав, свобод і законних інтересів людини й громадянина. Усі принципи

кримінального права у своїй сукупності створюють систему, де кожен із них нерозривно пов'язаний і іншими.

Принципи кримінального права закріплені в Конституції України, Кримінальному кодексі України та міжнародних договорах. Наприклад, до принципів, що сформульовані в нормах Конституції України, слід віднести: принцип законності (ч. 1 ст. 8, ч. 2 ст. 58, п. 22 ст. 91); принцип гуманізму (ч. 1 ст. 3, ч. 1 ст. 28); принцип рівності громадян перед законом (ст. 21, чч. 1,2 ст. 24); принцип справедливості (ч. 1 ст. 61); принцип індивідуалізації відповідальності (ч. 2 ст. 61); принцип вини (ч. 1 ст. 62).

Вивчаючи питання про класифікацію принципів кримінального права, студенти повинні самостійно розглянути відповідні статті Конституції України, які мають конституційні принципи кримінального права, проаналізувати норми Загальної частини КК України та деякі положення міжнародно-правових актів (наприклад, ст.ст. 21-23 Статуту міжнародного кримінального суду), а також відповідні розділи рекомендованої літератури, звернувши при цьому увагу на значення кожного з принципів.

Здобувачі повинні розглянути й дати визначення поняття науки кримінального права, а також охарактеризувати її предмет та завдання, зв'язок науки кримінального права з суміжними науками, методи науки кримінального права. Слід зазначити, що предмет науки кримінального права України ширше, ніж предмет кримінального права як галузі. Предметом науки кримінального права є українське та зарубіжне кримінальне законодавство, історія розвитку та сучасний стан теоретичних кримінально-правових поглядів, практика застосування кримінального законодавства.

Практичне заняття № 2:

Тема 2. Поняття та ознаки закону України про кримінальну відповідальність

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінального закону та його особливі риси.

2. Структура Кримінального кодексу України. Співвідношення Загальної та Особливої частин.

3. Кримінально-правова норма: поняття, структура та види.

4. Чинність закону України про кримінальну відповідальність у часі. Пряма та зворотна дія кримінального закону.

5. Чинність закону України про кримінальну відповідальність у просторі та за колом осіб (територіальний принцип, принцип громадянства, реальний та універсальний принципи).

6. Правові наслідки засудження особи за межами України. Правила видачі (екстрадиції) особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення кримінального правопорушення.

7. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону): поняття види та значення.

Практичне завдання: Правовий аналіз огляду судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо зворотної дії закону про кримінальну відповідальність у часі. С. 13-14. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Oglyad_KKS_01_20.pdf

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Назвіть та запишіть до зошиту дві-три статті Особливої частини КК України, які мають просту, описову, відсильну та бланкетну диспозиції.

2. Назвіть та запишіть до зошиту приклади заохочувальних норм.

3. Назвіть та запишіть до зошиту дві-три статті Особливої частини КК України, які мають відносно визначені або (та) альтернативні санкції, кумулятивні санкції.

4. Наведіть два-три положення кримінально-правового характеру:

а) Конституції України;

б) міжнародних договорів;

в) рішень Конституційного Суду України.

Визначте, у чому полягає кримінально-правовий зміст наведених положень та як вони співвідносяться з відповідними положеннями Кримінального кодексу України.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У процесі підготовки до цієї теми, здобувачам слід знати, що *чинний КК України вперше містить самостійний Розділ II*, який називається – «Закон про кримінальну відповідальність». Згідно з ч. 1 ст. 3 КК України, законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на положеннях Конституції України та загально визнаних принципах і нормах міжнародного права.

Слід зазначити, що Кримінальний кодекс України діє в часі, просторі та поширюється на фізичних осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (кримінальні правопорушення) на території України, а також за її межами. Під час підготовки до заняття рекомендується зосередити увагу на основних положеннях застосування КК України в зазначених випадках.

Злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тим КК України, який діяв на час вчинення злочину (ч. 2 ст. 4 КК України). Чинним вважається закон, який набрав сили.

У зв'язку з цим принципове значення мають питання щодо часу прийняття, оприлюднення, набрання чинності та часу припинення дії закону про кримінальну відповідальність. Ці питання мають велике значення для вирішення питань, які можуть виникнути за наявності колізій між законами у зв'язку з їх застосуванням стосовно конкретного суспільно небезпечного діяння, коли, наприклад, під час вчинення такого діяння був чинним один закон про кримінальну відповідальність, а під час розгляду кримінального провадження в суді діє вже інший закон.

Здобувачам слід звернути увагу на те, що незважаючи на те, що структура норм Загальної та Особливої частин КК України відрізняється, але вони

існують у тісному взаємозв'язку, тому застосування статей Особливої частини КК України здійснюється з урахуванням положень норм Загальної частини, наприклад, питання відносно суб'єкту кримінального правопорушення, відповідальності співучасників, стадій вчинення кримінального правопорушення тощо.

Здобувачі у ході підготовки до практичного заняття повинні вивчити не тільки норми КК України але і необхідні міжнародно-правові акти, ратифіковані Україною.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Досудовим розслідуванням встановлено, що Гулько, будучи одноосібним власником та керівником ПП “Виробничо-комерційна фірма “Промтехінвест”, упродовж 2016 – 2017 років, під час виконання робіт з ліквідації наслідків стихійного лиха (повені), шляхом відображення в бухгалтерському обліку та податковій звітності неіснуючих господарських операцій, спрямованих на формування безпідставного податкового кредиту з податку на додану вартість, умисно ухилився від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), що призвело до фактичного ненадходження до бюджету коштів у сумі 477285 грн. Орган досудового розслідування кваліфікував такі дії за ч. 1 ст. 212 КК України, а саме умисне ухилення від сплати податків, що входять в систему оподаткування, введених у встановленому законом порядку, вчинені службовою особою товариства, що призвело до фактичного ненадходження до бюджету коштів у значних розмірах.

Під час розгляду кримінального провадження в місцевому суді у жовтні 2019 року Гулько заявив клопотання про закриття кримінального провадження у зв'язку з набранням 25 вересня того ж року чинності Закону України від 18 вересня 2019 року №1101-ІХ “Про внесення змін до Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо зменшення тиску на бізнес”.

Яке рішення повинен прийняти місцевий суд?

Задача 2. Матрос іноземного судна громадянин Панами Серхіо вчинив хуліганські дії в м. Одеса під час стоянки судна в порту цього міста, побив перехожого, в процесі затримання чинив опір співробітникам поліції.

Згідно законодавства якої держави він повинен нести відповідальність?

Задача 3. Військовий аташе і секретар посольства однієї з іноземних держав були затримані при фотографуванні військового об'єкта на території України. Водію посольства вдалося втекти, але він був затриманий в аеропорту при спробі відльоту з України.

Як повинне бути вирішене питання про відповідальність цих осіб?

Задача 4. Капітан іноземного судна, що доставило до України вантаж, призначений для української торгівельної організації, в м. Бердянськ з'явився в прокуратуру і повідомив, що у відкритому морі матрос судна умисно знищив частину вантажу, що перевозився.

Надайте кримінально-правову оцінку діям матроса.

Задача 5. Особа без громадянства, яка постійно проживає в м. Мукачеве, Николків знаходився в зарубіжному відрядженні. Управляючи в нетверезому стані взятою напрокат автомашиною, він порушив правила дорожнього руху, внаслідок чого загинув пішохід. Николків був засуджений місцевим судом до штрафу, а потім повернувся до м. Луцьк, де постійно мешкав.

Чи буде Николків притягуватися до відповідальності за вчинене в Україні?

Практичне заняття № 3:

Тема 3.1. Кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види (класифікація) та значення

Питання для обговорення:

1. Передумови впровадження поняття «кримінальне правопорушення».
2. Поняття кримінального правопорушення як негативного соціально-правового явища.
3. Ознаки кримінального правопорушення: суспільна небезпечність, протиправність, винність та караність.
4. Співвідношення понять «кримінальне правопорушення», «злочин»,

«кримінальний проступок».

5. Малозначність кримінального правопорушення (ч. 2 ст. 11 КК України).

Практичне завдання: правовий аналіз практичних проблем із запровадженням кримінальних проступків: URL: <https://zib.com.ua/ua/143578.html>

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1, 2.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 4:

Тема 3.2. Кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види (класифікація) та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття злочину. Класифікація злочинів за законодавством та наукою кримінального права.
2. Поняття кримінального проступку. Підстави розмежування кримінального проступку та інших видів правопорушень.
3. Відмінність кримінального правопорушення від інших видів правопорушень.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Визначте елементи та ознаки трьох окремих складів кримінальних правопорушень, що передбачені розділом II Особливої частини КК України.

2. Наведіть по три статті КК України, в яких передбачена відповідальність за кримінальні правопорушення з основним складом, склади кримінальних правопорушень за пом'якшуючих, обтяжуючих і особливо обтяжуючих обставин.

3. Наведіть кілька статей Особливої частини КК України, в яких містяться ознаки кримінального проступку, нетяжкого, тяжкого та особливо тяжкого злочину.

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 4,5, розв'язання додаткових завдань до

практичного заняття).

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття кримінального правопорушення – одна з основних категорій кримінального права, яка має історично мінливий характер. Опрацювання цієї теми слід розпочати із з'ясування поняття кримінального правопорушення. Це поняття – одно з центральних категорій кримінального права.

Слід підкреслити, що Загальна частина чинного КК України містить Розділ III, в якому визначається поняття кримінального правопорушення, також наведена класифікація кримінальних правопорушень, поняття закінченого, незакінченого кримінального правопорушення, умови відповідальності за незакінчене кримінальне правопорушення та добровільної відмови від кримінального правопорушення.

Визначення поняття кримінального правопорушення міститься як у законодавстві (ч. 1 ст. 11 КК України), так і в доктрині кримінального права. Його зміст залежить від соціально-економічних відносин, що існують в суспільстві на тому чи іншому етапі його розвитку, тому поняття кримінального правопорушення (злочину) має історично мінливий характер. У свою чергу, це обумовлює межі криміналізації і декриміналізації тих чи інших суспільно небезпечних діянь. Тому розкриття поняття кримінального правопорушення потрібно робити шляхом аналізу його: а) формального; б) матеріального; в) формально-матеріального визначення. Відповідно, існує три визначення поняття кримінального правопорушення залежно від того, чому більше приділяється уваги (соціальній чи правовій його сутності): а) формальне визначення (відбиває юридичну природу та юридичні ознаки кримінального правопорушення) – кримінальним правопорушенням визнається діяння, яке передбачене законом як кримінально каране; б) матеріальне визначення (підкреслює лише соціальну сутність кримінального правопорушення) – кримінальним правопорушенням є суспільно небезпечне діяння; в) формально-матеріальне визначення (поєднує соціальну та правову характеристику

кримінального правопорушення) – кримінальним правопорушенням визнається суспільно небезпечне і передбачене кримінальним законом діяння.

Важливе значення має характеристика ознак кримінального правопорушення – суспільної небезпеки, протиправності, винності і караності, їх змісту та співвідношення.

При аналізі матеріальної ознаки кримінального правопорушення – суспільної небезпеки, слід виходити з того, що суспільна небезпека виражається в заподіянні матеріальної, фізичної або моральної шкоди (реальної або можливої) суспільним відносинам. Необхідно також враховувати залежність визнання суспільної небезпеки діяння від історичних і соціально-політичних умов, а також від інших обставин, що визначають її характер та впливають на ступінь. Потрібно вміти розкрити поняття “характер” (якісна характеристика) та “ступінь” (кількісна характеристика) суспільної небезпеки кримінального правопорушення.

Здобувач повинен вміти розкрити поняття протиправності як порушення закріпленої в нормі закону про кримінальну відповідальність заборони вчинювати діяння, що заподіюють або можуть заподіяти істотну шкоду об’єктам кримінально-правової охорони, тобто певним суспільним відносинам, що охороняються кримінальним законом.

Обов’язковою ознакою кримінального правопорушення, що виражає його внутрішній психологічний зміст, є винність. У цій ознаці відбивається найважливіший принцип кримінального права – принцип суб’єктивного ставлення, тобто відповідальності тільки за наявності вини, що впливає із ст. 62 Конституції України. Цей принцип закріплений у ч 2 ст. 2 КК України, відповідно до якої особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Виною ж відповідно до ст. 23 КК України є психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності.

Потрібно звернути увагу на таку ознаку кримінального правопорушення, як караність, зважаючи на її відсутність у його законодавчому визначені. Під караністю як ознакою кримінального правопорушення розуміють загрозу застосування покарання, що міститься в кримінально-правових санкціях. Караність за своєю сутністю впливає із суспільної небезпечності і протиправності. Певне діяння тому і визнається кримінально караним, що воно є суспільно небезпечним і передбачене кримінальним законом як кримінальне правопорушення.

Слід враховувати, що в юридичній літературі висловлені різні точки зору щодо кількості ознак кримінального правопорушення. Так, іноді обов'язково ознакою кримінального правопорушення вважають аморальність суспільно небезпечного діяння.

При опрацюванні цієї теми також потрібно проаналізувати зміст норми, передбаченої ч. 2 ст. 11 КК України, згідно з якою не є кримінальним правопорушенням дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого КК України, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі. Визнання діяння малозначним передбачає наявність трьох умов: а) формальної наявності у вчиненому діяння ознак кримінального правопорушення; б) відсутності суспільної небезпечності; в) відсутності спрямованості на спричинення значної, істотної шкоди суспільним відносинам.

Виходячи з того, що кримінальне правопорушення є одним з видів правопорушень, необхідно дослідити критерії його відмежування від інших правопорушень (дисциплінарних, адміністративних, цивільно-правових деліктів). При цьому потрібно мати на увазі, що в спеціальній літературі немає єдиної позиції щодо цього питання. Переважною є точка зору, відповідно до якої кримінальне правопорушення відрізняється від інших правопорушень більш високим ступенем суспільної небезпеки вчиненого. Деякі ж науковці вважають, що ознака суспільної небезпеки притаманна тільки кримінальним

правопорушенням, інші ж правопорушення є суспільно шкідливими.

Під класифікацією кримінальних правопорушень треба розуміти поділ їх на групи за певними критеріями. Чинний КК України (ст. 12) передбачає класифікацію кримінальних правопорушень залежно від ступеню їх тяжкості, тому основну увагу необхідно приділити аналізу критеріїв такої класифікації.

Залежно від ступеня тяжкості чинне кримінальне законодавство розрізняє кримінальні проступки і злочини. Відповідно до ч. 2 ст. 12 КК України, кримінальним проступком є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачено основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі. В свою чергу, злочини поділяються на нетяжкі, тяжкі та особливо тяжкі.

Здобувачам треба засвоїти ті конкретні критерії, які законодавець поклав в підґрунття виокремлення тієї чи іншої категорії кримінальних правопорушень (кримінальний проступок чи злочин) та класифікації злочинів. Така класифікація має значення, насамперед, для індивідуалізації кримінальної відповідальності та призначення кримінального покарання. Студенти повинні знати і інші підстави класифікації злочинів, а саме залежно від: родового об'єкту; характеру суспільно небезпечних наслідків; форми вини; суб'єкта кримінального правопорушення; наявності предмета кримінального правопорушення; стадії вчинення кримінального правопорушення; кримінологічної характеристики кримінального правопорушення.

З поняттям кримінального правопорушення тісно пов'язане поняття злочинності. Під злочинністю розуміють відносно масове, соціальне, історично мінливе, антагоністичне явище кримінально-правового характеру, що складається із сукупності кримінальних правопорушень, вчинених у державі на певному етапі її розвитку або у той чи інший проміжок часу.

Здобувачам необхідно засвоїти такі загальні поняття як стан, структура, динаміка і причини злочинності. При цьому потрібно врахувати, що в межах навчальної дисципліни “Кримінальне право України (Загальна частина)”

наводиться лише коротка характеристика злочинності, докладно ж злочинність як суспільне явище, розглядаються в курсі кримінології.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Соловейко і Шпак, колишні працівники великого фермерського господарства, виявили недалеко від гаражного комплексу напіврозукомплектований компресор. Вважаючи його нічийм, вони відтягнули його на подвір'я Шпака і почали відновлювати. Коли робота була завершена, Соловейко і Шпак були запрошені в прокуратуру, оскільки туди надійшла заява сусіда Шпака – заступника директора фермерського господарства – про крадіжку майна господарства.

Дайте юридичну оцінку ситуації.

Задача 2. Марко, даючи свідчення на допиті відносно свого сина, підозрюваного в скоєнні тяжкого злочину, повідомила завідомо неправдиві відомості, бажаючи таким чином забезпечити синові алібі і допомогти йому уникнути кримінальної відповідальності.

Чи є в діях Марко ознаки кримінального правопорушення?

Задача 3. Купріянов, який був лікарем за професією, працював у бригаді «швидкої медичної допомоги», в неділю був екстрено запрошений сусідами для надання допомоги їх доньці. Проте, відповівши, що «краще викликати тих, хто сьогодні працює і за це отримує гроші», а він «не збирається відкладати своїх справ» Купріянов відмовився.

Дайте юридичну оцінку поведінки Купріянова.

Задача 4. Чорнюк, який працював дворником, скидав з дахів будинку сніг. Він не поставив під будинком відповідні застереження чи огорожу, в результаті чого пенсіонеру Іванченку, який прогулювався під будинком, було спричинено легкі тілесні ушкодження.

Чи можна притягнути Чорнюка до кримінальної відповідальності?

Задача 5. Івасюк, раніше судимий за крадіжку, у трамваї викрав гаманець у Петрової. Він вважав, що у гаманці знаходиться значна сума грошей, але у гаманці було лише 20 гривень.

Чи є у діях Івасюка ознаки кримінального правопорушення?

Практичне заняття № 5.

Тема 4.1. Кримінальна відповідальність: поняття, підстави виникнення та форми її реалізації

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінальної відповідальності та її відмінність від інших видів юридичної відповідальності.
2. Поняття кримінально-правових відносин: об'єкт, зміст, суб'єкти.
3. Виникнення кримінальної відповідальності, її розвиток (стадії) та припинення.

Практичне завдання: Ознайомлення та правовий аналіз наукової статті: Павлова Т.О. Класифікація суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. Правова держава. 2018. № 30. С. 167–173. URL: file:///C:/Users/HOME/Downloads/Prav_2018_30_29.pdf

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач.

Практичне заняття № 6.

Тема 4.2. Кримінальна відповідальність: поняття, підстави виникнення та форми її реалізації

Питання для обговорення:

1. Поняття форми реалізації кримінальної відповідальності.
2. Форми реалізації кримінальної відповідальності у вітчизняній науці кримінального права.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Які зі складів кримінального правопорушення в, передбачених розділами IV і V Особливої частини КК України, є простими і які складними?
2. Які зі складів кримінального правопорушення в, передбачених розділами II–V Особливої частини КК, є складними, зокрема:
 - а) посягають на два об'єкти;
 - б) складаються з двох дій;

в) мають два наслідки і більше;

г) мають дві форми вини?

3. Відшукайте у розділах II та XV Особливої частини КК України кілька так званих складених складів кримінального правопорушення.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Поняття кримінальної відповідальності законодавець широко використовує при формулюванні норм кримінального, кримінально-процесуального та інших галузей законодавства, при цьому легальної дефініції цього поняття у кримінальному законі немає. Відсутнє єдине розуміння кримінальної відповідальності і в науці кримінального права. Так, кримінальна відповідальність розглядається як явище, тотожне кримінальному покаранню; як певний обов'язок особи, що вчинила кримінальне правопорушення; як конкретні кримінально-правові відносини; як реалізацію санкції кримінально-правової норми; осуд винного обвинувальним вироком суду за вчинене кримінальне правопорушення з призначенням покарання або без нього тощо.

При визначенні кримінальної відповідальності необхідно виходити з того, що вона є одним із видів юридичної відповідальності. У вузькому значенні ця відповідальність є ретроспективною, тобто, вона є реакцією держави на вчинене в минулому правопорушення.

Кримінальна відповідальність становить собою взаємодію спеціальних органів держави і особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення. Її наявність передбачає застосування державного примусу, що знаходить своє вираження в осуді злочинця і його діяння обвинувальним вироком суду. Кримінальна відповідальність передбачає покладення на винного певних обмежень особистого, майнового чи немайнового характеру, які визначені кримінальним законом, зазнавання таких обмежень завжди носить вимушений характер. Ці обмеження залежать від обраної судом форми реалізації кримінальної відповідальності. Тобто кримінальна відповідальність

відрізняється від інших видів юридичної відповідальності підставою притягнення до неї та формами її реалізації.

Говорячи про правову природу кримінальної відповідальності, її не слід ототожнювати з покаранням. Це два основних інститути кримінального права. Покарання є найбільш суворою формою реалізації кримінальної відповідальності. Його визначення, на відміну від кримінальної відповідальності, дається у ч. 1 ст. 50 КК України.

Сутність кримінальної відповідальності полягає в обов'язку винного понести відповідальність і покарання за вчинене кримінальне правопорушення. Кримінальна відповідальність за своїм характером може бути двох видів: без призначення покарання і з призначенням покарання. Зміст першого виду кримінальної відповідальності становить факт осуду з боку держави як суспільно небезпечної поведінки, так і особи. Змістом другого виду кримінальної відповідальності є не тільки осуд, але й покарання, а також судимість.

Розкриттю підлягають поняття кримінально-правові відносини, співвідношення кримінальної відповідальності з кримінально-правовими відносинами та кримінальним покаранням, межі кримінальної відповідальності.

Виникнення, реалізація, припинення кримінальній відповідальності здійснюється у рамках кримінально-правових відносин. Якщо з моменту вчинення кримінального правопорушення виникають підстави для кримінальної відповідальності, то настає вона з моменту вступу у силу обвинувального вироку суду. Кримінальна відповідальність припиняється погашенням або зняттям судимості.

При визначенні підстав кримінальної відповідальності слід розрізняти її філософсько-етичне обґрунтування, фактичну та юридичні підстави.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Такишев узяв з будинку новий телевізор і продав його, а гроші витратив на спиртне. Дружина Такишева подала заяву в поліцію про притягнення Такишева до кримінальної відповідальності за крадіжку.

Чи є в діях Такишева склад кримінального правопорушення? Чи можливо його притягнути до відповідальності?

Задача 2. Сергєєв, керуючи автомобілем в нетверезому стані, не справився з керуванням на крутому повороті. Машина перекинулася, в результаті автогосподарству було спричинено значну шкоду.

Ознайомтеся із ст. 286 КК України і вирішите наступні питання:

- а) вид складу, передбаченого даною нормою, за конструкцією;
- б) вид складу за описом в диспозиції;
- в) чи є в діях Сергєєва ознаки складу кримінального правопорушення?

Задача 3. Тричі судимий за грабіж Івлєв о 23 годині зустрів підлітків С. і Р, що виходили з кінотеатру, та наніс їм по удару в обличчя і зажадав зняти шкіряні куртки. Підлітки почали знімати куртки, але дільничний інспектор, що спостерігав за тим, що відбувається, затримав Івлєва на місці кримінального правопорушення.

Ознайомтеся із змістом ст. 186 і 187 КК України і визначите вид складу злочину, скоєного Івлєвим:

- а) за законодавчою конструкцією;
- б) за ступенем суспільної небезпеки;
- в) за описом складу в диспозиції.

Тема 5. Склад кримінального правопорушення як юридична підстава кримінальної відповідальності: поняття, елементи, ознаки, види та значення

Теоретичні питання

1. Поняття й елементи складу кримінального правопорушення.
2. Співвідношення понять «кримінальне правопорушення» та «склад кримінального правопорушення».
3. Види складів кримінального правопорушення.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При опрацюванні цієї теми здобувачам слід засвоїти поняття складу кримінального правопорушення як підстави кримінальної відповідальності, знати його елементи та ознаки, розуміти значення поділу складу на види для кваліфікації кримінальних правопорушень. Слід також приділити увагу питанню про розмежування ознак кримінального правопорушення та складу кримінального правопорушення.

Відповідно до ч. 1 ст. 2 КК України, підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого кримінальним законом. У спеціальній літературі іноді застосовується термін “підстави” (у множині) кримінальної відповідальності. Мається на увазі дві підстави: фактична – наявність суспільно небезпечного діяння (акту поведінки людини) і юридична – наявність ознак складу кримінального правопорушення в цьому суспільно небезпечному вчинку особи.

Поняття складу кримінального правопорушення КК України не містить, тому воно розроблено в науці кримінального права. Під складом кримінального правопорушення розуміється сукупність об’єктивних та суб’єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як кримінальне правопорушення.

При з’ясуванні поняття складу кримінального правопорушення слід виходити з того, що теорія кримінального права розрізняє поняття “елемент” і “ознака” його складу. Елемент – це складова частина конструкції складу кримінального правопорушення, що відповідає різним сторонам суспільно небезпечного діяння, яке за законом визнається кримінальним правопорушенням, а саме: об’єкт, об’єктивна сторона, суб’єкт та суб’єктивна сторона. Ознака – це характеристика того чи іншого елемента складу кримінального правопорушення. У теорії кримінального права всі ознаки складу поділяться на чотири групи, що відповідають чотирьом елементам складу кримінального правопорушення.

Обов’язковими (основними) ознаками складу вважаються ознаки, властиві всім без винятку складам кримінальних правопорушень. Такими

ознаками є: характер (вид) суспільних відносин, на які посягає кримінальне правопорушення (об'єкт кримінального правопорушення), діяння (дія або бездіяльність), вина, осудність і досягнення особою певного віку (віку кримінальної відповідальності). Факультативними (додатковими) ознаками вважаються ті, які дають додаткову (до основних ознак) характеристику елементів складу кримінального правопорушення: суспільно небезпечні наслідки і причинний зв'язок, спосіб, місце, час, остановка, засоби та знаряддя вчинення кримінального правопорушення, його мотив і мета, спеціальні ознаки, які характеризують особливості суб'єкта.

Факультативні ознаки мають потрийне значення. По-перше, якщо вони включені законом у число конструктивних ознак основного складу конкретного кримінального правопорушення, то вони є обов'язковими для цього складу і впливають на кримінально-правову кваліфікацію вчиненого. Відсутність цих ознак свідчить і про відсутність складу певного кримінального правопорушення або про наявність іншого складу. По-друге, якщо факультативні ознаки включені законодавцем у число конструктивних ознак не основного складу, а складу з пом'якшуючими чи обтяжуючими обставинами (тобто похідних від основного складу), то вони набувають характер обов'язкових, але тільки для даних (похідних) складів кримінального правопорушення. Відсутність цих ознак у вчиненому суспільно небезпечному діянні тягне кваліфікацію за ознаками тільки основного складу. Таким чином, і в цьому випадку вони впливають на кваліфікацію. По-третє, факультативні ознаки, якщо вони не є ознаками основного або кваліфікованого складу кримінального правопорушення, впливають на вид і розмір покарання, тобто вони розглядаються як пом'якшуючи чи обтяжуючи покарання обставини при його призначенні. Наявність цих ознак у вчиненому суспільно небезпечному діянні не впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення, але суд, керуючись ст. 65 КК України, може врахувати їх при призначенні покарання.

Одним із складних питань теорії кримінального права вважається питання про співвідношення загального поняття кримінального правопорушення і

загального поняття його складу. Вихідною позицією у з'ясуванні цього питання є положення про те, що конкретне кримінальне правопорушення та його склад співвідносяться як явище об'єктивної дійсності і юридичне поняття про це явище. Кримінальне правопорушення – це конкретне суспільно небезпечне діяння певної особи, вчинене в певний час, у певному місці, в певній обстановці, певними засобами та знаряддями тощо. Склад кримінального правопорушення – це правове уявлення (описане в нормі кримінального закону) про кримінальне правопорушення певного виду, сконструйоване законодавцем шляхом відбору найбільш істотних постійних ознак кримінального правопорушення того чи іншого виду.

Таким чином, якщо склад кримінального правопорушення є законодавчою моделлю кримінального проступку чи злочину, який містить типові об'єктивні та суб'єктивні ознаки певного кримінального правопорушення, то кримінальне правопорушення є явищем об'єктивної дійсності.

Загальне поняття кримінального правопорушення, яке наведено у ч. 1 ст. 11 КК України, і загальне поняття складу кримінального правопорушення, яке вироблено наукою кримінального права, тісно пов'язані між собою, тому що з різних сторін розкривають сутність такого суспільного явища як кримінальне правопорушення. Разом з тим, вони не тотожні. Матеріальне поняття кримінального правопорушення розкриває соціальний зміст кримінального проступку чи злочину як суспільно небезпечного діяння, передбаченого кримінальним законом, що посягає певні суспільні відносини. Загальне поняття складу кримінального правопорушення – це узагальнення ознак окремих складів кримінальних правопорушень, тобто воно містить ознаки, загальні для всіх складів кримінальних правопорушень, передбачених законом при описі конкретних складів.

При вивченні питання про види складів кримінальних правопорушень потрібно пам'ятати, що розподіл їх на групи ґрунтується на наступних критеріях: ступені суспільної небезпеки (основний склад, склади з

пом'якшуючими чи обтяжуючими обставинами); структурі (простий, складний, альтернативний склади); конструкції (матеріальні, формальні, усічені склади).

Поняття “склад кримінального правопорушення” пов'язане з поняттям “кримінально-правова кваліфікація” (“кваліфікація кримінального правопорушення”), тому здобувачам у ході підготовки до практичного заняття необхідно запам'ятати визначення кримінально-правової кваліфікації, формули кваліфікації кримінального правопорушення, з'ясувати значення складу кримінального правопорушення для кваліфікації кримінального правопорушення. Формула кваліфікації – це сукупність цифрових і буквених позначень, які вказують на кримінально-правові норми, що підлягають застосуванню, наприклад, ч. 2 ст. 186 КК України; ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 185 КК України. Стадії кваліфікації кримінального правопорушення: стадія вибору правової норми; стадія встановлення відповідності між ознаками діяння і кримінально-правовою нормою; стадія юридичного закріплення результатів кваліфікації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ВЧЕННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Практичне заняття № 7:

Тема 6. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття об'єкту кримінального правопорушення.
2. Структура та механізм заподіяння шкоди об'єкту кримінального правопорушення.
3. Види (класифікація) об'єктів кримінального правопорушення.
4. Значення класифікації об'єктів кримінального правопорушення.
5. Предмет кримінального правопорушення, його співвідношення з об'єктом кримінального правопорушення.
6. Потерпілий від кримінального правопорушення.

Практичні завдання: 1. Визначте родовий і безпосередній об'єкти дев'яти окремих складів кримінальних правопорушень в, передбачених розділами I, II, VIII Особливої частини КК України.

2. Які з кримінальних правопорушень, передбачених розділами II–VI Особливої частини КК України, посягають на два об'єкти? Наведіть приклади.

Додаткові завдання до практичних занять

1. Знайдіть у нормах Особливої частини КК України склади із пом'якшуючими обставинами.

2. Наведіть приклади складів кримінальних правопорушень із обтяжуючими та особливо обтяжуючими обставинами.

3. Знайдіть у нормах Особливої частини КК України усічені склади кримінальних правопорушень.

4. Знайдіть у нормах Особливої частини КК України кримінальні правопорушення із матеріальним складом.

5. Знайдіть у нормах Особливої частини КК України кримінального правопорушення із формальним складом.

6. Визначте родовий і безпосередній об'єкти дев'яти окремих складів кримінальних правопорушень, передбачених розділами I, II, VIII Особливої частини КК України.

7. Які зі кримінальних правопорушень, передбачених розділами II–VI Особливої частини КК України, посягають на два об'єкти? Наведіть приклади.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Правильне вирішення питання про об'єкт кримінального правопорушення (кримінально-правової охорони) має важливе теоретичне і практичне значення. Саме об'єкт кримінального правопорушення дозволяє розкрити соціальну сутність правопорушення, з'ясувати його суспільно небезпечні наслідки, сприяє правильній кваліфікації вчиненого, а також відмежуванню його від суміжних суспільно небезпечних діянь. Об'єкт відіграє істотну роль і для

визначення самого поняття кримінального правопорушення, значною мірою впливає на зміст його об'єктивних та суб'єктивних ознак, є вихідним для класифікації кримінальних правопорушень та побудови системи Особливої частини КК України.

Проблема визначення змісту об'єкта кримінально-правової охорони (кримінального правопорушення) є одною з дискусійних. Протягом тривалого часу в доктрині кримінального права домінуючою була точка зору, згідно з якою об'єктом кримінального правопорушення є суспільні відносини, що охороняються законом про кримінальну відповідальність від суспільно небезпечних посягань. Разом з тим, не всі науковці додержуються цієї позиції і пропонують вважати об'єктом кримінально-правової охорони “інтереси”, “блага”, “цінності” тощо.

Об'єкти кримінально-правової охорони класифікуються на загальний, родовий та безпосередній (класифікація “по вертикалі”). Взаємозв'язок між ними заснований на діалектиці співвідношення категорій “загального”, “особливого” і “одиночного”. Конкретне суспільно небезпечне діяння посягає не тільки на окремі суспільні відносини (безпосередній об'єкт), але і на певну групу однорідних за своїм змістом суспільних відносин (родовий об'єкт) і, в остаточному підсумку, – на всю сукупність суспільних відносин, охоронюваних законом України про кримінальну відповідальність (загальний об'єкт). Поряд з родовим, в теорії кримінального права виділяється і видовий об'єкт кримінально-правової охорони. Видовий об'єкт – це об'єкт виду (підгрупи) близьких за характером (однорідних) кримінальних правопорушень. Посідаючи проміжне становище між родовим і безпосереднім об'єктами, будучи частиною родового об'єкта і знаходячись з останнім у співвідношенні “вид” – “рід”, видовий об'єкт дає змогу розділити специфічні групи злочинних посягань на близькі, взаємопов'язані суспільні відносини.

У свою чергу, безпосередні об'єкти кримінально-правової охорони класифікуються на основні, додаткові та факультативні (класифікація “по горизонталі”).

Від безпосереднього об'єкта слід відрізнити предмет кримінального правопорушення (предмет посягання). Предметом кримінального правопорушення можуть бути речі матеріального світу, відомості, що складають, наприклад, комерційну таємницю або результати творчої діяльності, з певними властивостями яких кримінальний закон пов'язує наявність у діяч особи ознак певного складу кримінального правопорушення. Якщо об'єкт – обов'язковий елемент складу кримінального правопорушення, то предмет – ознака факультативна.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Чернов, знаходячись в нетверезому стані, вирішив розважитися. Для цього він почав з мисливської рушниць стріляти в ізолятори телефонного стовпа і розбив 10 ізоляторів. Коли громадяни, що проходили поряд зробили йому зауваження, він почав погрожувати їм. Лежко і Мирлей обеззброїли Чернова. Останній, чинячи опір, наніс Лежку легкі тілесні ушкодження.

Визначте об'єкт і предмет кримінального правопорушення.

Задача 2. Шмарков зупинив вночі Дольну і під загрозою ножа зажадав зняти золоті кільця і сережки. Оскільки замок однієї сережки не відкривався, він зірвав її, розірвавши мочку вуха.

Визначте об'єкт та предмет кримінального правопорушення.

Задача 3. Каличко позбавила життя свою новонароджену дитину, а також зламала руку старої хворої матері, яка перешкоджала вчиненню кримінального правопорушення.

Вкажіть родовий і безпосередній об'єкти кримінального правопорушення.

Задача 4. Буревич викрав у свого родича, працівника позавідомчої охорони, пістолет. Через день він з використанням пістолета скоїв напад на сусіда по дачі, забравши у нього найбільш цінні речі.

У якому випадку пістолет буде предметом кримінального правопорушення, а в якому - знаряддям кримінального правопорушення? Назвіть об'єкти кримінального правопорушення.

Задача 5. Горякін вчиняв квартирні крадіжки. Для проникнення до квартири він використовував відмички, фомки, а іноді і лом, викрадав тільки цінності і гроші. Одного разу, змінивши свій «профіль роботи», він напав на вулиці на Зварич з метою заволодіння її норковою шубою. Для подолання опору жінки він кілька разів ударив її молотком по голові та інших частинах тіла, заподіявши тяжкі тілесні ушкодження.

Назвіть об'єкти злочинних посягань. Який злочин є двооб'єктним? Вкажіть основний і додатковий об'єкти. Що є предметом цього кримінального правопорушення?

Задача 6. Поздняков в нетверезому стані, озброївшись пістолетом ТТ, напав на робітника поліції Іванцова, забравши у нього пістолет ПМ, а також 2000 грн.

Визначте об'єкт і предмет злочину. Яка різниця між предметом кримінального правопорушення і знаряддями його вчинення?

Практичне заняття № 8:

Тема 7.1. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення.

Питання для обговорення:

1. Поняття, ознаки та значення об'єктивної сторони кримінального правопорушення.
2. Суспільно небезпечне діяння (дія чи бездіяльність).
3. Суспільно небезпечні наслідки, їх поняття та види.
4. Причинно-наслідковий зв'язок між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками та його значення у кримінальному праві.

Практичні завдання: 1. Визначте ознаки, що характеризують об'єктивну сторону кримінального правопорушення, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України.

2. Які з передбачених розділами IV–VII Особливої частини КК України кримінального правопорушення є триваючими, продовжуваними і складними (складеними)?

3. Які з передбачених розділами II–IV Особливої частини КК України кримінального правопорушення є кримінального правопорушення з матеріальним складом, а які – з формальним?

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1-3.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 9:

Тема 7.2. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення.

Питання для обговорення:

1. Значення законодавчої конструкції складу кримінального правопорушення для поділу ознак об'єктивної сторони.
2. Факультативні ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення та їх значення для кваліфікації.
3. Непереборна сила, фізичний і психічний примус та їх значення для вирішення питання про кримінальну відповідальність за суспільно небезпечну дію або бездіяльність.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Назвіть кримінальні правопорушення, передбачені розділом II Особливої частини КК України, які можуть бути вчинені:
 - а) тільки шляхом дії;
 - б) шляхом дії і бездіяльності;
 - в) лише шляхом бездіяльності.
2. Назвіть статті розділів VIII, XI, XII Особливої частини КК України, в яких ознаками об'єктивної сторони кримінального правопорушення зазначені місце, час, спосіб, обстановка вчинення кримінального правопорушення.
3. В яких статтях розділів I–V Особливої частини КК України зазначено певний спосіб вчинення кримінального правопорушення як ознаку його об'єктивної сторони?

4. В яких статтях розділів XIV–XVI Особливої частини КК України зазначено знаряддя і засоби вчинення кримінального правопорушення як ознаку його об'єктивної сторони?

5. Назвіть кілька статей Особливої частини КК України, в яких ознаками об'єктивної сторони є місце, час, обстановка, способи та засоби вчинення кримінального правопорушення.

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 4-6, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Об'єктивною стороною будь-якого кримінального правопорушення є процес суспільно-небезпечного посягання на охоронювані кримінальним законом суспільні відносини, розглянутий з його зовнішньої сторони, з погляду послідовного розвитку тих подій і явищ, які починаються із злочинної дії (бездіяльності) суб'єкта і закінчуються настанням суспільно небезпечного результату (наслідку).

Значення об'єктивної сторони полягає в тому, що вона в межах складу кримінального правопорушення є об'єктивною підставою кримінальної відповідальності. Наміри особи можуть стати злочинними лише в тому випадку, якщо вони перейдуть із області думок, міркувань, в область реальних дій, в об'єктивну сферу. Тільки реальна шкода, яка заподіяна або може бути заподіяна об'єкту конкретним актом людської поведінки, обумовлює суспільну небезпеку такої поведінки і, відповідно, віднесення її законодавцем до злочинної і караної.

Об'єктивна сторона кримінального правопорушення фіксується в законі про кримінальну відповідальність за допомогою опису в ньому юридично суттєвих ознак зовнішньої поведінки особи. Тому об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення – це сукупність установлених кримінальним законом ознак, що характеризують зовнішній процес злочинного посягання на

охоронювані кримінальним законом суспільні відносини. Її ознаками є суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між суспільно небезпечним діянням і суспільно небезпечними наслідками, а також місце, час, обстановка, спосіб, засоби та знаряддя вчинення кримінального правопорушення.

Ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення підрозділяються на дві групи – обов'язкові та факультативні. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони будь-якого складу кримінального правопорушення є суспільно небезпечне діяння у формі дії або бездіяльності. До факультативних ознак відносяться суспільно небезпечні наслідки, причинний зв'язок між діянням і суспільно небезпечними наслідками, місце, час, обстановка і спосіб, засоби та знаряддя вчинення кримінального правопорушення. Факультативні ознаки, хоча фактично і властиві будь-якому кримінальному правопорушенню, як явищу об'єктивної дійсності, далеко не завжди вказуються в законі як ознаки складу кримінального правопорушення. Факультативність певних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення не свідчить про їх другорядність, неважливість. У певних випадках (в разі, якщо такі ознаки належать до конститутивних або кваліфікуючих) вони переходять до розряду обов'язкових ознак складу кримінального правопорушення. Якщо ж вони не є ознаками основного чи кваліфікованого складу кримінального правопорушення, то можуть вплинути на призначення покарання.

Суспільно небезпечне діяння є найважливішою ознакою об'єктивної сторони будь-якого кримінального правопорушення. Воно породжує суспільно небезпечні наслідки, вказує на зв'язок об'єкта та об'єктивної сторони кримінального правопорушення, складає предметний зміст суб'єктивної сторони суспільно небезпечного посягання.

З зовнішньої сторони кримінально протиправне діяння може виражатися в двох формах – дії або бездіяльності. Суспільно небезпечна дія – це активна суспільно небезпечна поведінка людини, бездіяльність – поведінка пасивна, що

полягає в нездійсненні суб'єктом конкретної дії, яку він зобов'язаний був і мав можливість вчинити.

Виступаючи формами різного прояву активності людини, дія і бездіяльність в соціальному змісті мають спільні ознаки. Спільне для них полягає в тому, що вони порушують або ж ставлять у небезпеку порушення суспільні відносини, що охороняються кримінальним законом. Це і є, насамперед, підставою для об'єднання дії і бездіяльності в загальне поняття “діяння”, яким користується законодавець.

Будь-яке злочинне діяння посягає на охоронювані кримінальним законом суспільні відносини та спричиняє їм шкоду. Шкода, заподіяна об'єкту кримінально-правової охорони, завжди об'єктивна, хоча не завжди матеріальна. Цю шкоду в теорії кримінального права називають суспільно небезпечними наслідками кримінального правопорушення. Злочинними наслідками є передбачена кримінально-правовою нормою матеріальна або нематеріальна шкода, яка заподіюється охоронюваним кримінальним законом суспільним відносинам.

Суспільно небезпечні наслідки в деяких статтях Особливої частини КК України вказуються як обов'язкова ознака складу кримінального правопорушення. Залежно від конструкції складів теорія кримінального права розрізняє так звані “матеріальні”, “формальні” і “усічені” склади кримінальних правопорушень. Як показує практика, студенти зазнають певні труднощі в розумінні цих понять. По-перше, слід звернути увагу на умовність вживаної тільки в кримінальному праві термінології і не змішувати поняття “матеріальний склад кримінального правопорушення” з матеріальним визначенням кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 11 КК України). По-друге, потрібно усвідомити, що розподіл складів кримінальних правопорушень на “матеріальні”, “формальні” і “усічені” обумовлене особливостями законодавчої конструкції певних складів. Склади кримінальних правопорушень, в яких законодавець в об'єктивну сторону, крім діяння (дії або бездіяльності) включає і суспільно небезпечні наслідки та причинний зв'язок,

тобто встановлює три обов'язкових ознаки, називаються “матеріальними”. Склади, в які законодавець при описі об'єктивної сторони не включає суспільно небезпечні наслідки як обов'язкову ознаку складу кримінального правопорушення, називаються “формальними”. У таких складах об'єктивна сторона вичерпується однією основною ознакою – діянням. При цьому можуть бути передбачені і додаткові ознаки (місце, час, обстановка, спосіб тощо), не пов'язані з характеристикою суспільно небезпечних наслідків. По-третє, необхідно мати на увазі, що практична доцільність такого розподілу полягає в тому, що воно дає можливість визначити момент закінчення того або іншого кримінального правопорушення. Вихідною позицією в рішенні цього питання є положення науки кримінального права про те, що кримінальне правопорушення визнається закінченим тільки з моменту виконання всіх ознак складу, що характеризують його об'єктивну сторону. У зв'язку з цим, складі кримінальних правопорушень, які мають формальний склад, визнаються кінченими з моменту виконання діяння. Кримінальні правопорушення, які мають матеріальний склад, визнаються закінченими тільки з моменту настання суспільно небезпечних наслідків, зазначених у статті Особливої частини КК, за якою кваліфікується діяння. Якщо ж суспільно небезпечна поведінка, спрямована на вчинення кримінального правопорушення з матеріальним складом, не завершилася настанням суспільно небезпечних наслідків, то таке діяння може бути кваліфіковане тільки як замах на кримінальне правопорушення.

Кримінальним правопорушенням з усіченим складом вважаються таке, в якому момент його закінчення законом переноситься на стадію готування або на стадію замаху на кримінальне правопорушення.

Здобувачам необхідно знати, що деякі криміналісти заперечують розподіл складів на матеріальні і формальні, виходячи з того, що всі кримінальні правопорушення тягнуть настання певних суспільно небезпечних наслідків. Треба також мати на увазі, що деякі науковці не використовують поняття “усіченого” складу кримінального правопорушення.

Необхідною ознакою об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є причинний зв'язок між діянням і суспільно небезпечними наслідками, що настали. Причинність у кримінальному праві ґрунтується на положеннях діалектики, згідно з якими причинний зв'язок є проявом однієї з форм загальної взаємозалежності і взаємопов'язаності явищ і процесів, що існують в природі і суспільстві. Причина і наслідок знаходяться у взаємодії, причина породжує наслідок. Але і наслідок не пасивний, він впливає на причину. Причина і наслідок – уявлення, що мають значення як такі тільки стосовно до окремого конкретного випадку вчинення суспільно небезпечного діяння.

Для встановлення причини і наслідку необхідно їх ізолювання з універсальної взаємодії явищ і процесів об'єктивної дійсності. При цьому причинний зв'язок – це таке відношення, при якому одне з явищ (причина) завжди породжує певне інше явище (наслідок).

У теорії кримінального права немає особливо поняття причинного зв'язку, відмінного від філософського, вона лише конкретизує поняття причинності стосовно до подій і явищ кримінально-правового характеру. Специфіка кримінально-правового дослідження причинного зв'язку полягає в тому, що як причина завжди розглядається суспільно небезпечне діяння людини, а як наслідок – суспільно небезпечний результат (наслідок) її діяльності.

Проблемам причинного зв'язку у кримінальному праві присвячені багато досліджень науковців. Найбільше поширення у кримінально-правовій літературі одержала теорія “необхідного спричинення”. Здобувачам необхідно засвоїти значення причинного зв'язку у кримінальному праві, знати вимоги (умови), яким має відповідати причинний зв'язок між діянням особи і суспільно небезпечними наслідками, а саме: а) діяння повинні передувати настанню суспільно небезпечного наслідку; б) діяння повинно містити реальну можливість настання цього суспільно небезпечного наслідку, тобто суспільно небезпечний результат, що настав, повинен бути наслідком саме цього діяння;

в) діяння повинно бути головної (вирішальної) причиною настання суспільно небезпечного наслідку, тобто суспільно небезпечний наслідок є закономірним слідством вчиненого діяння (тобто іншого наслідку бути не могло).

Для характеристики об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення важливе значення мають такі її ознаки, як місце, час, обстановка, спосіб, засоби та знаряддя вчинення кримінального правопорушення. Розкриваючи їх зміст, здобувач повинен враховувати їхнє трояке значення.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Тополєв помітив підлітків, що залізли в його сад за яблуками. Він спустив з прив'язі вівчарку і нацькував її на хлопчаків. Собака наздогнав 11-річного Тараса і сильно покусав його. Потерпілому були спричинені тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Чи буде Тополєв нести кримінальну відповідальність за шкоду, заподіяну його собакою? Якщо так, то охарактеризуйте об'єктивну сторону його діяння.

Задача 2. Неодноразово судимий за крадіжки Лишко умовив 12-річного Дмитра пробратися до продовольчого магазину через вентиляційний отвір підвалу і «роздобути» спиртні напої і закуски. Хлопчик тричі пробирався в закритий магазин і викрадав горілку, продукти і кондитерські вироби. Лишко чекав його в своєму сараї, куди Дмитро приносив викрадене. За скоєне Лишко заплатив хлопчику 50 грн. і дав три плитки шоколаду.

Надайте правову оцінку діям Лишко та Дмитра.

Задача 3. Сокирко узявся за винагороду перевезти на своєму човні Барилко через річку. На середині річки човен перекинувся, Сокирко з Барилко опинилися у воді. Барилко почала тонути і кликати на допомогу, проте Сокирко кинув її і поплив до берега. Барилко потонула. Свою поведінку Топірців пояснив тим, що плаває погано і удвох вони б точно загинули.

У якій формі вчинене діяння, чи є воно кримінальним правопорушенням? Проаналізуйте об'єктивну сторону.

Задача 4. Кириченко працював інженером на режимному підприємстві. В кінці робочого від взяв додому креслення нового виробу для того, щоб ретельно їх вивчити. В автобусі Кириченку стало зле і він був госпіталізований. Портфель з документами знаходився у головного лікаря, який передав його адміністрації підприємства за кілька днів.

Чи є в діях Кириченка ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 329 КК України?

Задача 5. Ситько рухався на закріпленій за ним автомашині ЗИЛ-130 вулицею міста. На перехресті він почав рух заднім ходом з однієї вулиці на другу і вчинив наїзд на Матвієнко, яка переходила вулицю, спричинивши їй середньої тяжкості тілесні ушкодження. У лікарні у потерпілої виникло запалення, некроз тканин правого стегна і сепсис, від яких вона за місяць померла у лікарні.

Чи є причинний зв'язок між діями Ситька та настанням смерті Матвієнко?

Задача 6. Близько 24 години, Харченко прийшов до магазину і почав стукати у двері. Зрозумівши, що охоронця приміщенні немає, він за допомогою металеві труби висадив двері, зайшов до торгового залу, набрав у пакет спиртні напої, ковбасу, консерви та інші продукти харчування на суму 2432 гривень. та пішов додому. Вранці Харченка був затриманий працівниками поліції.

Чи є в діях Харченка ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 185 КК України? Яке значення для кримінальної відповідальності мають такі ознаки об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення як місце, час, обстановка, спосіб та засоби його вчинення.

Практичне заняття № 10:

Тема 8. Суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види та значення

Питання для обговорення:

1. Суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення.
2. Суб'єкт кримінального правопорушення, особа винного, особа злочинця та їх співвідношення.
3. Поняття осудності.
4. Неосудність та її критерії.
5. Обмежена осудність та її критерії.
6. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність.
7. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, види та значення.
8. Особливий суб'єкт кримінальної відповідальності: поняття, ознаки та значення.
9. Відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Практичні завдання: 1. Знайдіть у Особливій частині КК України декілька складів злочинів, за вчинення яких кримінальна відповідальність настає з 14-ти років.

2. Знайдіть у Особливій частині КК України декілька складів кримінального правопорушення зі спеціальним суб'єктом.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Проаналізуйте ознаки, за якими відрізняються: загальний суб'єкт, спеціальний суб'єкт, особливий суб'єкт кримінально-правових відносин.
2. Проаналізуйте, за якими ознаками відрізняються: осудність, обмежена осудність, неосудність.

Опитування. Обговорення практичних завдань,

Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичного заняття

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Опрацьовуючи цю тему, здобувачам слід виходити з того, у Загальній

частині чинного КК України вперше виділений Розділ IV, який присвячений характеристиці ознак особи, яка підлягає кримінальній відповідальності, а саме визначено поняття суб'єкта кримінального правопорушення (ст. 18 КК України), осудності та неосудності (ст. 19 КК України), обмеженої осудності (ст. 20 КК України), віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність (ст. 22 КК України), а також питанням кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції (ст. 21 КК України).

Розгляд питання про суб'єкта кримінального правопорушення потребує з'ясування питань, що включають, з одного боку, встановлення його правових ознак, а з іншого боку, – розкриття соціальної характеристики особи, яка вчинила кримінальне правопорушення.

Суб'єктом кримінального правопорушення визнається фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність (ч. 1 ст. 18 КК України). Це законодавче визначення суб'єкта кримінального правопорушення збігається з його визначеннями, що наводяться в спеціальній літературі.

Ознаки суб'єкта зазначені в законі про кримінальну відповідальність (ст.ст. 19, 22 КК України) і є обов'язковими для суб'єкта будь-якого кримінального правопорушення. Суб'єкти деяких кримінальних правопорушень, крім віку та осудності, наділені додатковими ознаками, які передбачені кримінально-правовими нормами або прямо впливають з їх змісту, тобто мова йде про спеціальних суб'єктів кримінальних правопорушень (ч. 2 ст. 18 КК України).

У теорії кримінального права розрізняють такі поняття, як “суб'єкт кримінального правопорушення”, “особа винного” та “особа злочинця”. Як вже зазначалося, для суб'єкта кримінального правопорушення обов'язковими ознаками є лише вік і осудність, а в окремих випадках, передбачених КК України, ще й спеціальні ознаки суб'єкта, що можуть стосуватися різних

властивостей особи. Поняття “особа винного”, “особа злочинця” охоплюють ширше коло соціально значущих властивостей (ознак) особи (соціально-демографічні, морально-психологічні, психофізичні тощо). Усі ці ознаки мають значення для кримінологічної характеристики кримінальних правопорушень і тих осіб, які їх вчинили.

Поряд з поняттям “суб’єкт кримінального правопорушення”. в теорії кримінального права виділяється поняття “особливий суб’єкт кримінальної відповідальності”. Підставою диференціації ознак особливого суб’єкта кримінальної відповідальності можуть виступати: вік особи (неповнолітній, особа пенсійного віку або особа у віці понад 65 років); стать (жінка) та особливий психофізіологічний стан (вагітна жінка); сімейний стан жінки (наявність дитини певного віку); посада, професія або певна діяльність (військовослужбовець, працівник правоохоронного органу, нотаріус, суддя, прокурор тощо). Вказані ознаки мають значення не для кваліфікації, а для обрання заходу кримінально-правового впливу.

Однією з обов’язкових ознак суб’єкта кримінального правопорушення є осудність, тобто здатність особи усвідомлювати свої дії і керувати ними, а звідси і бути здатною нести кримінальну відповідальність за їх вчинення. Обидві ці здатності – результат психофізіологічного і соціального розвитку людини, здобуваються вони на певному етапі її вікового розвитку.

Кримінальний закон адресує свої вимоги не вчиняти кримінально протиправних діянь в усіх без винятку випадках лише до людини, що має нормальну розумову і вольову здібності, може критично сприймати будь-які впливи і фактори зовнішнього середовища на її свідомість, усвідомлювати свої дії і керувати ними. Неосудна особа не має таких здатностей. Її суспільно небезпечні вчинки не обумовлені соціальними причинами, вони – наслідок хворобливого стану психіки. Тому така людина не може правильно усвідомлювати соціальний зміст і характер своїх вчинків, передбачати їх суспільно небезпечні наслідки.

Згідно ч. 2 ст. 19 КК України, не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки.

У теорії кримінального права поняття неосудності визначається за допомогою двох критеріїв – медичного і юридичного. Медичний критерій неосудності полягає в наявності у особи того чи іншого хворобливого розладу психіки. Юридичний критерій неосудності полягає в тому, що особа не могла усвідомлювати свої дії (інтелектуальна умова) або не могла керувати ними (вольова умова).

Здобувачам слід засвоїти поняття обмеженої осудності, тобто такого психічного стану особи під час вчинення кримінального правопорушення, коли через наявний в неї психічний розлад, вона не була здатна повною мірою усвідомлювати свої дії (бездіяльність та (або) керувати ними (ч. 1 ст. 20 КК України), її відмінність від стану неосудності, а також правові наслідки визнання особи обмежено осудною.

Друга ознака суб'єкта кримінального правопорушення – досягнення особою певного віку. При визначенні віку, з настанням якого особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності, за основу береться свідомість людини, її здатність розуміти характер своїх вчинків, їх суспільну небезпеку і соціальне значення. Чинне кримінальне законодавство України, встановлюючи мінімальну вікову межу кримінальної відповідальності, за рамками якої особа вже не може бути визнана суб'єктом кримінального правопорушення, підходить до цього диференційовано, з огляду на характер і ступінь суспільної небезпеки того чи іншого кримінального правопорушення, а також психосоціальні можливості людини. Звичайно, у першу чергу приймається до уваги інтелектуальний рівень людини, її здатність усвідомлювати, що відбувається і відповідно до цього розумно діяти.

Відповідно до ч. 1 ст. 22 КК України, кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення кримінального правопорушення виповнилося 16 років. Тільки за вчинення деяких кримінальних правопорушень, передбачених у ч. 2 ст. 22 КК України, кримінальна відповідальність настає з 14 років.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Черненко, 13 років, та Григорчук, 15 років, вночі викрали автомашину «Ауді» і всю ніч каталися на ній по місту, а потім кинули її. Коли вони відійшли від машини на 5 метрів, Черненко запропонував вкрати з неї приймач та інструменти. Вони повернулися і зняли приймач, забрали з багажника набір дорогих італійських інструментів і магнітофон, який знайшли в багажнику.

Дайте юридичний аналіз дій кожного.

Задача 2. Ломака і Наливченко знаходилися на лікуванні в психіатричній лікарні. На вихідні дні вони були відпущені додому. Увечері, проходячи мимо дачі, в якій взимку ніхто не жив, вони зламали двері та вкрати телевізор і транзисторний приймач. Коли вони йшли додому, їх помітив сторож і хотів затримати. Поклавши на землю телевізор і приймач, Ломака і Наливченко накинулися на сторожа і почали його бити. Заподіяні пошкодження виявилися смертельними. Ломака страждав шизофренією, а Наливченко – психічним розладом, що не виключав осудності.

Дайте юридичну оцінку їх діям.

Задача 3. Гермаков в стані сильного алкогольного сп'яніння пристав на вулиці до Мороза, який відмовився дати йому закурити. Мороз намагався втекти, але спіткнувся та впав, Гермаков же ударив його підібраною на вулиці цеглиною. Від отриманої травми Мороз помер. Під час слідства Гермаков заявив, що був сильно п'яний і нічого не пам'ятає. Судово-психіатрична експертиза встановила, що у момент скоєння злочину Гермаков знаходився в стані алкогольного сп'яніння, але був осудний. Проте до моменту проведення експертизи захворів тимчасовим психічним розладом, що позбавило його можливості керувати своїми діями.

Чи підлягає Гермаков кримінальній відповідальності?

Задача 4. Скалкін був притягнений до кримінальної відповідальності за зґвалтування 13-річної С. В ході досудового розслідування він захворів. Судово-психіатрична експертиза встановила, що у нього хронічний психічний розлад, який позбавляє Скалкіна можливості усвідомлювати свої дії та керувати ними. Разом з цим було визнано, що у момент вчинення зґвалтування він був осудний.

Яке кримінально-правове значення має захворювання Скалкіна після вчинення зґвалтування?

Задача 5. Куклов відпочивав на лавці в парку. До нього підбіг вівчарка і почав пеститися. Куклов вирішив пригостити собаку бутербродом, який знаходився у нього в пакеті. Несподівано собака вихопив у нього з рук пакет і зник в чагарниках. Через деякий час собака прибіг додому до свого господаря Бобрика і поклав пакет до його ніг. У ньому окрім бутерброда був гаманець з 900 грн. Бобрик залишив пакет і його вміст собі.

Дайте юридичну оцінку ситуації.

Задача 6. 14-літня М. задушила подушкою свого 2-місячного племінника. Комплексна психолого-психіатрична експертиза встановила, що вона психічно здорова, але за рівнем розвитку не відповідає своєму віку.

Чи підлягає М. кримінальній відповідальності?

Практичне заняття № 11:

Тема 9.1. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття та значення суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.
2. Поняття та форми вини.
3. Поняття та ознаки подвійної (змішаної) форми вини.

Практичне завдання: Ознайомлення та правовий аналіз наукової статті: Павлова Т.О. Класифікація суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. *Правова держава*. 2018. № 30. С. 167–173. URL: file:///C:/Users/HOME/Downloads/Prav_2018_30_29.pdf

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1,2.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 12:

Тема 9.2. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення

Питання для обговорення:

1. Мотив та мета кримінального правопорушення.
2. Особливості кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення (або суспільно небезпечного діяння передбаченого КК України як кримінальне правопорушення), вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.
3. Фактична та юридичні помилки: їх значення для кваліфікації кримінального правопорушення.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Наведіть декілька прикладів складів кримінальних правопорушень, які відрізняються за формою вини.
2. Віднайдіть у КК України склади кримінальних правопорушень, які передбачають змішану форму вини.
3. Наведіть приклади, аналізуючи норми Особливої частини КК України, в яких мотив, мета, психоемоційний стан суб'єкта кримінального правопорушення передбачено як обов'язкові ознаки.
4. Знайдіть у диспозиціях норм Особливої частини КК України склади, в яких мотив та мета закріплені як обов'язкові ознаки.
5. Знайдіть у диспозиціях норм Особливої частини КК України склади, в яких психоемоційний стан закріплений як обов'язкові ознаки.

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 3-5, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У процесі підготовки до практичного заняття здобувачам слід після опрацювання лекції ознайомитися з рекомендованою літературою. Опанування теми потребує знання *Розділу V Загальної частини чинного КК України – «Вина та її форми»*. Стаття 23 КК України закріплює дві форми вини: умисел та необережність. Умисел поділяється на прямий та непрямий (ст. 25 КК України), а необережність – на кримінально протиправна самовпевненість та кримінально протиправна недбалість. У доктрині кримінального права виділяють змішану (подвійну) форму вини, яка властива деяким кримінальним правопорушенням. Це має місце, як правило, коли особа умисно вчинює кримінальне правопорушення, та з необережності відноситься до суспільно небезпечних наслідків, які настали. Від кримінально протиправної недбалості слід відрізнити випадок (казус). У такому разі особа не передбачає можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння та не повинна була і (або) не могла їх передбачити.

Суб'єктивна сторона складу кримінального правопорушення характеризується процесом мислення, бажання та волі людини, у якому відображаються її об'єктивна поведінка й інші зовнішні обставини, пов'язані зі вчиненням кримінального правопорушення. Ознаками суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення є: вина, мотив, мета, психоемоційний стан особи. Вина вважається обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення. Принцип кримінальної відповідальності за наявності вини законодавчо сформульовано в ст. 62 Конституції України. Інші ознаки вважаються факультативними, за умовою, що вони не передбачені відповідним складом кримінального правопорушення.

Здобувачі також повинні засвоїти, що суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, поряд з об'єктом, об'єктивною стороною та суб'єктом, є обов'язковим елементом складу кримінального правопорушення.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Борисов прийшов в квартиру своєї знайомої Кушнір, де через ревності почав сварку, декілька разів вдарив її в обличчя, погрожував вбивством, нецензурно лаявся. Кушнір вдалося виштовхнути Борисова із квартири і закрити двері. Борисов пішов додому, взяв пістолет ТТ, який зберігав незаконно і повернувся до квартири Кушнір. Побачивши у вікно Борисова, Кушнір разом з п'ятирічною донькою забігла у квартиру своєї сусідки Сичової. Борисов, погрожуючи розправою, став вимагати, щоб Кушнір вийшла до нього “для розмови”, але вона відмовилася. Тоді Борисов тричі вистрелив із пістолета через двері квартири, де знаходилася Кушнір, її донька та сусідка. Кулі, пролетівши через коридор, попали у стіну на висоті 1,5 м. від полу, але ніхто не постраждав.

Проаналізуйте суб'єктивну сторону суспільно небезпечних дій Борисова та назвіть її ознаки.

Задача 2. Дерев'яно плавав на ставку на автомобільній камері. До нього підплив Корженко. Дерев'яно сказав йому, що не вміє плавати і прохав не чіпати камеру, але Корженко різко схопився за камеру, яка перекинулася. Корженко випирнув і поплив до берега, а Дерев'яно утонув.

Проаналізуйте суб'єктивну сторону дій Корженка.

Задача 3. Пізно ввечері підлітки Кривенко, Петренко і Грабовий залізли у сад Дейнеки і почали рвати яблука. Господарка почула шум, взяла мисливську рушницю і вийшла у сад, де побачила підлітків. Дейнека крикнула, щоб вони негайно забиралися із саду, і, бажаючи налякати хлопців, вистрелила з рушниці, ствол якої був направлений в їх бік. Дріб влучив у нижню частину лівої ноги Кривенка, спричинивши йому легкі тілесні ушкодження з короткочасним розладом здоров'я.

Проаналізуйте суб'єктивну сторону дій Дейнеки.

Задача 4. Махно супроводжував поїзд, на платформі якого везли автобуси. Він помітив групу підлітків, які кидали в автобуси каміння. Побоюючись, що постраждають автобуси, які він охороняв, і, бажаючи

налякати хлоп'ят, Махно кинув в них шматок дошки. Дошка потрапила в голову семирічного Сергійка, який через два дні помер.

Проаналізуйте суб'єктивну сторону дій Махна.

Задача 5. Під час обідньої перерви кілька робітників, серед яких був Сірко, грали у доміно. До них підійшов Кравець і почав втручатися в гру, надаючи поради граючим. Сірко зробив йому зауваження. Тоді Кравець став нецензурно лаятися і запропонував Сірку вийти із приміщення і “розібратися”. Сірко погодився. Коли вони вийшли на двір, Кравець складаним ножем, який відкрив заздалегідь, вдарив Сірка у ліву сторону грудної клітини, чим спричинив проникаюче поранення серця, від якого потерпілий помер.

Проаналізуйте суб'єктивну сторону дій Кравця. Яке значення мають мотив і мета (ціль) злочину?

Захист презентацій або доповідей.

Обговорення проблемних ситуацій, обмін думками, розв'язання практичних задач.

Практичне заняття № 13:

Тема 10.1. Незакінчене кримінальне правопорушення (стадії вчинення кримінального правопорушення): поняття, ознаки, види та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття стадій вчинення кримінального правопорушення.
2. Закінчене кримінальне правопорушення.
3. Готування до кримінального правопорушення.
4. Замах на кримінальне правопорушення.

Практичні завдання: 1. Правовий аналіз практичних проблем із запровадженням кримінальних проступків: URL: <https://zib.com.ua/ua/143578.html>; 2. Проаналізуйте момент закінчення кримінального правопорушення з формальним складом. 3. Проаналізуйте момент закінчення кримінального правопорушення з матеріальним складом.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1-3.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 14:

Тема 10.2. Незакінчене кримінальне правопорушення (стадії вчинення кримінального правопорушення): поняття, ознаки, види та значення

Питання для обговорення:

1. Кримінальна відповідальність за незакінчене кримінальне правопорушення.
2. Співвідношення понять «стадії кримінального правопорушення» та «незакінчене кримінальне правопорушення».
3. Добровільна відмова. Відміна добровільної відмови від дійового каяття.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Наведіть приклади готування, замаху та закінченого кримінального правопорушення.
2. Проаналізуйте рішення Касаційного кримінального суду щодо проблемних питань кваліфікації незакінченого кримінального правопорушення.
3. Наведіть приклади усічених складів кримінального правопорушення.
4. Наведіть приклади фактичної помилки, керуючись нормами Кримінального кодексу України.

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 4-6, додаткових завдань до практичного заняття

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Після опрацювання лекції здобувачі самостійно вивчають відповідні підручники, навчальні посібники, матеріали судово-слідчої практики та розв'язують запропоновані задачі. При цьому вони повинні засвоїти суть стадій вчинення кримінального правопорушення, розуміти у яких випадках можливою є добровільна відмова від вчинення кримінального правопорушення.

Чинний кримінальний закон України не містить поняття «стадії кримінального правопорушення», хоча *Розділ III* Загальної частини КК України

називається – кримінальне правопорушення, його види та стадії. Вивчення цієї теми слід розпочати з чіткого засвоєння положень ст.ст. 13–16 КК України.

Здобувачам слід запам'ятати, що наявність стадії характерна тільки для умисних кримінальних правопорушень.

Особа, яка вчиняє кримінальне правопорушення, не завжди може довести свій злочинний намір до кінця з причин, що не залежать від її волі, або, навпаки, з власної волі. Тому в першому випадку можна розглядати дії особи як незакінчений злочин і певну стадію його вчинення, а в другому – як добровільну відому. Найпоширенішим є визначення стадій вчинення злочину як певних етапів його здійснення у часі, що істотно різняться між собою ступенем реалізації умислу, тобто характером діяння (дія чи бездіяльність) і моментом його припинення. Чинний КК України визнає три стадії вчинення кримінального правопорушення: 1) готування до кримінального правопорушення; 2) замах на кримінальне правопорушення; 3) закінчене кримінальне правопорушення. Ці стадії розрізняються за ступенем розвитку об'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Законодавець вперше поділяє кримінальні правопорушення на закінчені та незакінчені. Здобувачам слід знати, що незакінченим кримінальним правопорушенням є готування та замах. Здобувачам необхідно також знати, що для кваліфікації незакінченого кримінального правопорушення поряд із посиленням на певну норму Особливої частини КК України, слід посилатися на ст.14 або ст. 15 КК України. Готування до кримінального проступку не тягне за собою кримінальної відповідальності.

Вперше законодавець формулює поняття добровільної відмови при незакінченому кримінальному правопорушенні (ст.17 КК України).

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Боженко, маючи боргові зобов'язання перед своїм знайомим Лисенком, і бажаючи позбавитись від їх виконання, вирішив його вбити. Про свій намір він розказав Мельничуку і запропонував допомогти йому у вбивстві, пообіцявши за це 100 дол. США. Разом вони розробили план своїх дій. 23

травня 2008 року Боженко і Мельничук викопали яму в лісопосадці біля с. Дубове, наступного дня з мотузки гойдалки доньки Боженка виготовили зашморг, а також поклали в автомашину Боженка обріз мисливської рушниці, який незаконно зберігав Мельничук. У день запланованого вбивства, Мельничук звернувся до дільничного інспектора і все йому розповів. Того ж дня Боженко був затриманий працівниками поліції.

Чи є вчинене Боженком і Мельничуком закінченим кримінальним правопорушенням?

Задача 2. Добрянський і Ігнатов, побачивши Никітіна, що знаходився у стані сп'яніння, вирішили відібрати у нього гроші. Вони разом підійшли до Никітіна, Добрянський притиснув його до стіни будинку і затулив рота, а Ігнатов намагався витягнути з кишені потерпілого гаманець. У цей момент нарядом патрульної поліції за допомогою сторонніх громадян вони були затримані.

Чи є вчинене Добрянським і Ігнатовим закінченим кримінальним правопорушенням?

Задача 3. Озернюк прийшла у взуттєву секцію торгового центру. Скориставшись тим, що продавці обслуговували інших покупців, вона поклала у сумку туфлі, які їй дали приміряти, але на виході з секції була затримана працівниками служби охорони центру.

Чи є вчинене Озернюк закінченим кримінальним правопорушенням?

Задача 4. Катеринчук прийшов у приміщення камери схову залізничного вокзалу. Скориставшись неуважністю Дурдинця, який ставив в автоматичну камеру схову чемодан, він запам'ятав її код. За півгодини Катеринчук знову прийшов у камеру схову, де викрав чемодан Дурдинця. Коли Катеринчук виходив з приміщення камери схову, він був затриманий працівниками міліції.

Чи є вчинене Катеринчуком закінченим кримінальним правопорушенням?

Задача 5. Буряченко проник в приміщення м'ясопереробного цеху, де викрав 30 кг. м'яса. Поклавши його в сумку, він переліз через паркан, що

огороджував територію м'ясокомбінату і пішов до своєї автомашини ВАЗ-2101, але був затриманий працівниками міліції.

Чи є вчинене Буряченком закінченим кримінальним правопорушенням?

Задача 6. Знаючи, що працівникам підприємства повинні видавати зарплату 3-го числа, Воронов проник до каси та зламав сейф. Проте грошей там не виявилось, оскільки касир не зміг напередодні їх отримати в банку, про що Воронов не знав.

Чи є вчинене Вороновим закінченим кримінальним правопорушенням?

Практичне заняття № 15:

Тема 11.1. Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття, ознаки, види, форми та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки співучасті.
2. Види співучасників.
3. Відповідальність співучасників.

Практичні завдання: 1. Правовий аналіз судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо проблемних питань кваліфікації дії співучасників. С. 10. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/oglyady/Oglyad_KKS_2022.pdf; 2. Проаналізуйте положення постанови Пленуму ВС України «Про практику розгляду судами справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями» від 23.12.2005 р. № 13. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1-3.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 16:

Тема 11.2. Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття, ознаки, види, форми та значення

Питання для обговорення:

1. Форми співучасті у Кримінальному кодексі України та науці кримінального права..
2. Поняття та види причетності до кримінального правопорушення. Відмінність причетності від співучасті.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Знайдіть єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://www.reyestr.court.gov.ua/>) вироки суду з обвинуваченням за вчинення кримінальних правопорушень у співучасті, проаналізуйте їх.
2. Наведіть приклади повторності, сукупності, рецидиву, аналізуючи положення Особливої частини КК України. В чому між ними різниця.
3. Наведіть приклади одиничних кримінальних правопорушень.

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 4-6, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У Загальній частині Кримінального кодексу України вперше передбачено Розділ VI, який присвячений співучасті у кримінальному правопорушенні. У ході підготовки до практичного заняття здобувачі повинні ознайомитися із ст.ст. 26-31 КК України, знати об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті. Здобувачам слід знати, що співучасть можлива тільки при вчиненні умисних кримінальних правопорушень, якщо для вчинення кримінального правопорушення особа за відомо використовує неналежного суб'єкту (неосудного або особу, що не досягла віку кримінальної відповідальності), то у цьому випадку відсутні ознаки співучасті. Законодавець вперше у ст. 28 КК України передбачив наступні форми співучасті: вчинення кримінального правопорушення групою осіб без попередньої змови; вчинення кримінального правопорушення групою осіб з попередньою змовою; вчинення кримінального правопорушення організованою групою; вчинення кримінального правопорушення кримінально протиправною організацією.

Вчинення кримінального правопорушення у співучасті має значення для кваліфікації. Так, у разі наявності співучасті дії співучасників (за винятком виконавця) повинні кваліфікуватися поряд з посиленням на певні норми Особливої частини, також і на певну частину ст. 27 КК України.

Здобувачам необхідно вміти розмежувати вчинення кримінального правопорушення у співучасті від видів причетності кримінального правопорушення. Основною відміною співучасті від причетності є суб'єктивні ознаки, тобто відсутність сумісності умислу на вчинення певного кримінального правопорушення та єдності мети.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Болтанов, 18 років, і Горячкіна, 13 років, домовилися пограбувати літню жінку Шоркову. Горячкіна подзвонила в дзвінок. Коли двері відкрилися, вони увійшли до квартири, Болтанов замкнув Шоркову у ванній. Зібравши найбільш цінні речі, зловмисники пішли.

Чи є тут співучасть?

Задача 2. Боркін зробив підкоп під склад магазину з метою розкрадання товарів. Шевцов, випадково дізнавшись про це, скористався підкопом і вкрав з магазину ящик горілки. Боркін про це не знав.

Чи є тут співучасть?

Задача 3. Сидорко на прохання Камбали за велику суму грошей убив Коркова, після чого прийшов до своєї знайомої Марінової, з якою він постійно жив разом, і розповів про все. Вона попраля скривавлену сорочку, заховала ніж, яким було вчинене вбивство, а потім на прохання Сидорка з'їздила до Камбали за обумовленою сумою, частину якої Сидорко віддав Марінової.

Дайте аналіз форми співучасті і видів співучасників.

Задача 4. Демко, знаючи про намір К. і П. вчинити розбійний напад з метою заволодіння чужим майном, доставив їх на автомобілі до місця, де планувалося вчинення злочину і, згідно домовленості, дочекався повернення та відвіз їх додому.

Вирішіть питання про співучасть всіх осіб.

Задача 5. Зиміна, знаючи, що у її сусіда Макарова є японський ноутбук, а сім'я його відпочиває на дачі, запропонувала своєму 10-річному синові проникнути через квартиру в квартиру Макарова і викрасти ноутбук. Після того, як ноутбук був викрадений, Зиміна продала його, а гроші витратила.

З позиції співучасті дайте оцінку скоєного Зиміною.

Задача 6. Бяшкаєв написав декілька листів своєму молодшому братові, що проходив службу в армії, про те, що його дружина поводить непристойно, зустрічається з іншими чоловіками, хоча знав, що це не відповідає дійсності. Те ж саме він підтвердив братові при особистій зустрічі, коли той демобілізувався. Такі ж листи, що ображають гідність дружини брата, Бяшкаєв написав і її родичам. В результаті брат Бяшкаєва в нетверезому стані вночі озброївся ножом, прийшов в будинок батьків дружини, де вчинив її вбивство.

Чи має місце в даному випадку підбурювання?

Практичне заняття № 17:

Тема 12.1. Множинність кримінальних правопорушень (повторність, сукупність, рецидив): поняття, ознаки, форми та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки множинності кримінальних правопорушень.
2. Сукупність та її види.
3. Повторність та її види.
4. Поняття рецидиву та його види.

Практичне завдання: проаналізуйте положення постанови Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив та їх правові наслідки». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10>

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1-3.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 18:

Тема 12.1. Множинність кримінальних правопорушень (повторність, сукупність, рецидив): поняття, ознаки, форми та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття одиничних видів кримінальних правопорушень.
2. Прості та ускладнені (триваючий, продовжуваний, складений) одиничні кримінальні правопорушення.
3. Правове значення одиничного кримінального правопорушення.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Наведіть декілька прикладів продовжуваного кримінального правопорушення.
2. Наведіть приклади триваючих кримінальних правопорушень.
3. Наведіть приклади складених кримінальних правопорушень.
4. Розмежуйте реальну та ідеальну сукупність кримінальних правопорушень. Надайте приклади.
5. Знайдіть у Особливій частині КК України приклади рецидиву кримінального правопорушення, визначте його вид.

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 4,5, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Після опрацювання лекції здобувачі самостійно вивчають відповідні підручники, навчальні посібники, наукові статті, матеріали судово-слідчої практики. Вони повинні засвоїти сутність множинності кримінальних правопорушень, її види та значення для кваліфікації кримінальних правопорушень.

У деяких випадках суб'єкт кримінального правопорушення вчинює не один, а два і більше кримінальних правопорушень, що, у свою чергу, є більш суспільно небезпечним, свідчить про антисоціальні погляди особи, впливає на кваліфікацію діянь і призначення кримінального покарання.

У чинному Кримінальному кодексу України вперше передбачений Розділ VII – «Повторність, сукупність та рецидив» кримінальних правопорушень. Тобто поняття множинності кримінальних правопорушень законодавець не формулює, хоча виділяє її види.

У ході підготовки до теми практичного заняття, здобувачам необхідно ознайомитися та вивчити положення ст. ст. 32-35 КК України.

Під множинністю кримінальних правопорушень розуміється наявність у діях особи ознак двох чи більш складів кримінальних правопорушень. Необхідно зазначити, що множинність кримінальних правопорушень відсутня, коли особа вчинює кримінальне правопорушення після звільнення її від кримінальної відповідальності, наприклад, у зв'язку з дійовим каяттям, примиренням винного з потерпілим, з інших підстав.

Здобувачам слід знати види одиничних кримінальних правопорушень та види множинності, вміти розмежовувати одиничне кримінальне правопорушення від множинності. Одиничне кримінальне правопорушення відрізняється від видів множинності наявністю у діях особи ознак одного складу кримінального правопорушення, який кваліфікується за однією статтею чи її частиною.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Стасов викрав автомашину та вчинив наїзд на пішохода, який помер. Визначте форму множинності.

Задача 2. Щербаков, скориставшись тим, що сторож магазину на деякий час пішов, проник в магазин і вилучив звідти товари на крупну суму. При виході з магазину він зіткнувся із сторожем, що повернувся, наніс йому палицею удар по голові, заподіявши умисне тяжке тілесне ушкодження, і сховався з викраденим.

Чи є в скоєному Щербаковим множинність кримінальних правопорушень?

Задача 3. Нагорний викрав нарізний мисливський карабін і набої, приніс його на подвір'я дому та заховав у сараї. За кілька тижнів, під час вживання спиртних напоїв, він запропонував Болотіну купити карабін і набої за 2500 гривень, на що той погодився.

Чи є вчинене Нагорним одиничним кримінальним правопорушенням?

Задача 4. Охрименко в кабінеті завідуючого дитячим відділенням лікарні викрала із сумочки Власенко пластикову картку на ім'я останньої (на рахунок було 569 гривень). Того ж дня Охрименко в банку отримала за картою потерпілої 300 гривень. Наступного вона намагалася у тому ж відділенні банку тією ж картою отримати ще 269 гривень, але була затримана працівниками служби охорони банку.

Чи є вчинене Охрименко одиничним кримінальним правопорушенням?

Задача 5. Пономаренко їхав додому в маршрутному автобусі. Перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, він нецензурно лаявся, чіплявся до пасажирів, штовхався. У відповідь на зауваження пасажирів Голуба припинити такі дії, Пономаренко ударив його в обличчя, збив з ніг і почав наносити удари ногами у різні частини тіла, спричинивши потерпілому тілесні ушкодження середньої тяжкості.

Чи є в діях Пономаренка ознаки множинності кримінальних правопорушень? Якщо так, то яка її форма?

Практичне заняття № 19:

Тема 13. Кримінально-правова характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння

Питання для обговорення:

1. Поняття та загальна характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння.
2. Види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння за чинним Кримінальним кодексом України.
3. Види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння у науці кримінального права.
4. Відмінність обставин, що виключають кримінальну протиправність від суміжних інститутів кримінального права.

Практичне завдання: проаналізуйте положення постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» від 26.04.2002 р. № 1. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02>

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Проаналізуйте умови правомірності необхідної оборони.
2. Встановіть відмінність необхідної оборони та крайньої необхідності.
3. Порівняйте нанесення шкоди особі, що вчинила кримінальне правопорушення при її затриманні, простими громадянами і працівниками правоохоронних органів.
4. Встановіть умови виправданого ризику.
5. Правові передумови закріплення та зміст нової обставини, що виключає кримінальну протиправність - виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Починаючи розгляд цієї теми, необхідно з'ясувати соціальну й правову природу обставин, що виключають злочинність діяння, умови правомірності цих обставин.

У Загальній частині Кримінального кодексу України вперше передбачений самостійний Розділ VIII, який присвячений обставинам, що виключають кримінальну протиправність діяння. Чинний Кримінальний кодекс України, на відміну від Кримінального кодексу 1960 року, замість трьох обставин (необхідної оборони, крайньої необхідності, затримання злочинця), що виключають кримінальну протиправність діяння, передбачив дев'ять таких обставин.

Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння – це передбачені кримінальним законом зовнішньо схожі з кримінальними правопорушеннями суспільно корисні і правомірні вчинки, які вчинені за наявності певних підстав і виключають кримінальну протиправність діяння. До таких обставин належать: необхідна оборона, затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення, крайня необхідність, фізичний або психічний примус, виконання наказу або розпорядження, діяння, пов'язане з ризиком, а

також виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації; виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України (ст.ст. 36, 38 – 43-1 КК України).

У ході підготовки до даної теми практичного заняття, здобувачам слід ознайомитися та вивчити положення ст. ст. 36-43-1 КК України.

Головне, на що потрібно звернути увагу, це те, що ці обставини віднесені законом до обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння, оскільки не містять основної ознаки кримінального правопорушення – суспільної небезпеки. Підстави та умови визнання таких обставин такими, що виключають кримінальну протиправність діяння різні та специфічні для кожного з них, але їх об'єднує одна ознака – вони не визнаються суспільно небезпечними.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Бобров, знаходячись у стані алкогольного сп'яніння, гуляв з Галкіною в парку, чіпляв громадян, що проходили мимо. У цьому ж парку Причко гуляв з Сальковою. Коли Бобров порівнявся з Причком і Сальковою, він безпричинно ударив Салькову. Прагнучи її захистити і боячись зв'язуватися безпосередньо з Бобровим, який був фізично сильніший Причка, останній сильно штовхнув Галкіну, яка впала. При падінні вона забруднила свій одяг, порвала пальто і вивихнула ногу, що було визнане експертизою легким тілесним ушкодженням. Будучи притягненим до відповідальності, Причко пояснив, що штовхнув Галкіну, оскільки хотів захистити Салькову, а дати відсіч безпосередньо Боброву не міг. Тому він вирішив відвернути увагу Боброва, штовхнувши його подругу. Інших способів захистити Салькову він не бачив.

Чи підпадає вчинене під ознаки необхідної оборони?

Задача 2. Директор магазину Володін віз в моторному човні продукти для свого магазину. Там же їхала жінка, що попросила перевезти її на протилежний берег. Човен перевантажений не був, але на середині річки несподівано почав протікати. Моторист Александров, щоб врятувати пасажирів і себе та дістатися до

берега, не дивлячись на протести Володіна, викинув за борт продукти, чим заподіяв істотний збиток магазину, але човен, хоча і насилу, дістався до берега.

Дайте правову оцінку діям Александрова.

Задача 3. До працівників ППС Крижанівського і Логвиненка звернулася Герасимова, яка повідомила, що 4 – 5 хвилин тому у сквері до неї підійшов чоловік і, погрожуючи ножем, відібрав мобільний телефон та золотий ланцюжок. Крижанівський і Логвиненко, разом з Герасимовою, попрямували по вулиці, де вона побачила чоловіка, який напав на неї. Працівники поліції стали переслідувати цього чоловіка, при цьому Крижанівський з табельної зброї вистрелив вгору і попередив про застосування зброї. Чоловік зупинився, а коли Крижанівський і Логвиненко підбігли до нього, кинувся на останнього з ножем. Логвиненко вистрелив нападнику в ногу, спричинивши середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Чи є правомірними дії Крижанівського і Логвиненка?

Задача 4. Полохало, керуючи автомашиною ЗИЛ-555, їхав з додержанням правил дорожнього руху по правій стороні вулиці. Біля автобусної зупинки на дорогу несподівано вибіг Рибалко. Полохало, з метою уникнення наїзду на пішохода, різко повернув вліво і зіткнувся з автомашиною ГАЗ-2410, водій якої Натальчук отримав середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Чи є правомірними дії Полохало?

Задача 5. Для спасіння альпіністів, що пропали в горах, була відправлена рятувальна експедиція. Вона працювала на протязі двох днів, коли погода почала різко погіршуватися, почалася заметіль з шквальним вітром. В таких умовах продовжувати операцію з спасіння альпіністів було неможливо, але командир групи віддав розпорядження про продовження робіт. В результаті чого двоє рятувальників загинули. Зниклі альпіністи не були знайдені.

Задача 6. Головний бухгалтер приватної фірми «Аркада» Чупринова отримала вказівку від генерального директора цієї фірми Воєводіна не показувати в кварталному звіті всю суму отриманого прибутку. При цьому він попередив Чупринову, що у разі невиконання цієї вказівки вона буде звільнена і навряд чи

зуміє знайти собі аналогічну роботу, оскільки про це він поклопочеться. Зваживши обставини, що склалися, Чупринова виконала вказівку Воєводіна: приховала крупну суму отриманою фірмою прибутку від оподаткування, вчинивши тим самим злочин.

Дайте правову оцінку діям Чуприної.

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (II ЧАСТИНА) ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. ВЧЕННЯ ПРО ПОКАРАННЯ

Практичне заняття № 1:

Тема 14.1. Покарання та система заходів кримінально-правового впливу

Питання для обговорення:

1. Поняття кримінального покарання, його ознаки, сутність та зміст.
2. Цілі (мета) покарання. Проблеми побудови цілей покарання.
3. Співвідношення покарання та кримінальної відповідальності.

Практичні завдання: 1. Ознайомитися та проаналізувати наукову статтю: Павлова Т.О. Класифікація заходів кримінально-правового впливу з урахуванням ознак суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 4. С. 141–144. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/19092/1/141-144.pdf> . 2. Правовий аналіз постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24.10.2003 р. № 7 в ред. від 06.11.2009 р. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03#Text>

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Практичне заняття № 2:

Тема 14.2. Покарання та система заходів кримінально-правового впливу

Питання для обговорення:

1. Поняття та система заходів кримінально-правового впливу у науці кримінального права.
2. Види заходів кримінально-правового характеру за чинним Кримінальним кодексом України.

3. Види кримінально-правових засобів за проектом Кримінального кодексу України.

4. Відмінність покарання від інших заходів кримінально-правового характеру.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Знайдіть у Особливій частині КК України приклади відносно-визначних санкцій.

2. Знайдіть у Особливій частині КК України приклади кумулятивних санкцій.

3. Знайдіть у Особливій частині КК України приклади альтернативних санкцій.

Опитування.

Розв'язання додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Покарання – це історично сформований примусовий захід, який призначається судом від іменні держави відносно до особи, яка винна у вчиненні кримінального правопорушення та здатна за законом нести кримінальну відповідальність, але без мети заподіяння фізичних страждань або приниження людської гідності.

У чинному Кримінальному кодексі України поняття покарання сформульовано у ч. 1 ст. 50 із змістом якої здобувачам слід ознайомитися. Покарання виражає собою захід не будь якого примусу, а примусу, можливість застосування якого передбачена Кримінальним кодексом України і є особливим засобом правового реагування держави на кримінальне правопорушення. Це виражається у різних видах покарання, розмірі покарання, у різних режимах відбування кримінального покарання, які застосовуються до винної особи у межах конкретної статті.

Здобувачам слід уявити, що *покарання* є найбільш розповсюдженою та найбільш суворою формою реалізації кримінальної відповідальності. Правовим наслідком застосування покарання є судимість, що відрізняє покарання від інших заходів державного примусу.

До ознак, які характеризують покарання слід віднести:

1. Покарання – найсуворіший та крайній захід державного примусу.
2. Покарання – захід державного примусу, який передбачений тільки у кримінальному законі та застосовується тільки судом.
3. Покарання може бути застосовано до особи, яка визнана судом винною у вчиненні конкретного кримінального правопорушення, яке передбачено КК України.
4. Покарання носить публічний характер.
5. Особистий характер покарання.
6. Покарання полягає у передбачених законом позбавленні й обмеженні прав та свобод засудженого.

Здобувачам слід вміти відмежувати поняття кримінальної відповідальності та кримінального покарання усвідомивши, що це не тотожні поняття.

Здобувачам необхідно розібратися у питаннях про соціальне призначення кримінального покарання, соціальних функціях, о співвідношенні різних функцій кримінального покарання на різних етапах розвитку суспільства (виховної, попереджувальної). Здобувачі повинні вміти розкрити зміст мети кримінального покарання, яка передбачена у ч. 2, згідно з якою кримінальне покарання має на меті не тільки кару, але і виправлення, а також попередження вчинення нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами.

Практичне заняття № 3:

Тема 15.1. Система та види покарань

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки системи покарань.
2. Види систем покарань.
3. Правове значення системи покарань.

Практичне заняття: ознайомитися та проаналізувати наукову статтю: Павлова Т.О. Кримінальне покарання: правова та психологічна складові (на прикладі відповідальності за воєнні злочини). Наукові інновації та передові технології. Серія “Право”. 2023. № 7(21). С. 194-207.

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7\(21\)-194-207](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7(21)-194-207)

Опитування. Обговорення практичних завдань,

Розв'язання практичних задач № 1,2.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 4:

Тема 15.2. Система та види покарань

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика основних покарань.
2. Загальна характеристика додаткових покарань.
3. Характеристика покарань, не пов'язаних з позбавленням волі («змішаних»).

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Ознайомтесь з положеннями санкцій норм Особливої частини КК України та наведіть приклади покарань: 1) пов'язаних з позбавленням волі; 2) покарань, які пов'язані з майновими обмеженнями; 3) покарань, які призначаються спеціальному суб'єкту злочинну.
2. Знайдіть та проаналізуйте на офіційному веб-порталі «Судова влада України» звітність щодо складу засуджених за видами покарань (https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/).

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 3-5, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У ході підготовки до даної теми, здобувачам слід перш за все зрозуміти, що уявляє собою система покарань. Так, у *ст. 51 КК України закріплена система покарань*, тобто встановлений кримінальним законом вичерпний перелік покарань, строго обов'язковий для суду та розташований за певним принципом. Система покарань, передбачена у *ст. 51 КК України*, розташована за принципом «від менш суворого виду покарань до більш суворого виду покарання».

Слід зазначити, що у чинному Кримінальному кодексі України передбачено вперше дві системи покарань – для повнолітніх осіб (*ст. 51 КК України*) та для

неповнолітніх, осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та визнані винними – ст. 98 КК України.

Система покарань, передбачена у ст. 51 КК України має наступні особливості:

1. Вона розташована «від менш суворого виду покарання до більш суворого».

2. У перелік покарань включені «нові види»: громадські роботи; службові обмеження для військовослужбовців; арешт; обмеження волі.

3. У систему покарань не ввійшли такі види покарань: громадський осуд; позбавлення батьківських прав.

4. Змінено найменування деяких видів покарань: замість виправних робіт без позбавлення волі – виправні роботи; замість позбавлення волі – позбавлення волі на певний строк, що обумовлено появою такого виду покарання як довічне позбавлення волі.

Перелік видів покарань, які розташовані у ст. 52 КК України, розширювальному тлумаченню не підлягає.

У процесі підготовки до заняття здобувачам слід вивчити положення ст. 52 КК, у якій передбачена класифікація покарань залежно від змісту, характеру кожного із них, умов їх призначення.

У ст.ст. 53–64 КК України передбачена характеристика видів покарань, тому здобувачам слід докладно ознайомитися із їх змістом.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Вироком районного суду Гопко визнано винною в тому, що вона, прицюючи продавцем магазину “Манго” та будучи матеріально відповідальною особою, протягом двох місяців з указанного магазину безоплатно вилучила і привласнила ввірені їй продукти харчування на суму 5171 грн. та засуджено за ч. 1 ст. 191 КК України до одного року обмеження волі. Зважаючи на те, злочин, вчинений Гопко є нетяжким, вона щиро розкалася у вчиненому, добровільно відшкодувала завданого збитку, злочин вчинила внаслідок збігу тяжких сімейних обставин, позитивно характеризується за місцем роботи, має

на утрманні непрацездатну матір та 10-річну дитину, суд на підставі ст. 75 КК України звільнені її від відбування покарання з іспитовим строком на два роки.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 2. Вироком районного суду пенсіонер Бобринець визнаний винним в тому, що з метою покращення матеріального становища, на присадибній ділянці свого домоволодіння незаконно посіяв та виростив 220 кущів снотворного маку та засуджено за ч. 1 ст. 310 КК України на один рік обмеження волі.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 3. Вироком районного суду Лікарчука визнано винним в тому, що він, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння і не маючи посвідчення на право керування транспортним засобом, кермував мотоциклом ЧЗ-350, на якому в якості пасажирки перевозив К., порушив п. 12.3 Правил дорожнього руху, не впорався з кермуванням і здійснив наїзд на дерево, в результаті чого пасажирка К. отримала тяжкі тілесні ушкодження та засуджено за ч. 2 ст. 286 КК України на два роки позбавлення волі з позбавленням права керувати транспортними засобами на два роки.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 4. Вироком районного суду Загоруйка, директора сільськогосподарського підприємства, визнано винним у порушенні правил, установлених для боротьби зі хворобами рослин, що спричинило тяжкі наслідки і засуджено за ст. 247 КК України до штрафу у розмірі 170 грн.

Чи правильним є рішення суду?

Задача 5. Корнійчука визнано винним у тому, що він проник на територію автомайстерні виробничого кооперативу і вчинив крадіжку на суму 900 грн. Вироком районного суду Корнійчука засуджено за ч. 3 ст. 185 КК України на три роки позбавлення волі. На підставі ст. 75 КК України його звільнено від відбування покарання з випробуванням із іспитовим строком два

роки і відповідно до ст. 77 КК України призначено додаткове покарання у виді штрафу в розмірі 510 грн.

Чи правильним є рішення суду?

Практичне заняття № 5:

Тема 16.1. Призначення покарання

Питання для обговорення:

1. Принципи призначення покарання та їх значення.
2. Поняття та зміст загальних засад призначення покарання та їх співвідношення з принципами призначення покарання.
3. Поняття та зміст спеціальних засад призначення покарання.
4. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.

Практичні завдання: 1. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду щодо призначення покарання.

URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/ogljad_kks_vs.pdf.

2. Ознайомтесь з положеннями санкцій норм Особливої частини КК України та наведіть приклади покарань: а) пов'язаних з позбавленням волі; б) покарань, які пов'язані з майновими обмеженнями; в) покарань, які призначаються спеціальному суб'єкту кримінального правопорушення. 3. Знайдіть та проаналізуйте на офіційному веб-порталі «Судова влада України» звітність щодо складу засуджених за видами покарань (https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/).

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1-5.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 6:

Тема 16.2. Призначення покарання

Питання для обговорення:

1. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
2. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують

покарання.

3. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

4. Призначення покарання за сукупністю вироків.

5. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.

Додаткові завдання до практичного заняття

Знайдіть у єдиному державному реєстрі судових рішень (<http://www.reyestr.court.gov.ua/>) приклади: 1) призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом (ст.ст. 69, 69¹ КК України); 2) призначення покарання за сукупністю злочинів – ст. 70 КК України; 3) призначення покарання за сукупністю вироків (ст. 71 КК України).

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 6-10, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У процесі підготовки відповіді на *перше запитання*, здобувачам слід зрозуміти, що *під загальними засадами призначення покарання* розуміються основні (фундаментальні) положення, якими повинен керуватися суд, при призначенні покарання. Здобувачі повинні знати положення ст. 65 КК України, яка передбачає загальні засади призначення покарання, якими повинен керуватися суд при призначенні покарання.

Принципи та загальні засади призначення покарання взаємопов'язані. Принципи, як основні керівні ідеї, реалізуються у конкретних нормах права, зокрема, і в нормах, які передбачають загальні засади призначення покарання. Тобто загальні засади призначення покарання, передбачені законом у ст. 65 КК України, є формою законодавчого закріплення принципів призначення покарання, які проявляються у ході реалізації суб'єктами охоронних кримінально-правових відносин своїх прав та обов'язків.

При підготовці відповіді на друге та третє запитання, здобувачам необхідно ознайомитися та засвоїти положення ст.ст. 66, 67 КК України. Здобувачам слід запам'ятати, що при призначенні покарання суд ураховує ті обставини, які знаходяться поза складом кримінального правопорушення, тобто не впливають на кваліфікацію. Якщо певні обставини передбачені у диспозиції статті Особливої частини КК України, то вони вже не можуть бути враховані при призначенні покарання.

У ході готування відповіді на четверте питання здобувачам слід звернутися до теми «Співучасть у кримінальному правопорушенні» – розділ VI Загальної частини КК України.

У ході готування відповіді на сьоме запитання – призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень (ст. 70 КК України), слід раніше ознайомитися із ст. 33 КК, яка розкриває поняття сукупності. Слід ураховувати, що ст. 70 КК потребує призначення покарання (основне і додаткове) за кожне кримінальне правопорушення окремо, а потім визначається остаточне покарання шляхом поглинання менш суворого покарання більш суворим або шляхом повного або часткового складання призначених покарань.

При підготовці восьме запитання – призначення покарання за сукупністю вироків (ст. 71 КК України) слід ураховувати відмінність цього інституту від призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень. Так, покарання за сукупністю вироків призначається у разі, якщо у період після винесення вироку до моменту повного виконання покарання засуджений вчиняє нове кримінальне правопорушення. Правила складання покарань за сукупністю вироків визначені у ч. 2 ст. 71 КК України. Остаточне покарання має бути більш більшим від покарання, призначеного за новий злочин, а також від невідбутої частини покарання за попереднім вирокком.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Панков засуджений за ч. 1 ст.152 КК до 5 років позбавлення волі. При призначенні покарання суд врахував у якості обставини, що обтяжують покарання, те, що підсудний не визнав себе винним і не розкався у вчиненні

тяжкого кримінального правопорушення. Водночас суд не врахував, що Панков вперше вчинив кримінальне правопорушення, має на утриманні трьох неповнолітніх дітей, за місцем роботи характеризується позитивно.

Чи відповідає закону вирок суду? У чому відмінність обставин, які пом'якшують від обставин, які обтяжують покарання?

Задача 2. Кузьменко був засуджений за п. п. 2 та 4 ч. 2 ст. 115 КК за вбивство з особливою жорстокістю своєї 6-річної доньки. При призначенні покарання суд посилався у вирок на п.п. 6 та 10 ст. 67 КК.

Чи правильно зробив суд, посилаючись при призначенні покарання на вказані обставини як на обтяжуючі?

Задача 3. Вироком районного суду Левченко визнаний винним і засуджений за ч. 3 ст. 276 КК України за порушення правил безпеки руху залізничного транспорту, що спричинило загибель людей, до семи років позбавлення волі. Злочин ним було вчинено за таких обставин. Левченко, перебуваючи у стані алкогольного сп'яніння, заступив черговим по переїзду на пост "14 км." Одеської залізниці. Продовжуючи вживати спиртні напої, він припинив спостереження за рухом транспортних засобів і потягів, своєчасно не подавав сигналів, залишив шлагбаум відкритим, а переїзд без охорони, і у приміщенні посту заснув. За півгодини стався наїзд вантажного потягу на автомобіль "ВАЗ-2106", в якому перебувало подружжя Шимко, в результаті чого потерпілим були спричинені тяжкі тілесні ушкодження, що потягли смерть.

В судовому засіданні Левченко визнав себе винним частково – в тому, що він перебував на роботі у нетверезому стані. При призначенні покарання суд послався на те, що Левченко раніше не судимий, має трьох неповнолітніх дітей, по роботі характеризується позитивно.

Чи відповідає покарання, обране судом Левченку, загальним засадам призначення покарання?

Задача 4. Романова було засуджено до одного року виправних робіт з утриманням 10% від суми заробітку. До цієї міри покарання суд приєднав два

місяці виправних робіт, які Романов не відбув за попереднім вироком, з утриманням 15% від суми заробітку і призначив остаточне покарання на підставі ст.71 КК – один рік і два місяці виправних робіт з утриманням 25% із суми заробітку засудженого.

Чи правильно призначено покарання за сукупністю вироків?

Задача 5. Панченко був засуджений за ч. 1 ст. 152 КК до 5 років позбавлення волі. При призначенні покарання суд врахував як обставини, що обтяжують покарання, те, що обвинувачений не визнав себе винним і не розкався у вчиненні тяжкого кримінального правопорушення. Водночас суд не врахував, що Панков вперше вчинив кримінальне правопорушення, має на утриманні трьох неповнолітніх дітей, за місцем роботи характеризується позитивно.

Чи відповідає загальним засадам призначення покарання вирок суду?

Задача 6. Районним судом Шавкун засуджений за ч. 3 ст. 368 КК України до 5 років позбавлення волі, з позбавленням права займати посади в сфері житлово-комунального господарства на 3 роки. Він був визнаний винним в тому, що працюючи начальником житлово-експлуатаційного підприємства двічі отримав хабарі від мешканців будинку за затвердження акту про залив квартир водою.

При призначенні покарання суд у вирокі визнав обставинами, що обтяжують покарання вчинення Шавкуном злочинів з використанням свого службового становища, повторно, а також те, що він своєї вини не визнав, не розкався у вчиненому, на шлях виправлення не став, не бажав давати свідчення органам досудового слідства і суду.

У якості обставин, що пом'якшують покарання, суд вказав на те, що Шавкун раніше злочинів не вчиняв, має на утриманні хвору матір та двох неповнолітніх дітей, його дружина не працює.

Чи правильно суд у цій справі застосував загальні засади призначення покарання?

Задача 7. Вироком районного суду Кравченка засуджено за ч. 2 ст. 248 КК України до обмеження волі на 3 роки, з конфіскацією майна, а також конфіскацією знярядь і засобів полювання та всього добутого. Його визнано винним в тому, що працюючи старшим єгерем, разом із своїми підлеглими неодноразово організовував полювання в заповіднику. Суд визнав, що Кравченко вчинив ці злочини з використанням свого службового становища, повторно. Конфісковуючи автомобіль, що належав засудженому, суд вказав, що Кравченко особисто привозив у заповідник сторонніх осіб, а після полювання вивозив їх до районного центру.

Чи правильно суд призначив Кравченку покарання?

Задача 8. Мухін, засуджений за ч. 4 ст.190 КК України до 6 років позбавлення волі з конфіскацією жилого будинку, успадкованого ним від батька (будинок знаходиться в сільській місцевості, де Мухін і його сім'я постійно мешкали), 6000 грн., знайдених у нього під час обшуку в сараї, автомобіля, який йому належав, і 15000 грн., що знаходилися в банку на рахунку його тестя Данилова.

Чи правильно призначено покарання?

Задача 9. Районним судом Кричуна засуджено за ч. 1 ст. 286 КК України до одного року та шести місяців виправних робіт з відрахуванням у доход держави 10 %, за ч. 1 ст. 290 КК України – до шести місяців виправних робіт з відрахуванням 10 % із суми заробітку. На підставі ст. 70 КК України суд визначив Кричуну остаточне покарання у виді двох років виправних робіт з відрахуванням у доход держави 20 % суми його заробітку.

Чи правильно суд визначив покарання Кричуну?

Задача 10. Вироком районного суду від 20 жовтня 2020 року Кальченка, останній раз засудженого 25 травня 2020 року за ч. 2 ст. 296, ч. 2 ст. 187, ч. 2 ст. 304 КК України на дев'ять років позбавлення волі, – засуджений за ч. 1 ст. 296 КК України на два роки позбавлення волі і відповідно до ст. 71 КК України до призначеного покарання частково приєднано невідбуте покарання за

попереднім вироком від 25 травня 2020 року і остаточно визначено дев'ять років шість місяців позбавлення волі з конфіскацією майна.

Практичне заняття № 7:

Тема 17. Судимість

Питання для обговорення:

1. Поняття судимості.
2. Погашення судимості.
3. Зняття судимості.
4. Загальноправові та кримінально-правові наслідки судимості.
5. Проблемні питання законодавчого визначення інституту судимості.

Практичне завдання: правовий аналіз постанови Пленуму Верховного Суду «Про практику застосування судами України законодавства про погашення та зняття судимості» від 26.10.2003 р. № 16. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0016700>

Додаткові завдання до практичного заняття

Знайдіть та проаналізуйте на офіційному веб-порталі «Судова влада України» Верховного Суду України звітність щодо кількості осіб, які мали не зняту або не погашену судимість.

(https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/).

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Здобувачам слід знати, що Загальна частина чинного Кримінального кодексу вперше містить самостійний Розділ XIII – «Судимість». У процесі підготовки до практичного заняття студенти повинні ознайомитися та вивчити положення ст. ст. 88-91 КК України.

За своїм змістом судимість характеризується тим, що: а) являє собою особливий правовий статус особи; б) зумовлюється вчиненням злочином; в) є наслідком засудження за вчинення кримінального правопорушення, що триває і

після відбуття покарання; г) виникає з моменту набрання обвинувальним вироком суду законної сили; д) має чітко визначені часові межі, встановлені КК України; е) має персональний характер і пов'язана лише з конкретною особою; є) означає можливість настання для особи різноманітних правових наслідків (кримінально-правового та загальноправового характеру); ж) погашається після закінчення строку, визначеного КК України, чи знімається в установленому законом порядку

Судимість виникає з моменту вступу обвинувального вироку у законну силу та припиняється з її погашенням або зняттям судом.

Припинення судимості має дві форми: погашення, яке відбувається автоматично після закінчення строків, передбачених у ст. 89 КК України та зняття судимості (ст.91 КК України).

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Лікар Осокін засуджений за незаконне проведення абортів за ч. 1 ст. 134 КК до 2 років обмеження волі і на підставі ст. 55 КК позбавлений права обійматися лікарською діяльністю строком на 3 роки у виді додаткового покарання. Згідно зі ст. 75 КК стосовно першого покарання він був звільнений від його відбування з випробуванням із встановленням 2 років іспитового строку. Після закінчення іспитового строку Осокін звільнений судом від відбування основного покарання.

Визначте строк погашення судимості у наведеній ситуації.

Визначте, чи можна було Осокіну одночасно застосувати ст. 75 КК України стосовно як основного, так і додаткового покарання?

Задача 2. Абрамов 18 травня 2019 р. був засуджений за ч.1 ст. 286 КК до 2 років обмеження волі із звільненням від відбування покарання з випробуванням і призначенням 3 років іспитового строку за те, що, працюючи шофером автоколони і, перебуваючи в нетверезому стані, виїхав автомашиною на пішохідну доріжку, унаслідок чого завдав Синічкіну середньої тяжкості тілесні ушкодження.

Чи може бути застосовано щодо Абрамова зняття судимості? Які умови зняття судимості?

У чому різниця між погашенням та зняттям судимості?

Задача 3. Сініцин був засуджений за ст. 257 КК України на 15 років позбавлення волі. Після відбуття 6 років, він звернувся до суду з проханням зняти з нього судимість.

Чи підлягає прохання задоволенню? Які умови зняття судимості?

Задача 4. Вироком районного суду від 7 квітня 2005 року Балтака визнано винуватим та засуджено за ч. 2 ст. 286 КК України на шість років позбавлення волі, з позбавленням права керувати транспортними засобами на 3 роки за те, що він 4 січня того ж року, кермуючи автомобілем ГАЗ-53 у стані алкогольного сп'яніння, перевищив швидкість руху, не прийняв до уваги складні дорожні умови, виїхав на тротуар, де смертельно травмував М., а також спричинив К. тяжкі тілесні ушкодження, Д. – тілесні ушкодження середньої тяжкості. 15 червня 2008 року Балтака умовно-достроково звільнено від подальшого відбування покарання. У липні 2011 року Балтак звернувся до суду з клопотанням про дострокове зняття судимості. З таким же клопотанням до суду звернулася адміністрація автопідприємства, де Балтак працював автослюсарем.

Чи може суд задовольнити клопотання і зняти з Балтака достроково судимість?

Практичне заняття № 8:

Тема 18. Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, види та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття та види звільнення від кримінальної відповідальності.
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям.
3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим.
4. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки.
5. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки.

6. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

7. Загальна характеристика спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності за КК України.

Практичне завдання: проаналізувати постанову Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності» від 23.12.2005 № 12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05#Text>

Додаткове завдання до практичного заняття

Знайдіть та проаналізуйте на офіційному веб-порталі «Судова влада України» звітність щодо кількості осіб, які були звільнені від кримінальної відповідальності (https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/).

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичного заняття.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Слід зауважити, що Загальна частина чинного Кримінального кодексу України вперше містить самостійний Розділ IX, у якому передбачені види звільнення від кримінальної відповідальності. Поряд з тим у кримінальному законі і в інших розділах передбачені види звільнення від кримінальної відповідальності, наприклад, ст. 97 КК, а також спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, які передбачені деякими нормами Особливої частини КК (наприклад, ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 114, ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 212 тощо).

Здобувачам слід уявити, що порядок звільнення від кримінальної відповідальності передбачений у главі 24 Кримінального процесуального кодексу України «Закінчення досудового розслідування. § 2. Звільнення особи від кримінальної відповідальності» (ст.ст. 285–289).

У ході підготовки до цієї теми, здобувачам необхідно засвоїти, що звільнення від кримінальної відповідальності можливо лише відносно особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, тобто при наявності в її діях складу

кримінального правопорушення. Загальною умовою звільнення від кримінальної відповідальності є недоцільність застосування до винної особи заходів кримінально-правового характеру. Залежно від підстав звільнення усі види звільнення від кримінальної відповідальності можливо підрозділити на дві групи: обов'язкові та факультативні.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Гуськін на ґрунті ревности затіяв бійку з Мірошником і ударив його по обличчю. Побачивши, що Мірошник впав і у нього йде кров з носа, Гуськін зупинив таксі і відвіз Мірошника в лікарню, де Мірошникові була надана медична допомога. Медична експертиза встановила спричинення легких тілесних ушкоджень. До вечора того ж дня Мірошник був відпущений з лікарні. Гуськін написав йому лист, в якому просив вибачення за скоєне.

Чи підлягає Гуськін кримінальній відповідальності?

Задача 2. Косович на полюванні убив трьох вовків, маючи на меті зробити з їхніх шкур шапки й продати їх, хоча полювання на вовків на той час було заборонено. Закинувши убитих вовків в автомашину, Косович поїхав додому, але по дорозі був затриманий співробітниками поліції, де відносно нього було відкрито кримінальне провадження за ознаками ч. 1 ст. 248 КК України. Через три місяці після полювання рішенням місцевих органів самоврядування у зв'язку із збільшенням кількості вовків полювання на них було дозволене.

Чи є правові підстави звільнення Косовича від кримінальної відповідальності на підставі ст. 48 КК України?

Задача 3. Голубєву для будівництва лазні було потрібно будматеріали. З цією метою він зрубав в лісі сім дубів, але при спробі вивезти їх був затриманий лісником. Відносно нього було порушено кримінальне провадження за незаконну порубку лісу.

Під час судового провадження з'ясувалося, що ліс, в якому вчинив незаконну порубку Голубєв, підлягає затопленню у зв'язку з будівництвом ГЕС.

Задача 4. Склєрова попросила свого знайомого Петрова дістати для неї наркотичний засіб – анашу. Для цього вона передала Петрову крупну суму

грошей. Того ж дня Петров на ринку придбав наркотичний засіб, приніс додому і розповів про це дружині. Остання, злякавшись відповідальності, переконала чоловіка віднести наркотики в поліцію і щиросердо признатися в скоєному. Петров виконав прохання дружини.

Чи підлягає Петров кримінальній відповідальності ?

Задача 5. Гладков на ґрунті сварки умисно завдав своїй дружині тяжке тілесне ушкодження. Однак, враховуючи, що злочин вчинено на побутовому ґрунті і що Гладков з дружиною примирився, суд на підставі ст.46 КК звільнив його від кримінальної відповідальності. У ході кримінального провадження було встановлено, що впродовж цього ж року Гладков образив сусідів і раніше бив дружину.

Наскільки обґрунтовано використання ст.46 КК в цьому випадку?

Які умови звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зпримиренням винного з потерпілим?

Практичне заняття № 9:

Тема 19.1. Звільнення від покарання та його відбування: поняття, види та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття та види звільнення від покарання та його відбування.
2. Звільнення від відбування покарання з випробуванням: умови його застосування та види.
3. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку.
4. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.

Практичне завдання: ознайомитися з постановою Пленуму Верховного Суду «Про умовно-дострокове звільнення від покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким» від 26.04.2002. р. № 2. URL :// <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02>

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1,2.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 10:

Тема 19.2. Звільнення від покарання та його відбування: поняття, види та значення

Питання для обговорення:

1. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким.
2. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років.
3. Звільнення від покарання за хворобою.
4. Звільнення від відбування покарання у зв'язку з прийняттям уповноваженим органом рішення про передачу засудженого для обміну як військовополоненого.
5. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Знайдіть на офіційному інтернет-сайті Верховної Ради України (www.rada.gov.ua) Закон України «Про застосування амністії в Україні» від 01.10.1996 р., проаналізуйте його норми.

2. Знайдіть на офіційному інтернет-сайті Верховної Ради України положення про порядок здійснення помилування: Указ Президента України від 21 квітня 2015 року. Знайдіть на офіційному інтернет-сайті Президента України (www.president.gov.ua) інформацію про кількість помилуваних осіб за останні п'ять років, дайте правову оцінку цієї інформації.

3. Знайдіть на офіційному інтернет-сайті Верховного Суду України (www.scourt.gov.ua) інформацію про кількість осіб, які були звільнені від покарання або його відбування за останні п'ять років, дайте правову оцінку цієї інформації.

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 3,4, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

При підготовці до даної теми здобувачам слід уявити, що *Загальна частина чинного кримінального закону вперше містить самостійний Розділ XII, у якому передбачений вичерпаний перелік видів звільнення від покарання та його відбування.*

Звільнення від покарання – це передбачені КК України випадки незастосування судом до особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, покарання або припинення подальшого його відбування.

Здобувачам слід знати, що на відміну від звільнення від кримінальної відповідальності звільнення від покарання застосовується тільки до вже засуджених осіб. Звільнення від покарання можливе лише в тих випадках, його мета може бути досягнута без реального відбуття покарання (у цілому чи його частини) або коли її досягнення надалі стає неможливим і марним (важка хвороба засудженого; давність виконання обвинувального вироку).

Усі види звільнення від покарання залежно від особливостей його виконання прийнято поділяти на дві групи: а) умовне звільнення (наприклад, ст.ст. 75 – 79, 81, 83 КК України); б) безумовне звільнення (наприклад, ч 4 ст. 74, ст. 80, ст. 82 КК України). Крім цього, аналіз положень чинного КК України дає підстави виокремити такі види звільнення від покарання та його відбування: а) *звільнення від покарання без його призначення*: особа не є суспільно небезпечною на час розгляду кримінального провадження в суді (ч. 4 ст. 74 КК України); у зв'язку із закінченням строків давності відповідальності (ч. 5 ст. 74 КК України); у зв'язку із хворобою особи (ч. 2 та ч. 3 ст. 84 КК України); б) *звільнення від подальшого відбування покарання*: у зв'язку з декриміналізацією діяння, за яке особу було засуджено (ч. 2 ст. 74 КК України); у зв'язку із випробуванням (ст.ст. 75, 79, 104 КК України); у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст.ст. 80, 106 КК України); умовно-дострокове звільнення (ст.ст. 81, 107 КК України); у зв'язку з хворобою (ст. 84 КК України); вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ст. 83 КК України); у зв'язку із законом про амністію чи актом про помилування (ст.ст.

86,87 КК України). Також КК України передбачає випадки *заміни покарання більш м'яким* (ст. 82, ч. 4 ст. 83 КК України). Заміна покарання більш м'яким і пом'якшення чи його відбування, проте поліпшують його правове становище та впливають на подальше відбування покарання. Здобувачам слід засвоїти, що *звільнення від покарання має свої відзнаки від звільнення від відбування покарання*, саме при звільненні від покарання воно лише призначається винній особі, але реально не відбувається, а при звільненні від відбування покарання засуджений при наявності певних умов, звільняється від частини невідбутого покарання.

При характеристиці видів звільнення від покарання та його відбування студенти повинні вивчити певні статті кримінального закону, а саме, ст.ст.74-87 КК України. Поряд з вивченням положень Кримінального кодексу України студенти повинні ознайомитися з Законом України «Про застосування амністії в Україні» від 01.10.96 р.; Постановою Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким»; Положенням про порядок здійснення помилування, затверджене указом Президента України від 21.04.2015 р. згідно з яким помилування може застосовуватися у виді: повного або часткового звільнення від відбування як основного, так і додаткового покарання; заміни покарання або його невідбутої частини більш м'яким покаранням; заміни довічного позбавлення волі на позбавлення волі на певний строк; зняття судимості. Але слід зауважити, що на відміну від цього Положення, ч. 2 ст. 87 КК України передбачає можливість застосування помилування лише у виді заміни засудженому призначеного судом покарання у виді позбавлення волі на позбавлення волі на строк не менше двадцяти п'яти років.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. Євстигнєєв був засуджений за ч.1 ст.122 КК до трьох років позбавлення волі зі звільненням від відбування покарання з випробуванням із встановленням іспитового строку 1 рік. Через два роки він у сутичці завдав Скулкіну тяжке тілесне ушкодження, за що був засуджений за ч.1 ст.121 КК до 5 років позбавлення волі. Суд приєднав при цьому 3 роки позбавлення волі за

першим вироком і відповідно до ст.71 КК призначив покарання у виді 8 років позбавлення волі.

Чи законним є вирок суду?

Задача 2. Князев був засуджений за незаконне заволодіння транспортним засобом за ч. 1 ст. 289 КК до трьох років позбавлення волі. На підставі ст. 75 КК до нього було застосовано звільнення від відбування покарання з випробуванням з іспитовим строком 2 роки. Після закінчення 1 року Князев вчинив адміністративне правопорушення, за яке був притягнутий до адміністративної відповідальності.

Чи є підстави для відміни звільнення від відбування покарання з випробуванням?

Як би вирішувалося питання, якби адміністративне правопорушення було вчинене Князевим після закінчення іспитового строку?

Які правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням?

Задача 3. Петухов і Грабов були засуджені за ч. 2 ст. 262 КК, перший – до 5, а другий – до 6 років позбавлення волі за те, що вони за попередньою змовою вчинили крадіжку вогнепальної зброї.

Чи підлягають засуджені умовно-достроковому звільненню від покарання?

Якщо підлягають, то після відбуття якої частини покарання?

Задача 4. Звільнивши від відбування покарання з випробуванням Круглова, засудженого до 2 років позбавлення волі за ч. 1 ст.122 КК, суд поклав на нього відповідальність «добре працювати на радіозаводі», де він був електриком, і «вступити на заочне відділення інституту радіоелектроніки».

Чи відповідає рішення суду закону?

Які обов'язки на підставі ст. 76 КК може покласти суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІV. ВЧЕННЯ ПРО ІНШІ ЗАХОДИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ.

Практичне заняття № 11:

Тема 20.1. Примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація та обмежувальні заходи: поняття, цілі, види та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття, правова природа примусових заходів медичного характеру. Підстави та мета їх застосування.
2. Види примусових заходів медичного характеру.
3. Особи, до яких можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру.
4. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Практичне завдання: проаналізувати постанову Пленуму Верховного Суду «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусове лікування» від 03.06.2005 р. № 7 URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>

Отитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач.

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 12:

Тема 20.2. Примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація та обмежувальні заходи: поняття, цілі, види та значення

Питання для обговорення:

1. Поняття примусового лікування.
2. Підстави та умови застосування примусового лікування.
3. Спеціальна конфіскація: поняття, правове значення та відмінність від конфіскації майна як виду покарання.
4. Обмежувальні заходи: поняття, види кримінально-правове значення.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Проаналізуйте співвідношення покарання та інших заходів кримінально-правового характеру.
2. Наведіть схожі та відмінні ознаки, які притаманні покарання та іншим заходам кримінально-правового характеру.
3. Надайте систему інших заходів кримінально-правового характеру.

Опитування.

Розв'язання додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У ході підготовки до даної теми практичного завдання, студенти повинні знати, що у Загальній частині чинного кримінального закону України вперше передбачені Розділ XIV – «Інші заходи кримінально-правового характеру» та Розділ XIII¹ – «Обмежувальні заходи». Загальну частину КК України розділом XIII¹ було доповнено Законом України від 06.12.2017 р. «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Положення вказаного Закону вступили у чинність з 11.01.2019 р.

При підготовці до даної теми необхідно ураховувати, що сутність, правову природу примусових заходів медичного характеру не може бути розкрита без з'ясування наступних положень: підстав кримінальної відповідальності (ч. 1 ст. 2 КК України); поняття неосудності (ч. 2 ст.19 КК України); поняття обмеженої осудності (ст. 20 КК України); категорії осіб, до яких можуть бути застосовані зазначені заходи (ст.93, 96 КК України); різниця між покаранням та примусовими заходами медичного характеру та примусовим лікуванням.

Здобувачам слід засвоїти, що примусові заходи медичного характеру, як і покарання, є заходами державного примусу, але за своїм змістом, сутністю та метою примусові заходи медичного характеру відрізняються від покарання. Так, вчинене психічно хворою особою суспільно небезпечного діяння не є кримінальним правопрушенням, а сам психічно хворий не може бути визнаний

суб'єктом кримінального правопрушення, тому що під час вчинення цього діяння він не міг усвідомлювати свої дії або керувати ними. Покарання обмежено строками, а тривалість примусових заходів медичного характеру залежить від психічного стану хворого. На відміну від покарання, застосування примусових заходів медичного характеру не тягне за собою судимості. Застосування примусових заходів медичного характеру здійснюється з метою обов'язкового лікування та попередження вчинення психічно хворими суспільно небезпечних діянь.

Примусове лікування займає особливе місце у підсистемі «інші заходи кримінально-правового характеру», яке є однією з форм реакції держави на вчинене суспільно небезпечне діяння (кримінальне правопрушення) та передбачено уст. 96 КК України. Примусове лікування – це інший кримінально-правовий захід державного примусу, відмінний від покарання та позбавлений кари, який застосовується судом поряд з призначеним кримінальним покаранням до осіб, які вчинили злочини та мають захворювання, що становлять небезпеку для здоров'я інших осіб (у тому числі особи, що страждають на алкоголізм та наркоманію), з метою їхвилікування від соціально небезпечного захворювання (або поліпшення стану їх здоров'я), профілактики цієї хвороби, а також запобігання вчиненню ними суспільно небезпечних діянь (кримінальних правопрушень).

Обмежувальні заходи є примусовими кримінально-правовими заходами, що мають додатковий характер до кримінального покарання (крім позбавлення волі) і застосовуються судом у разі вчинення повнолітньою особою кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством чи погрозою його застосування. Щодо їх місця у системі заходів кримінально-правового впливу, то законодавець на жаль його не визначив. Виходячи із загальної змісту ст. 91-1 КК України та місця її знаходження у структурі Загальної частини Кримінального кодексу України, вказані заходи мають додатковий характер, оскільки застосовуються поряд із кримінальним покаранням (крім позбавлення волі), можуть бути застосовані щодо певної категорії засуджених – особи, яка вчинила

домашнє насильство, та мають на меті обмежити постраждалу від насильства особу від подальших насильницьких дій кривдника та попередити у подальшому будь-які прояви насильства щодо неї.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. За заподіяння умисного тяжкого тілесного ушкодження Рябошапка було засуджено за ч.1 ст.121 КК до п'яти років позбавлення волі. Через 1 рік після початку відбування покарання виникли сумніви щодо його психічного здоров'я. У зв'язку з цим Рябошапку госпіталізували до психіатричного закладу в примусовому порядку для проведення обстеження. Комісія лікарів-психіатрів дійшла висновку, що Рябошапка перебуває у тяжкому реактивному стані, який розвинувся на фоні залишкових явищ органічного захворювання центральної нервової системи. За психічним станом він не здатний усвідомлювати свої дії і підлягає госпіталізації до психіатричного закладу з посиленням наглядом.

Яке рішення повинен прийняти суд?

Задача 2. Щербаков був притягнутий до кримінальної відповідальності за вчинення крадіжки організованою групою. Після вчинення злочину він захворів психічним розладом (реактивним психозом). За актом судово-психіатричної експертизи Щербаков потребував госпіталізації до психіатричної лікарні із суворим наглядом. За ухвалою суду він був звільнений від покарання з застосуванням зазначеного заходу.

Які підстави для застосування примусових заходів медичного характеру передбачені КК України? Чи можливо застосувати до Щербакова покарання, та при яких умовах ?

Задача 3. Кірсанов був засуджений за ч. 1 ст. 185 за крадіжку наркотиків. За матеріалами кримінального провадження: Корольов вживав наркотики протягом трьох років, але не лікувався. Судово-психіатрична експертиза визнала його неосудним та рекомендувала примусове лікування на два роки від наркоманії.

Які помилки були допущені?

Практичне заняття № 13:

Тема 21. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Питання для обговорення:

1. Поняття заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб та їх юридична природа.
2. Співвідношення понять «суб'єкт кримінального правопорушення» та «суб'єкт кримінальної відповідальності».
3. Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру.
4. Юридичні особи до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру.
5. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб.

Практичне заняття: ознайомлення та аналіз статті практикуючого юриста: Максименко О. Практика застосування до компаній заходів кримінально-правового характеру набирає обертів. URL:

https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/206631_praktika-zastosuvannya-do-kompany-zakhodv-krimnalno-pravovogo-kharakteru-nabira-obertv#:~:text=%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BC%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BE%D0%BC%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BE%20%D1%82%D1%80%D0%B8,%2D%20%D0%9B%D1%96%D0%BA%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Правовий аналіз моделей кримінальної відповідальності юридичної особи.
2. Проаналізувати подальші перспективи кримінальної відповідальності юридичної особи в Україні.

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання додаткових завдань до практичного заняття.

, МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

Однією з найбільш актуальних проблем, що обговорюється у сучасних державах світу, особливо державах, створених на пострадянському просторі, є кримінальна відповідальність юридичних осіб. Аналіз діяльності юридичних осіб засвідчує, що складна організаційна структура підприємств, значна кількість осіб, залучених у сферу цієї діяльності, а також певна децентралізація управління сприяє збільшенню фактів вчинення протиправних дій з їх боку.

Юридична особа – самостійний особливий суб'єкт права, який на правовому рівні наділений відповідним статусом, визначеними правами та обов'язками, можливістю виступати у правових відносинах як самостійний суб'єкт.

У зв'язку з цим на міжнародному рівні було прийнято цілу низку нормативно-правових актів, які мають на меті боротьбу із корпоративними кримінальними правопорушеннями з елементами корупції та були ратифіковані Верховною Радою України, наприклад, Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією, прийнята 27.01.1999 р. № ET173 (ратифікована Україною 18.10.2006 р.), Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. (ратифікована Україною 18.10.2006 р.). В контексті приведення вітчизняних норм у відповідність до ратифікованих міжнародно-правових актів, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 23.05.2013 р. № 1261-VII Загальну частину КК України було доповнено новим розділом XIV¹ «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб», в якому у якості підстави відповідальності юридичної особи визнається вчинення її уповноваженою особою від імені та в інтересах юридичної особи певної групи злочинів, передбачених ст. 93³ КК України (серед яких є легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом – ст. 209 КК).

У ході підготовки до даної теми здобувачам слід мати на увазі, що правовий аналіз норм чинного Кримінального кодексу України надає змогу зробити

висновок про те, що юридична особа не визнається суб'єктом кримінального провадження, оскільки у ч. 1 ст. 18 КК України йдеться тільки про фізичну особу.

На сьогодні, згідно з нормами чинного Кримінального кодексу України, юридична особа є особливим суб'єктом кримінально-правових відносин та як наслідок – особливим суб'єктом кримінально-правового впливу, а не суб'єктом кримінальної відповідальності.

Практичне заняття № 14:

Тема 22.1. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Питання для обговорення:

1. Поняття неповнолітнього як особливого суб'єкта кримінальної відповідальності.
2. Види покарань, які застосовуються до неповнолітніх.
3. Особливості призначення неповнолітнім покарання.
4. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
5. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання з випробуванням.

Практичне завдання: проаналізувати постанову Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру» від 15.05.2006 р. № 2. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>

Опитування. Обговорення практичних завдань.

Розв'язання практичних задач № 1,2..

Підготовка доповіді або презентації.

Практичне заняття № 15:

Тема 22.2 Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Питання для обговорення:

1. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

2. Особливості звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.
3. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.
4. Особливості умовно-дострокового звільнення неповнолітніх від відбування покарання.
5. Особливості погашення та зняття судимості щодо неповнолітніх.

Додаткові завдання до практичного заняття

1. Проаналізуйте рішення Касаційного кримінального суду щодо проблемних питань кваліфікації незакінченого кримінального правопорушення.
2. Знайдіть та проаналізуйте на офіційному веб-порталі «Судова влада України» звітність щодо кількості: а) засуджених неповнолітніх осіб, б) неповнолітніх, до яких було застосовано примусові заходи виховного характеру; в) неповнолітніх за видами призначених покарань (https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/).

Опитування.

Розв'язання практичних задач № 3,4, додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИВЧЕННЯ ПИТАНЬ ТЕМИ

У ході підготовки до даної теми практичного заняття здобувачі повинні знати, що *Загальна частина чинного Кримінального кодексу України вперше передбачив самостійний Розділ XV – «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх»*. Для відповіді на поставленні запитання слід засвоїти положення Розділів: IV – «Особа, яка підлягає кримінальної відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення)»; X – «Покарання та його види»; XI – «Призначення покарання»; XII – «Звільнення від покарання та його відбування»; XIII – «Судимість».

Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітнього обумовлені незрілістю його психіки, емоційно-вольової сфер, що пов'язано з віком та було враховано законодавцем.

Однією з особливостей притягнення неповнолітнього до кримінальної відповідальності є диференціація злочинів відносно віку, з якого вона настає. Згідно ч.1 ст. 22 КК України кримінальній відповідальності підлягають особи, що досягли на момент вчинення кримінального правопорушення шістнадцяти років. У ч. 2 ст. 22 КК України законодавець передбачив вичерпний перелік тяжких та особливо тяжких злочинів, за вчинення яких кримінальна відповідальність може наставати з чотирнадцяти років. Цей вік визначений законодавцем, виходячи з важливості зазначених об'єктів кримінально-правової охорони і того, що по досягненні чотирнадцятирічного віку неповнолітній за рівнем соціального та психічного розвитку, як правило, здатен усвідомлювати цінність об'єктів, передбачених у ч. 2 зазначеної статті.

Чинний кримінальний закон України передбачає два види звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності:

1. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ч. 1 ст. 97 КК).
2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 106 КК).

До особливостей кримінальної відповідальності неповнолітніх також відноситься можливість застосування до них специфічного заходу примусово-виховного характеру (ст. 97 та ч. 1 ст.105 КК України). Але зазначені заходи мають різну правову природу. Так, застосування примусових заходів виховного характеру згідно ч. 1 ст. 97 КК за своєю правовою природою є видом звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності, а застосування зазначених заходів згідно ч. 1 ст. 105 КК, є видом звільнення від покарання.

Згідно з п. 3 ч. 1 ст. 66 КК України вчинення кримінального правопорушення неповнолітнім є обставиною, яка пом'якшує покарання. Відповідно до ст. 98 КК України із дванадцяти видів покарання, які передбачені статтею 51 КК України,

до неповнолітніх може бути застосовано лише шість. Строки покарань, які застосовуються як до повнолітніх, так і до неповнолітніх, відносно останніх знижені. При призначенні покарання неповнолітньому суд, крім обставин, передбачених у статтях 65-67 КК України, враховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості. Інститут звільнення від покарання має певні особливості з урахуванням особи неповнолітнього. Це виявляється у тому, що ч.1 ст. 105 КК передбачає такий вид звільнення від покарання, який може бути застосований лише до неповнолітнього – це звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Вичерпний перелік видів примусових заходів виховного характеру передбачений у ч. 2 ст. 105 КК України. Види звільнення від покарань, які можуть застосовуватися і до повнолітніх, і до неповнолітніх, щодо останніх мають свої особливості, які передбачені у ст.ст. 104-107 КК України.

ЗАДАЧІ:

Задача 1. 15-річний Ерхольський отримав у подарунок від батька автомобіль. З цієї нагоди син організував вечірку, запросивши своїх однокласників. Випивши неабияку кількість спиртного, підлітки вирішили покататися по нічному місту. Батько Ерхольського, почувши це, забрав ключі від машини. У сварці, що виникла між батьком і сином, Ерхольський-молодший схопив кухонний ніж і наніс батькові 8 проникаючих ножових поранень в область шиї і живота. Від отриманих пошкоджень батько через 40 хвилин помер.

1. Вирішите питання про кримінальну відповідальність Ерхольського, якщо у момент скоєння злочину він був:

- а) осудним;
- б) страждав психічним розладом, що не виключає осудності;
- в) неосудний.

2. Чи можливе застосування до Ерхольського покарання у вигляді довічного позбавлення волі.

Задача 2. Греків, 16 років, був визнаний винним у вчиненні двох крадіжок. Суд, враховуючи неповнолітній вік Грекова і його каяття, звільнив його від

покарання і, застосувавши примусовий захід виховного характеру, передав під нагляд батьків.

Чи правильне рішення суду?

Задача 3. 15-річного Шикіна було засуджено за вчинення умисного тяжкого тілесного ушкодження до 7 років позбавлення волі, а за умисне вбивство до 10 років позбавлення волі. Остаточне покарання суд призначив за сукупністю вироків – 15 років позбавлення волі.

Чи законним є вирок суду?

Задача 4. Неповнолітній Федін був засуджений за вчинення крадіжки наручного годинника. При цьому суд кваліфікував його дії як вчинені повторно у зв'язку з тим, що раніше Федін вчинив крадіжку мобільного телефону, але був звільнений від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Визначте правильність кваліфікації судом дій Федіна.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

До самостійної роботи здобувачів відноситься: підготовка до лекцій та практичних занять, рішення та обговорення практичних задач та ситуаційних вправ, підготовка доповідей, презентацій за вказаними темами та їх публічний захист.

Види самостійної роботи виконується здобувачами для закріплення і розширення теоретичних і практичних знань з дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина». Такі завдання передбачені у кожному практичному занятті, мають окрему систему та критерії оцінювання та є формою поточного контролю знань здобувачів. Виконання самостійних завдань різного виду дозволяють здобувачам опанувати практичні навички для розгляду та аналізу найбільш складних та проблемних питань навчальної дисципліни, вдосконалення навичок проведення самостійної науково-аналітичної роботи. Індивідуальні завдання здаються на практичних заняттях відповідно до графіку вивчення дисципліни.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Кримінальне право України: поняття, предмет, метод, завдання, система та принципи. Наука кримінального права

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. Проаналізуйте шляхи розвитку кримінального права.
2. У яких аспектах можливо вживати термін «кримінальне право»?
3. Визначте співвідношення диспозитивного та імперативного методів.

Тема 2. Поняття та ознаки закону України про кримінальну відповідальність

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. Яким законом України визначається поняття «територія України»?

2. Які види дипломатичного імунітету виділяє наука кримінального права?
3. Що таке екстрадиція?
5. Дія кримінального закону у просторі та за колом осіб.
6. Тлумачення кримінального закону України та його види.

**Тема 3. Кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види
(класифікація) та значення**

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Які ознаки характеризують кримінальні правопорушення?
2. Що означає суспільна небезпечність діяння?
3. Чим визначаються характер і ступень суспільної небезпеки?
4. Що означає винність діяння?
5. Що таке кримінальна протиправність як ознака кримінального правопорушення?
6. Що означає караність діяння?
7. Визначте зміст терміну «деліктоздатність»?
8. Що таке малозначне кримінальне правопорушення?
9. Визначте види злочинів за ступенем тяжкості.
10. За якими критеріями, крім ступеня тяжкості, можна класифікувати злочини?
11. У чому полягає відмінність злочину від кримінального проступку?

Теми доповідей та презентацій

1. Поняття кримінального правопорушення та характеристика його ознак.
2. Підстави класифікації кримінальних правопорушень.
3. Поняття та значення малозначності кримінального правопорушення.

Тема 4. Кримінальна відповідальність: поняття, підстави виникнення та форми її реалізації

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. Визначте момент виникнення та припинення кримінальної відповідальності.
2. Яким чином кримінальна відповідальність пов'язана з кримінально-правовою нормою та правовідносинами?
3. Як кримінальна відповідальність співвідноситься з кримінальним покаранням і судимістю?
4. У яких формах реалізується кримінальна відповідальність?
5. Як співвідносяться поняття «склад кримінального правопорушення» та «кримінальна відповідальність»?
6. Що розуміється під позитивною кримінальною відповідальністю?
7. Що розуміється під негативною кримінальною відповідальністю?

Тема 5. Склад кримінального правопорушення як юридична підстава кримінальної відповідальності: поняття, елементи, ознаки, види та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка доповіді або презентації

Питання до самоконтролю

1. Проблеми класифікації складів кримінального правопорушення в.
2. Підстави поділу юридичних складів кримінального правопорушення на види.
3. Основні види складів кримінальних правопорушень та їх кримінально-правова характеристика.
4. Що треба розуміти під кваліфікацією кримінального правопорушення?

5. Які існують види кваліфікації кримінального правопорушення?
6. Що таке формула кваліфікації кримінального правопорушення?
7. Які існують стадії кваліфікації кримінального правопорушення?
8. Яке значення має склад кримінального правопорушення для кваліфікації кримінальних правопорушень?

Теми доповідей та презентацій

1. Характеристика загальних та факультативних ознак складу кримінального правопорушення.
2. Поняття та характеристика видів складів кримінального правопорушення за ступенем суспільної небезпеки.
3. Види складів кримінального правопорушення за способом опису його ознак у законі.
4. Класифікація складів кримінального правопорушення за законодавчою конструкцією.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ВЧЕННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ
ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА СКЛАД КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВОПОРУШЕННЯ**

**Тема 6. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види та
значення**

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. Роль об'єкта злочину при кваліфікації.
2. Що таке суспільні відносини?
3. Які структурні елементи суспільних відносин вам відомі?
4. Які існують теорії об'єкта кримінального правопорушення?

5. Що таке загальний об'єкт кримінально-правової охорони?
6. Що таке родовий об'єкт кримінально-правової охорони?
7. Що треба розуміти під безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення?
8. Що розуміється під предметом кримінального правопорушення?

Тема 7. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення.

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Чим характеризується об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення?
2. Які обов'язкові ознаки має об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення?
3. Якими є особливості факультативних ознак об'єктивної сторони складу кримінального правопорушення?
4. Що таке суспільно небезпечне діяння?
5. Що таке бездіяльність?

Теми доповідей та презентацій

1. Кримінально-правова характеристика суспільно небезпечного діяння.
2. Поняття та види суспільно небезпечних наслідків.
3. Види способів вчинення кримінального правопорушення.
4. Загальна характеристика складів кримінального правопорушення з урахуванням часу його вчинення.

Тема 8. Суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Хто визнається суб'єктом кримінального правопорушення?
2. Дайте поняття спеціального суб'єкта кримінального правопорушення та визначте його ознаки.
3. Класифікація спеціального суб'єкта у науці та кримінальному законодавстві.
4. У чому полягає різниця між поняттями «суб'єкт кримінального правопорушення» й «особа злочинця»?
5. Назвіть ознаки осудності.
6. Визначте юридичну формулу неосудності.
7. Критерії обмеженої осудності.
8. Поняття особливого суб'єкта кримінальної відповідальності.
9. Правове значення віку у кримінальному праві.

Теми доповідей та презентацій

1. Поняття та характеристика змісту поняття «фізична особа».
2. Юридична особа як суб'єкт кримінального правопорушення: кримінально-правові дослідження.
3. Обмежена осудність: поняття та критерії.
4. Значення віку кримінальної відповідальності для кваліфікації кримінального правопорушення.

Тема 9. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, ознаки та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.
Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Яка ознака суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є обов'язковою?
2. Які ознаки суб'єктивної сторони кримінального правопорушення є факультативними?
3. Які види умислу виділяє законодавець?
4. Які види умислу існують у науці кримінального права?
5. Чим відрізняється прямий умисел від непрямого?
6. Які існують види необережності?
7. Що таке казус (випадок)?
8. У чому полягає відмінність кримінально протиправної недбалості від казусу?

Теми доповідей та презентацій

1. Кримінально-правове значення факультативних ознак суб'єктивної сторони.
2. Поняття та значення подвійної (змішаної) форми вини.
3. Правове значення мотиву вчинення злочину.
4. Правове значення емоцій у кримінальному праві.
4. Кримінально-правове значення для кваліфікації фактичної помилки.

Тема 10. Незакінчене кримінальне правопорушення (стадії вчинення кримінального правопорушення): поняття, ознаки, види та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Чому виявлення наміру не може бути визнане стадією вчинення кримінального правопорушення?

2. Що таке готування до з кримінального правопорушення?
3. У чому полягає сутність замаху на кримінальне правопорушення?
4. Чим відрізняється готування до кримінального правопорушення від замаху на кримінальне правопорушення?
5. Як кваліфікувати готування до кримінального правопорушення та замах на кримінальне правопорушення?
6. Надайте поняття закінченого кримінального правопорушення.
7. Що таке добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні?
9. У чому полягає відмінність добровільної відмови при незакінченому кримінальному правопорушенні від дійового каяття?

Теми доповідей або презентацій.

1. Поняття та види стадій кримінального правопорушення.
2. Проблеми класифікації незакінченого кримінального правопорушення.
3. Ознаки добровільної відмови від кримінального правопорушення та її відмінність від дійового каяття.

Тема 11. Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття, ознаки, види, форми та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Чим зумовлюється підвищена небезпека вчинення кримінального правопорушення у співучасті?
2. У чому полягають об'єктивні ознаки співучасті?
3. Чим характеризуються суб'єктивні ознаки співучасті?
4. Які види співучасників виділяє законодавець?

5. Чим відрізняється інтелектуальне пособництво від кримінально караного приховування ?
6. Що таке ексцес виконавця?
7. Якими є особливості добровільної відмови при співучасті?
8. Як класифікуються форми співучасті?
- 9.. Як розмежувати співучасть і причетність до кримінального правопорушення?

Теми доповідей та презентацій

1. Дискусійні питання інституту співучасті.
2. Організована злочинність: кримінально-правовий аспект.
3. Теорія акцесорності та межі відповідальності співучасників.
4. Поняття та види ексцесу виконавця.

Тема 12. Множинність кримінальних правопорушень (повторність, сукупність, рецидив): поняття, ознаки, форми та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Які види множинності передбачено у КК України?
 2. Що слід розуміти під одиничним кримінальним правопорушенням?
 3. На які групи одиничні кримінальні правопорушення класифікуються у доктрині кримінального права ?
 4. Які правила кваліфікації кримінальних правопорушень при множинності?
 5. У чому складнощі кваліфікації сукупності кримінальних правопорушень?
- Чим вони обумовлюються?

Теми доповідей та презентацій

1. Поняття та ознаки множинності кримінальних правопорушень.

2. Поняття та види одиничного кримінального правопорушення та їх відмінність від множинності.
3. Види множинності кримінальних правопорушень за чинним Кримінальним кодексом України.

Тема 13. Кримінально-правова характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. Що таке обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння?
2. Які обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, регламентовані чинним КК України?
3. За якими підставами можливо класифікувати обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння?
4. У чому полягає сутність правової природи обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння?
5. Чи виключають зазначені обставини кримінальну відповідальність та суспільну небезпеку?
6. Чим відрізняються обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння, від малозначного діяння?

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (ІІ ЧАСТИНА)

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. ВЧЕННЯ ПРО ПОКАРАННЯ

Тема 14. Покарання та система заходів кримінально-правового впливу

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. У чому проявляється сутність покарання?
2. В чому проявляється зміст покарання?
3. Теорії походження покарання.
4. Що має на меті покарання?
5. Чого не має на меті покарання?
6. Що визнається метою покарання за норами Кримінально-виконавчого кодексу України?

Тема 15. Система та види покарань

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Що таке система покарань і які ознаки її характеризують?
2. Яким принципам відповідає система покарань?
3. Які підстави класифікації покарань виділені у доктрині кримінального права?
4. Скільки систем покарань закріплено у чинному КК України? Назвіть їх?

Теми презентацій та доповідей

1. Система покарань щодо повнолітніх осіб, які вчинили кримінальне правопорушення.
2. Проблеми застосування деяких видів покарань.
3. Поняття системи покарань, критерії її побудови та значення.
4. Смертна кара в історії кримінального законодавства.
5. Застосування окремих видів покарань у судовій практиці.

Тема 16. Призначення покарання

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Що таке спеціальні правила призначення покарання? Визначте їх.
2. Як співвідносяться поняття «загальні засади призначення покарання» та «спеціальні правила призначення покарання»?
3. Яке кримінально-правове значення мають обставини, що пом'якшують покарання?
4. Яким є кримінально-правове значення обставин, що обтяжують покарання?
5. Як призначається покарання за незакінчене кримінальне правопорушення?
6. Як призначається покарання за кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті?

Теми презентацій та доповідей

1. Кримінально-правова характеристика загальних засад призначення покарання.
2. Обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання: значення та співвідношення.
3. Правила призначення покарання за чинним Кримінальним кодексом України.

Тема 17. Судимість

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. Що таке судимість?

2. З якого моменту в особи виникає судимість і коли вона припиняється?
3. Які наслідки спричиняє судимість?
4. Як впливає судимість на кваліфікацію кримінального правопорушення?

Тема 18. Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, види та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Питання до самоконтролю

1. Чому передбачені КК України види звільнення від кримінальної відповідальності вважаються nereабілітуючими?
2. Які види звільнення від кримінальної відповідальності вважаються факультативними, а які – обов'язковими?
3. Які види звільнення від кримінальної відповідальності можна віднести до умовних, а які з до безумовних?
4. Що слід розуміти під вчиненням кримінального правопорушення вперше?

Тема 19. Звільнення від покарання та його відбування: поняття, види та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Що являє собою інститут звільнення від покарання та його відбування?
2. Які існують види звільнення від покарання та його відбування?
3. Які існують види звільнення від покарання без його призначення?

4. Які існують види звільнення від відбування призначеного покарання чи подальшого відбування покарання?
5. Що уявляє собою амністія?
6. У яких випадках застосовується помилування?

Теми презентацій та доповідей

1. Види звільнення від покарання та його відбування у системі кримінально-правових заходів впливу.
2. Види звільнення від відбування покарання щодо особливого суб'єкту кримінальної відповідальності.
3. Особливості підстав та умов застосування деяких видів звільнення від покарання та його відбування.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV. ВЧЕННЯ ПРО ІНШІ ЗАХОДИ
КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ХАРАКТЕРУ.**

Тема 20. Примусові заходи медичного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація та обмежувальні заходи: поняття, цілі, види та значення

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Яким законодавством регулюються питання застосування примусових заходів медичного характеру?
2. Що таке примусові заходи медичного характеру?
3. Які критерії враховує суд при обранні певного виду примусових заходів медичного характеру?
4. Що є підставою для заміни виду примусових заходів медичного характеру?

5. Що є підставою для припинення застосування примусових заходів медичного характеру?
6. Що таке примусове лікування?
7. У чому полягає відмінність між примусовими заходами медичного характеру та примусовим лікуванням?

Теми презентацій та доповідей

1. Правова природа примусових заходів медичного характеру та порядок їх застосування.
2. Правові наслідки застосування примусових заходів медичного характеру.
3. Відмінність примусових заходів медичного характеру від покарання та примусового лікування.

Тема 21. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичного завдання.

Розв'язання додаткового завдання до практичного заняття.

Питання для самоконтролю

1. Надайте поняття юридичної особи?
2. Теорії походження кримінальної відповідальності юридичної особи.
3. Проблемні питання визнання юридичної особи суб'єктом кримінальної відповідальності.
4. Чи визнається юридична особа за чинним КК України суб'єктом кримінального правопорушення?
5. Місце заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб у системі заходів кримінально-правового впливу.

Тема 22. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

Завдання для самостійної роботи

Опрацювання матеріалу лекції.

Підготовка до обговорення теоретичних питань теми.

Розгляд практичних завдань.

Розв'язання практичних задач та додаткових завдань до практичного заняття.

Підготовка доповіді або презентації.

Питання до самоконтролю

1. Які особи вважаються неповнолітніми?
2. Що являє собою звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру?
3. Якими є ознаки заходів виховного характеру?
4. Які особливості системи покарань щодо неповнолітніх?
5. Які особливості призначення покарання неповнолітньому?

Теми рефератів та доповідей

1. Неповнолітній як суб'єкт кримінально-правових відносин.
2. Особливості кримінальної відповідальності неповнолітніх та звільнення від неї.
3. Характеристика заходів кримінально-правового впливу щодо неповнолітніх.
4. Проблеми застосування покарання щодо неповнолітніх.
5. Звільнення неповнолітніх від покарання та його відбування: проблеми та перспективи.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

У процесі вивчення навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- словесні методи: лекція, пояснення, дискусія, обговорення практичних завдань;
- наочні методи: мультимедійна презентація;
- практичні методи: підготовка доповідей, презентацій, розв'язання задач, додаткових завдань до практичного заняття.

Поточний контроль:

- усний контроль: індивідуальне / фронтальне опитування за питаннями відповідної теми, оцінювання участі в обговоренні практичних завдань, оцінювання виконання доповідей або презентацій;
- письмовий контроль: оцінювання розв'язання практичних занять/ситуаційних вправ.

Підсумковий контроль:

- в третьому семестрі – залік;
- в четвертому семестрі – іспит у формі усного опитування.

Посилання на навчальні матеріали курсу у Google classroom:

<https://classroom.google.com/c/NjIzOTI4MDk2ODc0?cjc=g5bw3gs>

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за різними видами роботи

Вид роботи		Кількість балів
Поточний контроль:		
- Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні практичних завдань		від 0 до 2
- Підготовка доповіді або презентації за вказаною темою		від 0 до 5
- Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичного заняття		від 0 до 3
Підсумковий контроль:		
- Усний іспит (відповідь на 3 питання екзаменаційного білету)		Від 0 до 30
Критерії оцінювання		
Вид роботи	Бали	Критерії оцінювання
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів в обговоренні практичних завдань	0 балів	Здобувач не бере участь у практичному занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел.
	1 бал	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел;

		показує невміння публічно представляти матеріал.
	2 бали	Здобувач бере активну участь у практичному занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні практичних завдань, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; здатний публічно представити матеріал.
Підготовка доповіді або презентації за вказаною темою	0 балів	Не зараховуються доповіді та презентації, які виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	1 бал	Доповідь та презентація виконані самостійно, проте не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, у висновку сформульовані загальні висновки (або вони взагалі відсутні), тема не розкрита, робота не відповідає вимогам.
	2 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз містить неточності, але усно здобувач пояснює матеріал впевнено і за допомогою викладача виправляється, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані загальні висновки, тема загалом розкрита із незначними прогалинами, інформація у презентації подана з посиланням на джерела, однак вони оформлені із помилками.
	3 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно, оформлення відповідає вимогам, опрацьована актуальність теми із зазначенням невирішених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач усно та без допомоги викладача пояснює матеріал, змістовний матеріал представлений добре, у висновку сформульовані самостійні висновки, тема загалом розкрита, інформація у презентації подана із використанням самостійно розроблених схем, малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.

	4 бали	Доповідь та презентація виконані самостійно та оригінально, оформлення відповідає вимогам, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невіршених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі, теоретичний аналіз ґрунтовний та самостійний, здобувач вільно презентує матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку сформульовані самостійні ґрунтовні судження, підкріплені фактичними доказами та розрахунками, інформація на слайдах подана переважно схематично із використанням самостійно розроблених малюнків, графіків, містить посилання на джерела, які відповідно оформлені та є актуальними.
	5 балів	Здобувач проявив творчий підхід до розкриття теми роботи, продемонстрував високий рівень аналізу наявного матеріалу, активно застосовував порівняльно-правовий метод при розкритті теми, дійшов власних висновків та надав пропозиції щодо найбільш складних та проблемних питань теми.
Розв'язання практичних задач, додаткових завдань до практичних занять	0 балів	Здобувач практичну задачу, додаткове завдання не виконав.
	1 бал	Здобувач виконав практичну задачу, додаткове завдання, але недостатньо розкрив сутність, допускаючи при цьому суттєві неточності; відсутні сформовані уміння та навички дослідження і обґрунтування висновків; використано обмежену кількість джерел.
	2 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав додаткове завдання, але демонструє фрагментарні знання предмету вивчення і дослідження, має ускладнення щодо виділення суттєвих його ознак, виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків; використано обмежену кількість джерел.
	3 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав додаткове завдання, у повній мірі демонструє знання предмету вивчення, чітко описує суттєві його ознаки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки і формулює висновки; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.

	4 бали	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав додаткове завдання, у повній мірі обґрунтовує обрані методи та інструменти дослідження, повно і чітко представляє основні теоретичні поняття для аналізу практичного матеріалу; в аналітичній / розрахунковій частині надає повноцінний аналіз проблеми, що досліджується, її всебічне висвітлення, у висновку формулює розгорнуті висновки, окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
	5 балів	Здобувач виконав практичну задачу, розв'язав додаткове завдання, у повній мірі демонструє володіння навичками наукового дослідження; виявляє самостійність у підборі, аналізі та узагальненні відповідної статистичної та аналітичної інформації; із розглянутої проблеми робить чіткі вірні висновки. Здобувач виконує задачу, розв'язує ситуаційну вправу, проблемну ситуацію з творчим підходом, використовуючи нешаблонні фрази, демонструє розгорнуте, цікаве бачення, яке відрізняється власними роздумами, висновками; окрім рекомендованої літератури використовує додаткову, демонструє знання змісту відповідних нормативно-правових актів.
Усний іспит (відповідь на 3 питання екзаменаційного білету, кожне питання оцінюється від 0 до 10 балів, разом на іспиті здобувач отримує від 0 до 30 балів)	0 балів	Здобувач не надав відповіді на питання
	1-2 балів	Здобувач надає відповідь дуже поверхнево, не засвоїв матеріал у межах програми навчальної дисципліни, не дає конкретної відповіді на питання білету, не наводить прикладів, не ознайомлений з методичною і навчальною літературою з дисципліни, не здатний висвітлити поставлене питання. На додаткові та уточнюючі запитання екзаменатора студент не знає правильної відповіді. Не володіє базовими категоріями та основними теоретичними поняттями з дисципліни.
	3-5 балів	Здобувач надає відповіді на питання білету, проте із суттєвими неточностями, формулювання нечіткі, більша частина змісту питання залишається нерозкритою, допущені помилки і порушена логіка викладу, що вплинуло на результат та правильність висновків. Відповідь не аргументована прикладами, посиланнями на нормативно-правову базу та літературні джерела. На додаткові

		запитання екзаменатора не відповідає.
	6-8 балів	Здобувач допустив деякі неточності чи залишилась нерозкритою частина питання, за умови, що принципові моменти запитань були розкриті правильно, незначні помилки усуваються самим студентом, коли на помилки вказує екзаменатор. Студент наводить приклади з власної практики, встановлює системні зв'язки між різними питаннями та темами курсу.
	9-10 балів	Здобувач точно і повно відповів на запитання білету, чітко і логічно відповів на додаткові та уточнюючі запитання, вільно володіє науковою термінологією, наводить приклади з допоміжної літератури та власної практики, демонструє бачення практичного застосування вивченого матеріалу, розуміє не лише базові, але й допоміжні чи проблемні аспекти питання.

**РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (I ЧАСТИНА) (залік)**

Поточний контроль													Сума балів
Змістовий модуль I					Змістовий модуль II								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	
0-5	0-5	0-10	0-5	0-5	0-5	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	0-10	
0-30					0-70								0-100

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (II ЧАСТИНА) (іспит)

Поточний контроль									Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовий модуль III					Змістовий модуль IV					
T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22		
0-5	0-10	0-10	0-5	0-10	0-5	0-10	0-5	0-10		

:					0- 45			0-25		0-30	0-100

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (I ЧАСТИНА)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку
90 - 100	A	зараховано
85 - 89	B	
75 - 84	C	
70 - 74	D	
60 - 69	E	
35 - 59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0 - 34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала / Оцінка ECTS	Теоретична підготовка	Практична підготовка
Зараховано	90 – 100 / A	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, розгорнуто, обґрунтовано та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Здобувач демонструє чітке знання відповідних категорій, їх змісту,	Здобувач може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичних завдань, виконує практичні завдання не передбачені навчальною програмою, вільно використовує набуті

		розуміння їх взаємозв'язку, правильно формулює тлумачення відповідних понять, демонструє знання змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, робить самостійні висновки. Здобувач вміє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення знань.	теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Зараховано	85 – 89 / В	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає неточності, які не є суттєвими для характеристики предмету питання та не впливають істотно на загальну характеристику того чи іншого явища (поняття).	Здобувач має стійкі навички виконання практичних завдань, правильно вирішує більшість практичних завдань.
	75 – 84 / С	Здобувач виявляє загалом високий рівень знань щодо всієї програми навчальної дисципліни, на достатньому рівні володіє	Здобувач за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою

		навчальним матеріалом, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, але не вміє самостійно аналізувати деякі питання, не повністю переконливо аргументувати свої відповіді, допускає незначні неточності.	навчальної дисципліни.
Зараховано	70 – 74 / D	Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Здобувач знає основні поняття навчального матеріалу, але має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого та під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків.	Здобувач має елементарні навички виконання практичних завдань, правильно вирішує лише половину практичних завдань.
	60 – 69 / E	Здобувач не повною мірою розуміє предмет навчальної дисципліни, наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів. Здобувач надає нечіткі характеристики відповідних явищ, викладає свої думки з істотним порушенням логіки подання матеріалу.	Здобувач може використовувати знання лише в стандартних практичних ситуаціях, має нестійкі навички виконання практичних завдань, робить багато суттєвих помилок.
Не зараховано з обов'язковим повторним	35 – 59 / FX	Здобувач не правильно розкриває сутність базових питань навчальної дисципліни, допускає	Здобувач здатний виконати лише окремі практичні завдання за допомогою

вивченням дисципліни		суттєві змістовні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно, безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого, не вміє сформулювати свою думку та викласти її в логічній послідовності, робити узагальнення та висновки.	викладача. У здобувача відсутні сформовані уміння та навички.
Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	0 – 34 / F	Здобувач не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом.	Здобувач виконує лише елементи практичних завдань, погребує постійної допомоги викладача.

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (II ЧАСТИНА)

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту
90 - 100	A	відмінно
85 - 89	B	добре
75 - 84	C	
70 - 74	D	задовільно
60 - 69	E	
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	100 бальна шкала	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно	90 - 100	Здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, розгорнуто, обґрунтовано та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей. Здобувач демонструє чітке знання відповідних категорій, їх змісту, розуміння їх взаємозв'язку, правильно формулює тлумачення відповідних понять, демонструє знання змісту передбачених програмою нормативно-правових актів, робить самостійні висновки. Здобувач вміє виявляти причинно-наслідкові зв'язки, самостійно знаходити додаткову інформацію та використовувати її для реалізації поставлених завдань, вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення знань. Здобувач може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдань, виконує завдання не передбачені навчальною програмою, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, проявляє творчий підхід до виконання завдань при самостійній роботі.
Добре	85 - 89	Здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускає неточності, які не є суттєвими для характеристики предмету питання та не впливають істотно на загальну характеристику того чи іншого явища (поняття). Здобувач має стійкі навички виконання завдань.
	75 - 84	Здобувач виявляє загалом високий рівень знань щодо всієї програми навчальної дисципліни, на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій, але не вміє самостійно

		аналізувати деякі питання, не повністю переконливо аргументувати свої відповіді, допускає незначні неточності. Здобувач за зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою навчальної дисципліни.
Задовільно	70 - 74	Здобувач володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків. Здобувач знає основні поняття навчального матеріалу, але має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого та під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків та формулювання висновків. Здобувач має елементарні навички виконання завдань.
	60 - 69	Здобувач не повною мірою розуміє предмет навчальної дисципліни, наявні недоліки у розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів. Здобувач надає нечіткі характеристики відповідних явищ, викладає свої думки з істотним порушенням логіки подання матеріалу. Здобувач може використовувати знання лише в стандартних ситуаціях, має нестійкі навички виконання завдань, робить дуже багато теоретичних помилок.
Незадовільно з можливістю повторного складання	35 - 59	Здобувач не правильно розкриває сутність базових питань навчальної дисципліни, допускає грубі змістовні помилки, володіє навчальним матеріалом поверхнево й фрагментарно, безсистемне виокремлює випадкові ознаки вивченого, не вміє сформулювати свою думку та викласти її в логічній послідовності, робити узагальнення та висновки. Здобувач здатний виконати лише частину завдань виключно за допомогою викладача. У здобувача відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дис.	0 - 34	Здобувач не знає основних положень навчальної дисципліни, не володіє навчальним матеріалом, виконує лише елементи завдань, погребує постійної допомоги викладача.

**ПОЯСНЕННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ 2 КУРСУ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (І ЧАСТИНА)
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Контрольна робота є самостійним видом роботи здобувача, передбачена учбовим планом вивчення навчальної дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина».

Здобувачі заочного відділення виконують контрольну роботу та надають її на перевірку за місяць до іспитової сесії.

Контрольна робота оцінюється: «зарахована», «не зарахована». У випадку незарахування контрольної роботи вказуються причини цього.

Контрольна робота може бути не зарахована у випадках:

- виконаний не той варіант контрольної роботи;
- теоретичні завдання виконані з порушенням вимог до них, зокрема щодо об'єму;
- не виконані або невірно виконані одне або обидва практичні завдання.

Не зарахована контрольна робота повертається здобувачеві для виправлення недоліків. Після усунення вказаних недоліків необхідно повернути як не зараховану контрольну роботу, так і новий варіант контрольної роботи.

Контрольна робота передається методисту заочної форми навчання.

Приступаючи до написання контрольної роботи, здобувач повинен вивчити Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. з урахуванням змін та доповнень на час написання контрольної роботи, відповідні постанови Пленуму Верховного Суду України, а також рекомендовану літературу.

Контрольна робота складається з двох теоретичних питань, які слід переписувати та тесту, який також слід переписувати, зміст якого орієнтований на формування навичок орієнтуватися у кримінальному законодавстві та розуміння специфіки кримінального права як базової нормативної дисципліни.

У ході відповіді на теоретичні запитання необхідно посилатися на норми чинного Кримінального кодексу України із останніми змінами та доповненнями. При відповіді на запитання тестового завдання, необхідно обрати та відмітити одну правильну відповідь із чотирьох запропонованих.

У процесі відповіді на тестове завдання, здобувачам необхідно своє рішення аргументувати із посиланням на норми Кримінального кодексу України.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

На титульному листі роботи обов'язково **треба вказати повністю прізвище, ім'я та по-батькові здобувача та номер його залікової книжки.**

Контрольну роботу пишуть від руки або друкують за допомогою друкарської машинки або комп'ютера на одному боці листа білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 інтервал, 28-30 рядків на сторінці. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Обсяг контрольної роботи має складати не менше 10 друкарських сторінок, не включаючи список літератури. Текст контрольної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. У кінці роботи необхідно указати список використаної літератури.

Контрольна робота повинна виконуватися здобувачем за своїм варіантом. Так, здобувачі, чиї прізвища починаються з букви «А» до «Б» (включно) виконують роботу за першим варіантом; від «В» до «Г» – за другим варіантом; от «Д» до «Є» – за третім варіантом від «Ж» до «И» - за четвертим варіантом; від «І» до «К» - за п'ятим варіантом; від «Л» до «Н» - за шостим варіантом; від «О» до «П» - за сьомим варіантом; від «Р» до «С» - за восьмим варіантом; від «Т» до «У» - за дев'ятим варіантом; від «Ф» до «Ц» - за десятим варіантом; від «Ч» по «Щ» - за одинадцятим варіантом; від «Ю» до «Я» - за дванадцятим варіантом. Робота, що виконана не по своєму варіанту, не рецензується та повертається здобувачу.

ВАРІАНТ ПЕРШИЙ

1. Поняття кримінального права, його предмет, метод, принципи, завдання та система.
2. Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення за чинним Кримінальним кодексом України.

Тестове завдання

Що таке об'єктивна сторона кримінального правопорушення:

- а) сукупність ознак, які характеризують зовнішній прояв кримінального правопорушення;
- б) сукупність ознак, які характеризують предмет кримінального правопорушення;
- в) сукупність ознак, які характеризують внутрішню сторону кримінального правопорушення;
- г) сукупність ознак, які характеризують об'єкт.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДРУГИЙ

1. Характеристика структури Загальної частини Кримінального кодексу України. Співвідношення Загальної та Особливої частин Кримінального кодексу України.
2. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки за чинним Кримінальним кодексом України.

Тестове завдання

Визначте види суб'єкта кримінального правопорушення:

- а) загальний та особливий;
- б) загальний та спеціальний;
- в) основний та факультативний;
- г) факультативний та особливий.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ТРЕТІЙ

1. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність.
2. Співучасті у кримінальному правопорушенні: поняття, об'єктивні та суб'єктивні ознаки.

Тестове завдання

Злочин з формальним складом вважається закінченим:

- а) з моменту готування до кримінального правопорушення;
- б) з моменту вчинення суспільно небезпечного діяння;
- в) з моменту явки з повинною;
- г) з моменту настання суспільно небезпечних наслідків.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ЧЕТВЕРТИЙ

1. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття та види. Співвідношення об'єкту та предмету кримінального правопорушення.
2. Види співучасників. Особливості кримінальної відповідальності співучасників.

Тестове завдання

Визначте види складів за законодавчою конструкцією:

- а) формальні, матеріальні, усічені;
- б) складні, прості, факультативні;
- в) прості, з обтяжуючими обставинами, з пом'якшуючими обставинами;
- г) постійні, тимчасові, оціночні.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ П'ЯТИЙ

1. Поняття та ознаки об'єктивної сторони кримінального правопорушення.
2. Форми співучасті.

Тестове завдання

Який принцип покладено в основу розподілу кримінальних правопорушень на розділи в Особливій частині КК України?

- а) принцип безпосереднього об'єкта;
- б) принцип родового об'єкта;
- в) принцип загального об'єкта.
- г) принцип видового об'єкту.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ШОСТИЙ

1. Поняття та ознаки суб'єкта кримінального правопорушення. Види суб'єктів кримінального правопорушення.
2. Множинність кримінальних правопорушень: поняття, види та відмінність від одиничного кримінального правопорушення.

Тестове завдання

Кримінальне правопорушення з формальним складом вважається закінченим:

- а) з моменту готування до кримінального правопорушення;
- б) з моменту вчинення суспільно небезпечного діяння;
- в) з моменту явки з повинною;
- г) з моменту настання суспільно небезпечних наслідків.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ СЬОМИЙ

1. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття та ознаки.
2. Повторність та її види.

Тестове завдання

Що таке об'єктивна сторона кримінального правопорушення:

- а) сукупність ознак, які характеризують зовнішній прояв кримінального правопорушення;
- б) сукупність ознак, які характеризують предмет кримінального правопорушення;
- в) сукупність ознак, які характеризують внутрішню сторону кримінального правопорушення;
- г) сукупність ознак, які характеризують об'єкт.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ВОСЬМИЙ

1. Юридична особа як суб'єкт кримінально-правових відносин.
2. Характеристика ознак необхідної оборони. Уявна оборона.

Тестове завдання

Види умислу:

- а) злочинна самовпевненість та кримінально протиправна недбалість;
- б) прямий та непрямий;
- в) певний і невизначений;
- г) невинне заподіяння шкоди.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДЕВ'ЯТИЙ

1. Поняття вини та характеристика її форм за Кримінальним кодексом України.
2. Сукупність кримінальних правопорушень та її види.

Тестове завдання

Кримінальне правопорушення з усіченим складом вважається закінченим:

- а) на стадії готування до кримінального правопорушення;
- б) з моменту вчинення суспільно небезпечного діяння;
- в) з моменту явки з повинною;
- г) з моменту настання суспільно небезпечних наслідків.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДЕСЯТИЙ

1. Мотив та мета: поняття, кримінально-правове значення.
2. Поняття рецидиву та його види.

Тестове завдання

За ступенем суспільної небезпеки виділяють наступні види складів злочину:

- а) основний, матеріальний та формальний;
- б) складний, простий та основний;
- в) з пом'якшуючими обставинами, з обтяжуючими обставинами та складний;
- г) основний, з пом'якшуючими обставинами, з обтяжуючими обставинами.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ОДИНАДЦЯТИЙ

1. Поняття та критерії неосудності, її відмінність від обмеженої осудності.
2. Поняття добровільної відмови від кримінального правопорушення та її співвідношення з дійовим каяттям.

Тестове завдання

В якому випадку має місце одиначне кримінального правопорушення?

- а) коли характеризується наявністю в його складі тільки одного діяння;
- б) коли посягає тільки на один об'єкт;
- в) коли характеризується настанням одного наслідку;
- г) коли вчинено одним суб'єктом.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДВАНADЦЯТИЙ

1. Виникнення кримінальної відповідальності, її розвиток (стадії) та припинення.
2. Загальна характеристика обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння за чинним Кримінальним кодексом України.

Тестове завдання

Спосіб вчинення кримінального правопорушення є ознакою:

- а) об'єкта;
- б) суб'єкта;
- в) об'єктивної сторони кримінального правопорушення;
- г) суб'єктивної сторони кримінального правопорушення.

Аргументуйте рішення.

**ПОЯСНЕННЯ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ
ЗДОБУВАЧАМИ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ 2 КУРСУ
«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА» (II ЧАСТИНА)
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Контрольна робота є видом самостійної роботи здобувача, передбачена навчальним планом вивчення дисципліни «Кримінальне право. Загальна частина», та виконується у 4-ому семестрі.

Здобувачі заочного відділення виконують контрольну роботу та надають її на перевірку за місяць до іспитової сесії.

Контрольна робота оцінюється: «зарахована», «не зарахована». У випадку незарахування контрольної роботи вказуються причини цього.

Контрольна робота може бути не зарахована у випадках:

- виконаний не той варіант контрольної роботи;
- теоретичні завдання виконані з порушенням вимог до них, зокрема щодо об'єму;
- не виконані або невірно виконані одне або обидва практичні завдання.

Не зарахована контрольна робота повертається здобувачеві для виправлення недоліків. Після усунення вказаних недоліків необхідно повернути як не зараховану контрольну роботу, так і новий варіант контрольної роботи.

Контрольна робота передається методисту заочної форми навчання.

Приступаючи до написання контрольної роботи, здобувач повинен вивчити Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. з урахуванням змін та доповнень на час написання контрольної роботи, відповідні постанови Пленуму Верховного Суду України, а також рекомендовану літературу.

Контрольна робота складається з двох теоретичних питань, які слід переписувати та тесту, який також слід переписувати, зміст якого орієнтований на формування навичок орієнтуватися у кримінальному законодавстві та розуміння специфіки кримінального права як базової нормативної дисципліни.

У ході відповіді на теоретичні запитання необхідно посилатися на норми чинного Кримінального кодексу України із останніми змінами та доповненнями. При відповіді на запитання тестового завдання, необхідно обрати та відмітити одну правильну відповідь із чотирьох запропонованих.

У процесі відповіді на тестове завдання, здобувачам необхідно своє рішення аргументувати із посиланням на норми Кримінального кодексу України.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

На титульному листі роботи обов'язково **треба вказати повністю прізвище, ім'я та по-батькові здобувача та номер його залікової книжки.**

Контрольну роботу пишуть від руки або друкують за допомогою друкарської машинки або комп'ютера на одному боку листа білого паперу формату А4 (210x297 мм) через 1,5 інтервал, 28-30 рядків на сторінці. Мінімальна висота шрифту 1,8 мм.

Обсяг контрольної роботи має складати не менше 10 друкарських сторінок, не включаючи список літератури. Текст контрольної роботи необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 10 мм, верхнє – 20 мм, нижнє – 20 мм. У кінці роботи необхідно указати список використаної літератури.

Контрольна робота повинна виконуватися здобувачем за своїм варіантом. Так, здобувачі, чії прізвища починаються з букви «А» до «Б» (включно) виконують роботу за першим варіантом; від «В» до «Г» – за другим варіантом; от «Д» до «Є» – за третім варіантом від «Ж» до «И» - за четвертим варіантом; від «І» до «К» - за п'ятим варіантом; від «Л» до «Н» - за шостим варіантом; від «О» до «П» - за сьомим варіантом; від «Р» до «С» - за восьмим варіантом; від «Т» до «У» - за дев'ятим варіантом; від «Ф» до «Ц» - за десятим варіантом; від «Ч» по «Щ» - за одинадцятим варіантом; від «Ю» до «Я» - за дванадцятим варіантом. Робота, що виконана не по своєму варіанту, не рецензується та повертається здобувачу.

ВАРІАНТ ПЕРШИЙ

1. Поняття та поділ принципів права на види.
2. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх.

Тестове завдання

Судимість виникає:

- а) з дня набрання законної сили обвинувальним вироком;
- б) з дня вчинення кримінального правопорушення;
- в) з дня винесення судом вироку;
- г) з дня завершення відбування покарання.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДРУГИЙ

1. Поняття та система заходів кримінально-правового впливу.
2. Система покарань.

Тестове завдання

Які цілі покарання передбачено у чинному Кримінальному кодексі України ?

- а) відновлення соціальної справедливості, виправлення, загальне та спеціальне попередження;
- б) кара, виправлення, запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами;
- в) кара; перевиховання, виправлення;
- г) відновлення соціальної справедливості, перевиховання, кара.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ТРЕТІЙ

1. Поняття та види обмежувальних заходів.
2. Загальні засади призначення покарання.

Тестове завдання

Які види покарань призначаються як основні та як додаткові?

- а) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та штраф;
- б) конфіскація майна та громадські роботи;
- в) штраф та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу.
- г) виправні роботи та конфіскація майна.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ЧЕТВЕРТИЙ

1. Поняття та ознаки співучасті у кримінальному правопорушенні.
2. Поняття та види звільнення від покарання та його відбування за чинним Кримінальним кодексом України.

Тестове завдання

Який з видів звільнення від покарання та його відбування не передбачений чинним Кримінальним кодексом України ?:

- а) відстрочка вироку;
 - б) звільнення за хворобою;
 - в) звільнення за підставі закону про амністію;
 - г) звільнення у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку;
 - д) звільнення у зв'язку із заміною невідбутої частини покарання більш м'яким.
- Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ П'ЯТИЙ

1. Поняття та види (форми) множинності кримінальних правопорушень.
2. Правила призначення покарання за сукупністю вироків.

Тестове завдання

При яких обставинах суд може призначити більш м'яке покарання, ніж передбачено у санкції статті Особливої частини Кримінального кодексу України?:

- а) цей інститут відсутній у чинному Кримінальному кодексі України;
- б) коли особа визнала свою вину;
- в) за наявності декількох обставин, що пом'якшують покарання;
- г) за наявності обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ШОСТИЙ

1. Поняття та загальна характеристика основних видів покарань.
2. Правила призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.

Тестове завдання

Який з вказаних кримінально-правових заходів пов'язаний з карою?

- а) покарання;
- б) спеціальна конфіскація;
- в) примусове лікування;
- г) примусові заходи медичного характеру.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ СЬОМИЙ

1. Поняття та загальна характеристика додаткових видів покарань.
2. Особливості системи покарань щодо неповнолітніх.

Тестове завдання

Вкажіть, яке покарання, відповідно до чинного КК, може призначатися судом лише як основне:

- а) штраф;
- б) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- в) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- г) виправні роботи.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ВОСЬМИЙ

1. Поняття та загальна характеристика «змішаних» видів покарань.
2. Поняття та підстави звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. ст.75, 76 КК України).

Тестове завдання

Визначте види припинення судимості:

- а) спеціальна та загальна;
- б) погашення та зняття;
- в) сукупність та повторність;
- г) основна та факультативна.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДЕВ'ЯТИЙ

1. Поняття, види одиничного кримінального правопорушення.
2. Поняття погашення та зняття судимості.

Тестове завдання

За сукупністю вироків суд призначив С. покарання у виді позбавлення волі на 20 років (один із злочинів був умисним тяжким). Адвокат оскаржив вирок суду. Який максимальний строк позбавлення волі може бути визначений судом в даній ситуації?

- а) 10 років;
- б) 15 років;
- в) 25 років;
- г) 30 років.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДЕСЯТИЙ

1. Поняття та види обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння за чинним Кримінальним кодексом України.
2. Поняття та правові наслідки амністії та помилування.

Тестове завдання

Які види покарань є додатковими?

- а) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу та конфіскація майна;
- б) штраф та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- в) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю та конфіскація майна;
- г) штраф та виправні роботи.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ОДИНАДЦЯТИЙ

1. Характеристика загальних та спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності згідно з нормами чинного Кримінального кодексу України.

2. Цілі покарання.

Тестове завдання

Яке покарання, відповідно до чинного КК України, може призначатися судом лише як основне?

- а) штраф;
- б) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;
- в) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу;
- г) громадські роботи.

Аргументуйте рішення.

ВАРІАНТ ДВАНАДЦЯТИЙ

1. Поняття, ознаки та форми реалізації кримінальної відповідальності.
2. Характеристика обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання.

Тестове завдання

Спеціальна конфіскація є?

- а) видом покарання;
- б) формою множинності кримінальних правопорушень;
- в) іншим заходом кримінально-правового характеру;
- г) видом примусових заходів виховного характеру. Аргументуйте рішення.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА»

(I ЧАСТИНА - ЗАЛІК)

1. Поняття кримінального права України, його задачі (функції), предмет та метод кримінально-правового регулювання.

2. Система кримінального права України, його Загальна та Особлива частини, їх взаємозв'язок. Поняття і система Загальної частини кримінального права.

3. Принципи кримінального права, їх система, зміст та значення.

4. Закон про кримінальну відповідальність (кримінальний закон): поняття, ознаки та система.

5. Структура закону про кримінальну відповідальність.
6. Структура кримінально-правової норми, статі Загальної та Особливої частини закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону).
7. Поняття та види диспозицій статей Особливої частини закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону). Специфіка гіпотези статті Особливої частини закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону).
8. Поняття та види санкцій статей Особливої частини закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону).
9. Прийняття і набрання чинності закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону). Припинення чинності закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону).
10. Поняття часу вчинення кримінального правопорушення. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону) у часі та її межі.
11. Принципи чинності закону про кримінальну відповідальність у просторі: територіальний, національний (громадянства), універсальний, реальний.
12. Чинність закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону) щодо кримінального правопорушення, вчиненого на території України. Поняття території України.
13. Поняття місця вчинення кримінального правопорушення.
14. Питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є непідсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними кримінального правопорушення та території України.

15. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо кримінальних правопорушень, вчинених інозкмцями України або особами без громадянства за межами України.

16. Правові наслідки засудження особи за межами України. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України. Виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами.

17. Тлумачення закону про кримінальну відповідальність (кримінального закону): поняття, види, способи та значення.

18. Поняття кримінального правопорушення та його ознаки. Кримінальне правопорушення та малозначне діяння.

19. Класифікація (види) кримінальних правопорушень та її значення.

20. Кримінальна відповідальність: поняття, стадії та форми реалізації.

21. Склад кримінального правопорушення як підстава кримінальної відповідальності: поняття та значення.

22. Елементи і ознаки складу кримінального правопорушення: поняття, зміст та взаємозв'язок.

23. Класифікація (види) складів кримінальних правопорушень та її значення.

24. Об'єкт кримінального правопорушення: поняття, класифікація (види) та значення.

25. Предмет кримінального правопорушення: поняття та значення. Потерпілий від кримінального правопорушення.

26. Об'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, зміст, ознаки, та значення.

27. Суспільно небезпечне діяння: поняття, ознаки, форми та значення.

28. Вплив нездоланної сили, фізичного та психічного примусу на кримінальну відповідальність особи.

29. Суспільно небезпечні наслідки: поняття, класифікація (види) та значення.

30. Поняття причинного зв'язку у кримінальному праві, його критерії та значення.

31. Час, місце, спосіб, обстановка, засоби і знаряддя вчинення кримінального правопорушення: поняття, зміст та значення.

32. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт кримінального правопорушення): поняття, ознаки, класифікація (види) та значення.

33. Поняття неосудності, її критерії та значення.

34. Поняття обмеженої осудності, її критерії та значення.

35. Кримінальна відповідальність за кримінальні правопорушення, вчинені у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

36. Поняття віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність (вік кримінальної відповідальності). Встановлення віку суб'єкта кримінального правопорушення.

37. Спеціальний суб'єкт кримінального правопорушення: поняття, ознаки, класифікація (види) та значення.

38. Суб'єктивна сторона кримінального правопорушення: поняття, зміст, ознаки та значення.

39. Вина: поняття, ознаки, форми та значення.

40. Умисна форма вини: поняття, ознаки, види та значення.
41. Необережна форма вини: поняття, ознаки, форми та значення.
42. Змішана (подвійна, складна) форма вини у кримінальному праві. Особливості складів кримінальних правопорушень із змішаною (подвійною, складною) формою вини.
43. Невинувате заподіяння (випадок, казус) та його відмінність від злочинної недбалості.
44. Мотив і мета кримінального правопорушення: поняття та значення. Емоційний стан (афект) та його кримінально-правове значення.
45. Прийоми опису суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення в законі про кримінальну відповідальність (кримінальному законі).
46. Помилка у кримінальному праві: поняття, види та вплив на кримінальну відповідальність особи.
47. Закінчене та незакінчене кримінальне правопорушення: поняття, ознаки та значення.
48. Поняття стадій вчинення умисного кримінального правопорушення, види та значення.
49. Готування до кримінального правопорушення: поняття, ознаки, види та значення.
50. Замах на кримінальне правопорушення: поняття, ознаки, види та значення.
51. Добровільна відмова при незакінченому кримінальному правопорушенні, її ознаки та значення.
52. Співучасть у кримінальному правопорушенні: поняття, ознаки та значення. Необережне заподіяння шкоди кількома особами (необережне співпричинення) і його відмінність від співучасті у злочині.

53. Види співучасників: виконавець, організатор, підбурювач, пособник, об'єктивні та суб'єктивні ознаки, що характеризують їх діяння.

54. Форми співучасті у кримінальному правопорушенні, підстави (критерії) їх виділення та значення.

55. Співучасть у кримінальних правопорушеннях із спеціальним суб'єктом. Експес виконавця. Невдала співучасть.

56. Підстави та межі кримінальної відповідальності співучасників. Особливості кримінально-правової кваліфікації дій співучасників.

57. Причетність до кримінального правопорушення: поняття, види та значення.

58. Множинність кримінальних правопорушень: поняття, види (форми) та значення. Відмежування множинності кримінальних правопорушень від одиничних (єдиних) кримінальних правопорушень.

69. Повторність кримінальних правопорушень: поняття, види та значення.

60. Сукупність кримінальних правопорушень: поняття, види (ідеальна, реальна) та значення.

61. Рецидив кримінальних правопорушень: поняття, види (загальний, спеціальний, простий, неодноразовий, пенітенціарний) та значення.

62. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння: поняття, види та значення.

63. Необхідна оборона: поняття, ознаки та умови правомірності заподіяння шкоди. Уявна оборона.

64. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення (затримання злочинця): поняття, ознаки та умови правомірності заподіяння шкоди.

65. Крайня необхідність: поняття, ознаки та умови правомірності заподіяння шкоди.

66. Фізичний або психічний примус: поняття примусу, види (фізичний або психічний) та кримінально-правове значення.

67. Виконання наказу або розпорядження: поняття, ознаки та умови правомірності заподіяння шкоди.

68. Діяння, пов'язане з ризиком: поняття, ознаки та умови правомірності заподіяння шкоди.

69. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації: поняття, ознаки та умови правомірності заподіяння шкоди.

70. Виконання обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

«КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА»

(II ЧАСТИНА - ІСПИТ)

1. Покарання: поняття, ознаки, соціальні функції та відмінність покарання від інших заходів кримінально-правового впливу.

2. Мета (цілі) покарання за чинним кримінальним законодавством України.

3. Система покарань, їх види (класифікація) та значення.

4. Штраф: поняття, зміст, його розміри, умови і порядок застосування.

5. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чина або кваліфікаційного класу: поняття, зміст, умови та порядок його застосування.

6. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю: поняття, зміст, підстави, терміни і порядок його призначення як основного чи додаткового покарання.

7. Громадські роботи: поняття, зміст, підстави, терміни, умови і порядок їх призначення. Обмеження в призначенні громадських робіт.

8. Виправні роботи: поняття, зміст, види, терміни умови та порядок їх призначення.

9. Службові обмеження для військовослужбовців: поняття, зміст, підстави, терміни, умови та порядок їх призначення.

10. Конфіскація майна: поняття, зміст, види, умови та порядок їх застосування. Майно, що не підлягає конфіскації. Відмінність конфіскації майна як кримінального покарання від спеціальної конфіскації.

11. Арешт: поняття, зміст, підстави, терміни, умови та порядок їх призначення. Обмеження у застосуванні арешту.

12. Обмеження волі: поняття, зміст, підстави, терміни, умови та порядок його призначення.

13. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців: поняття, зміст, підстави, терміни, умови та порядок його призначення.

14. Позбавлення волі на певний строк: поняття, зміст, підстави, терміни, умови та порядок його призначення.

15. Довічне позбавлення волі: поняття, зміст, умови та підстави його застосування. Обмеження в застосуванні довічного позбавлення волі.

16. Призначення покарання: поняття, принципи та значення.

17. Загальні засади призначення покарання: значення положень Загальної частини кримінального законодавства для призначення покарання; врахування при призначенні покарання санкцій Особливої частини кримінального закону, ступеня тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, особи винного, обставин, що пом'якшують та обтяжують покарання.

18. Обставини, які пом'якшують покарання: поняття, види та значення.

19. Обставини, які обтяжують покарання: поняття, види та значення.

20. Призначення покарання за незакінчене кримінальне правопорушення та кримінальне правопорушення, вчинене у співучасті.

21. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.
22. Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання.
23. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
24. Призначення покарання за сукупністю вироків, його відмінність від призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень.
25. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення.
26. Обчислення строків покарання.
27. Судимість: поняття, сутність та значення. Погашення та знаття судимості.
28. Обмежувальні заходи: поняття юридична природа, види та мета застосування.
29. Інші заходи кримінально-правового характеру: поняття, юридична природа, види та значення.
30. Примусові заходи медичного характеру: поняття, мета (цілі), види, підстави, умови та порядок застосування.
31. Примусове лікування: поняття та мета (цілі), підстави, умови та порядок застосування.
32. Спеціальна конфіскація: поняття, зміст, підстави та умови її застосування. .
33. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб: поняття, види, зміст, підстави та умови застосування.
34. Звільнення від кримінальної відповідальності: поняття, види та значення.
35. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі норм Загальної частини КК України.
36. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі норм Особливої частини кримінального законодавства України.
37. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим

каяттям: поняття, підстави та умови такого звільнення.

38. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим: поняття, підстави та умови застосування.

39. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки: поняття, підстави та умови застосування.

40. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки: поняття, підстави та умови застосування.

41. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності: поняття, підстави та умови застосування.

42. Звільнення від кримінальної відповідальності за актом амністії: поняття, підстави та умови застосування.

43. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності та їх загальна характеристика.

44. Звільнення від покарання та його відбування: поняття, види та значення.

45. Звільнення від покарання за діяння, караність якого законом усунена: поняття, підстави та умови застосування.

46. Звільнення від покарання особи, яка перестала бути суспільно небезпечною: поняття, підстави та умови застосування.

47. Звільнення від відбування покарання з випробування: поняття, підстави та умови застосування.

48. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років: поняття, підстави та умови застосування.

49. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку: поняття, підстави та умови застосування.

50. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання: підстави, умови та порядок застосування.

51. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким: підстави, умови

та порядок застосування.

52. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років: поняття, умови та порядок застосування.

53. Звільнення від покарання за хворобою: поняття, підстави та порядок застосування.

54. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акту про помилування.

55. Види покарань, які можуть бути призначені неповнолітнім та особливості їх застосування. Додаткові покарання, які можуть призначатися неповнолітнім.

56. Особливості призначення покарання неповнолітнім.

57. Особливості звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Види примусових заходів виховного характеру, що застосовуються до неповнолітнього.

58. Звільнення від відбування покарання неповнолітніх з випробуванням.

59. Умовно-дострокове звільнення неповнолітніх від відбування покарання.

60. Погашення та зняття судимості стосовно осіб, що вчинили кримінальна правопорушення до досягнення ними вісімнадцятирічного віку.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Законодавчі та нормативні документи:

1. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 18.04.1961 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_048. Віденська конвенція про консульські зносини 24.04.1963 р. URL : // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_047.
2. Конвенція про передачу засуджених осіб “Про приєднання до Конвенції” див. Закон № 337/95-ВР від 22.09.95 // Відомості Верховної Ради України. 1995. № 31. Ст. 248.
3. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957 р.: URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_033 (Конвенцію ратифіковано Законом № 43/98-ВР від 16.01.98).
4. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р. (конвенція ратифікована Постановою ВР № 789-12 від 27.02.91) URL :http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_021. Минимальные стандартные правила Организации Объединенных Наций, касающихся отправления правосудия в отношении несовершеннолетних (Пекинские правила). від 14.12.1990 р. URL :// http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_907.
5. Конституція України від 28.06.96 р. в ред. від 01.01.2020 р. URL :// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. в ред. 28.04.2023 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. в ред. від 05.01.2022 р. URL :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. в ред. 05.01.2020 р. URL :// <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
9. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 р. в ред. 08.08.2021 р. URL :/ <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1129-15>.

10. Про громадянство України : Закон України від 18.01.2001 р. в ред. від 19.12.2021 р. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>.
11. Про державний кордон: Закон України від 04.11.91 р. в ре від 01.01.2022 р. URL :// <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>.
12. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24.01.1995 р. в ред. від 09.02.2017 р URL :// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80>.
13. Про застосування амністії в Україні: Закон України від 01.10.96 р. в ред. від 03.07.2020 р. URL ://<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/392/96-%D0%B2%D1%80>.
14. Про порядок здійснення помилування: Положення, затверджене указом Президента України від 21.04.2015 р. в ред. від 26.08.2021 р. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/902/2010>.
15. Перелік захворювань, які є підставою для подання в суди матеріалів про звільнення засуджених від подальшого відбування покарання від 18.01.2000 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0155-00>.

Основна література:

1. Кримінальне право України. Загальна частина : підручник / [А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін.] ; за заг. ред. проф. О. М. Литвинова; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2020. – 428 с. URL : http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/10088/Kryminalne%20pravo%20Ukrainy_Zahalna%20chastyna_pidruchnyk_KhNUVS_2020.pdf?sequence=1&isAllowed=yhttp://www.lj.kherson.ua/2015/pravo01/part_4/13.pdf.
2. Кримінальне право. Загальна частина (у таблицях і схемах) : навчальний посібник /О. С. Бондаренко, М. О. Думчиков. Суми : Сумський державний університет, 2022. 114 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/89538/1/Bondarenko_2022.pdf
3. Павлова Т.О. Кримінально-правова політика незалежної України. Актуальні проблеми кримінального права, кримінального процесу і криміналістики: теорія та сучасна практика : монографія / О. А. Чуваков, Т. О. Павлова, Б. М.

Орловський [та ін.] ; за ред. д.ю.н, проф. О. А. Чувакова. Одеса : Фенікс, 2022. 328 с. С. 10-47. <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/34349>

Додаткова література:

1. Гаран О. В., Павлова Т. О. Наратив щодо окремих актуальних питань діджиталізації у площині електронних послуг та кримінального провадження. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 7(7). С. 10-22. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/2037/2037>
2. Максименко О. Практика застосування до компаній заходів кримінально-правового характеру набирає обертів. URL: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/206631_praktika-zastosuvannya-do-kompany-zakhodv-krimnalno-pravovogo-kharakteru-nabira-obertv#:~:text=%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%BC%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BC%20%D0%BA%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BE%D0%BC%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B1%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BE%20%D1%82%D1%80%D0%B8,%2D%20%D0%9B%D1%96%D0%BA%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F
3. Новітні кримінально-правові дослідження – 2015 : збірник наукових праць / відп. ред. д-р юрид. наук, проф. О. В. Козаченко. Миколаїв : Іліон, 2015. 322 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4914/Nov%20%D1%96tn%D1%96%20krim%D1%96nal%27no-pravov%D1%96%20dos%D1%96dzhennja%202015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Орловський Б. М., Павлова Т. О. Втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність та використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом: кримінально-правовий дуалізм. *Правова держава*. 2022. № 46. С. 94-102. URL: <file:///C:/Users/HOME/Downloads/257816-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-598521-1-10-20220628.pdf>

5. Павлова Т.О. Види конфіскації за чинним Кримінальним кодексом України. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 135–140. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8881/1/135-140.pdf>
6. Павлова Т.О. Види та форми відповідальності за воєнні злочини. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 8 (14). С. 575-585. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8\(14\)-575-585](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-8(14)-575-585)
7. Павлова Т.О. Класифікація заходів кримінально-правового впливу з урахуванням ознак суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 141–144. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/19092/1/141-144.pdf>
8. Павлова Т.О. Класифікація суб'єктів охоронних кримінально-правових відносин. *Правова держава*. 2018. № 30. С. 167–173. URL: file:///C:/Users/HOME/Downloads/Prav_2018_30_29.pdf
9. Павлова Т.О. Кримінальне покарання: правова та психологічна складові (на прикладі відповідальності за воєнні злочини). Наукові інновації та передові технології. Серія “Право”. 2023. № 7(21). С. 194-207. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7\(21\)-194-207](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-7(21)-194-207)
<http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/35946>
10. Павлова Т.О. Охорона прав дітей та батьків від протиправних посягань кримінально-правовими засобами. Науковий електронний журнал категорії «Б». Серія «Право» – Наука і техніка сьогодні. 2023. № 2. С. 11-23. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2\(16\)-11-23](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2(16)-11-23)
11. Павлова Т.О. Правова природа заохочувальних заходів кримінально-правового характеру. *Вісник Одеського національного університету*. 2019. Том. 24. Випуск» 2 (35). *Правознавство*. С. 76–84. URL: [file:///C:/Users/HOME/Downloads/186000-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-422305-1-10-20191226%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/HOME/Downloads/186000-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-422305-1-10-20191226%20(1).pdf)

12. Павлова Т. О. Правова природа обмежувальних заходів за чинним Кримінальним кодексом України. *Правова держава*. 2019. № 34. С.89–94. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/169542/171286>

13. Павлова Т.О. Примусові заходи медичного характеру як інший захід кримінально-правового характеру. *Правова держава*. 2017. № 25. С. 172–177. URL: file:///C:/Users/HOME/Downloads/Prav_2017_25_28.pdf

14. Полтавець В.В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним законодавством України : монографія [Наук. ред. канд. юрид. наук, проф. Л.М. Кривоченко]. Луганськ: РВВ ЛАВС, 2005. 240 с. URL : http://library.nulau.edu.ua/POLN_TEXT/MONOGRAFII_2009/POLTABEC_2005.pdf

15. Проект тексту нового Кримінального кодексу України. URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2022/01/18/kontrolnyj-proekt-kk-18-01-2022.pdf>

16. Романов М.В. Звільнення від відбування покарання: навч. посіб. Х.: Права людини, 2012. 112 с. URL : <http://library.khpg.org/files/docs/1350337413.pdf>

17. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах): навч. посіб. К: «Центр учбової літератури», 2015. 312 с. URL : <https://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/kp/KruminPravo-pidr.pdf>

Судова практика: .

1. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) від 27 жовтня 1999 р. № 9-рп/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99#Text>

3. Постанова Великої палати Верховного Суду № 617/775/20 URL: Заміна покарання у вигляді позбавлення чи обмеження волі, від відбування якого особу

звільнено з випробуванням на штраф, не є погіршенням її становища. URL: <https://zib.com.ua/ua/150561.html>

4. Про практику розгляду судами справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 р. № 13. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>.

5. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 7. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10>.

6. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002 р. № 1. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02>.

7. Про практику призначення судами кримінального покарання: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2003 р. № 7 в ред. від 06.11.2009 р. URL :// <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-03>.

8. Про практику застосування судами України законодавства про погашення та зняття судимості: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.10.2003 р. № 16. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0016700>.

9. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 12. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012700-05#Text>

10. Про умовно-дострокове звільнення від покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26.04.2002. р. № 2. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-02>.

11. Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусове лікування: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 03.06.2005 р. № 7 URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>.

12. Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15.05.2006 р. № 2. URL : // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-06>.
13. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за I півріччя 2022 року / Упоряд. правове управління (III) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 25 с. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_KKS_1_pivr_2022.pdf
14. Огляд судової практики Касаційного кримінального суду. Рішення, внесені до ЄДРСР, за січень – травень 2022 року / Упоряд. заступник голови Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду канд. юрид. наук В. В. Щепоткіна, правове управління (III) департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду. Київ, 2022. – 100 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/sud_pract/Oglyad_KKS_01_05_2022.pdf

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.president.gov.ua> – офіційний веб-сайт Президента України.
2. <http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
3. <http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
5. <http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб портал судової влади в Україні
6. <http://www.scourt.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
7. <http://www.sbu.gov.ua> – офіційний веб-сайт СБУ.
8. <http://www.gp.gov.ua> – офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
9. <http://www.minjust.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
10. <http://www.reyestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.

11. <http://www.police.ua> – Форум працівників МВС України.
12. <http://www.vkka.gov.ua> – офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури.
13. <http://www.nbu.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.
14. <http://www.catalogue.nplu.org> – Національна парламентська бібліотека України.
15. <http://www.pravoznavec.com.ua> – Електронна бібліотека юридичної літератури «Правознавець».
16. <http://www.icpo.centrmia.gov.ua> – сайт Національного центрального бюро Інтерполу в Україні.

Навчальне видання

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

ЕЛЕКТРОННІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 081 «Право»

Електронне практичне видання

Укладачі

Павлова Тетяна Олександрівна
Дришлюк Ігор Анатолійович

Оригінал-макет розроблено в авторській редакції.

Затвердж. авт. 28.08.2023. Шрифот Times New Roman.
Системні вимоги: операційна система сумісна з
програмним забезпеченням для читання файлів формату PDF.
Обсяг 1,1 МБ.

Кафедра кримінального права, кримінального процесу та
криміналістики
Економіко-правовий факультет
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058